

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
APLINKOS POLITIKOS KATEDRA

VLADIMIR ADELŠIN
(APLINKOS APSAUGOS POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS)

MĖGĖJIŠKOS ŽŪKLĖS VALDYMO OPTIMIZAVIMAS LIETUVOJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
doc. dr. Pranas Mierauskas

Vilnius, 2011

TURINYS

ĮVADAS	4
1. ŽUVŲ IŠTEKLIŲ CHARAKTERIZAVIMAS	9
1.1. Vandens telkiniai ir ištekliai	9
1.2. Mėgėjiškos žūklės poveikis ištekliams	13
1.3. Verslinės žvejybos ir mėgėjiškos žūklės konfliktas	16
1.4. Žuvivaisos apžvalga.....	17
2. MĚGĖJIŠKOS ŽŪKLĖS APŽVALGA	19
2.1. Mėgėjiška žūklė ir darnusis vystymasis.....	19
2.2. Mėgėjiška žūklė Europos Sąjungoje ir pasaulyje	22
2.3. Mėgėjiška žūklė Lietuvoje.....	25
3. MĚGĖJIŠKĄ ŽŪKLĘ LIETUVOJE REGLAMENTUOJANČIŲ ĮSTATYMŲ IR KITŲ TEISĖS AKTŲ APŽVALGA.....	27
3.1. Įstatymai.....	27
3.2. Teisės aktų projektai	28
4. SUINTERESUOTŲ ASMENŲ DALYVAVIMAS GAMTOS IŠTEKLIŲ VALDYME ..	31
5. APKLAUSOS IR RESPONDENTŲ BENDRIEJI POŽYMIAI	33
6. MĚGĖJIŠKOS ŽŪKLĖS ADMINISTRAVIMAS.....	35
6.1. Leidimų tipai ir platinimas.....	35
6.2. Leidimų kaina	38
7. ŽUVŲ IŠTEKLIŲ APSAUGA	40
8. VANDENS TELKINIŲ VALDYMAS	44
9. MĚGĖJIŠKOS ŽŪKLĖS VALDYMAS	50
9.1. Ekonominis mėgėjiškos žūklės vertinimas	50
9.2. Meškeriojų dalyvavimas išteklių valdyme	55
10. ŠVIETIMAS IR INFORMACIJA	57
IŠVADOS	60
REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI.....	62
LITERATŪROS SĄRAŠAS	64
SANTRAUKA.....	71

SUMMARY.....	72
PRIEDAI.....	73

ĮVADAS

Pagal šiuo metu galiojančią įstatymą **mėgėjiška žūklė (mėgėjiška žvejyba)** – *žuvų gaudymas mėgėjiškos žūklės įrankiais ir būdais laikantis mėgėjiškai žūklei nustatytos tvarkos, sugautų žuvų laikymas ir gabenimas* [14]. Tačiau žinotina, kad rengiant naujo mėgėjišką žvejybą reglamentuojančio įstatymo projektą, kalbininkai uždraudė naudoti terminą „mėgėjiška žūklė (mėgėjiška žvejyba)“, motyvuodami, kad tai yra pažodinis vertimas iš rusų kalbos. Kalbininkai įpareigojo naujajame įstatyme ir atitinkamai visuose poįstatyminiuose aktuose naudoti terminą „mėgėjų žvejyba“. Naujame įstatymo projekte **mėgėjų žvejyba** – *žuvų gaudymas mėgėjų žvejybos įrankiais ir būdais pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatytą tvarką* [15]. Naujasis terminas yra rimtai diskutuotinas, nes juo vadovaujantis galima suprasti, kad yra žvejojami patys žvejai mėgėjai.

Nesuprantama, kodėl buvo atsisakyta termino „meškeriojimas“ ir „meškeriojas“. Abu šie žodžiai leistų aiškiai suprasti apie ką kalbama ir galų gale aiškiai atskirtų žvejus mėgėjus nuo žvejų verslininkų. Nes ir vienu, ir kitu atveju galima naudoti žodį „žvejys“, tačiau jų veiklos pobūdžiai ir tikslai turi didelių esminių skirtumų: žvejai mėgėjai dažniausiai žvejoja savo malonumui ir meškerėmis, žvejams verslininkams jų veikla visada yra pragyvenimo bei pelnymosi šaltinis ir jie pagrinde žvejoja tinklais. Žodžio „žvejys“ sąvokų painiava manipuliuojama kaip visuomeninio informavimo priemonėse, taip ir teisėkūroje, nes dažnai neįmanoma suprasti apie kuriuos žvejus diskutuojama. Žodis „žvejyba“ taip pat klaidina žmones, kurie neretai jį suvokia kaip žuvų gaudymą versliniais tikslais (pramoninė žvejyba arba žvejyba pramoniniais įrankiais – tinklais, bučiais, įvairiomis gaudyklėmis ir t. t.). Pavyzdžiui, jei žvejys mėgėjas žvejos tinklais teisiškai jis bus laikomas brakonieriumi. Todėl žodžiai „meškeriojimas“ ir „meškeriojas“ yra racionaliau vartotini siekiant apibūdinti ir išskirti žuvų gaudymą meškerėmis kaip atskirą veiklos rūšį, bei leistų galutinai atskirti šios veiklos vykdytojus nuo žvejų verslininkų. „Meškeriojimo“ ir „meškeriojo“ sąvokų įteisinimas teigiamai pasitarnauti teisėkūroje ir visuomenei.

Pastebėtina, kad žodžiai „meškeriojimas“ ir „meškeriojas“ yra Lietuvos Respublikos terminų banke prie Valstybinės lietuvių kalbos komisijos ir Lietuvos Respublikos Seimo, taip skelbiami valstybinės lietuvių kalbos komisijos tinklalapyje patalpintame dabartinės lietuvių kalbos žodyne. Ten pateikiamos tokios šių žodžių apibrėžtys: **meškeriojas** – *žuvų gaudytojas meškere; žūklautojas, žvejys, žuvautojas*; **meškeriojimas** – *žuvų gaudymas meškere* [38].

Dar yra plačiai paplitęs terminas „rekreacinė žvejyba“. Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijos manymu (angl. Food and Agriculture Organization, FAO),

rekreacinė žvejyba – tai žūklė, kurios atstovai, vykdydami šią veiklą, nesiverčia ja pagrindiniams gyvybiniais poreikiams tenkinti, o šios veiklos vertė dažnai yra už pačios žūklės ribų (1997 m.). Rekreacinės žūklės žvejai (arba kitaip, meškeriotojai) paprastai išleidžia nemažas pinigų sumas ne tik leidimams žvejoti, bet ir reikalingiems įrankiams, transporto ar apgyvendinimo paslaugoms. Išteklių savininkai, profesionalai, laivų savininkai ir kitos grupės gali priklausyti nuo šio tipo žvejų, o rekreacinė žuvininkystė gali būti svarbus veiksnys kuriant darbo vietas vietinei ekonomikai [29].

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą terminologijos painiavą, nuspręsta toliau šiame darbe naudoti šiuos terminus: **mėgėjiška žūklė** – kaip šiuo metu galiojančia įstatymine sąvoka ir **meškeriotojas, (-ai)** – nors ši sąvoka nėra įteisinta, tačiau terminas yra dabartinės lietuvių kalbos žodyne. Sąvokos „žvejys mėgėjas“ Lietuvos Respublikos terminų banke ir lietuvių kalbos žodynuose nepavyko aptikti, nors ji valstybinių institucijų dažnai vartojama.

Mėgėjiška žūklė yra viena populiariausių laisvalaikio praleidimo formų kaip pasaulyje, taip ir Lietuvoje [41]. Šis poilsio arba pramogos būdas yra prieinamas įvairių socialinių sluoksnių, įvairaus amžiaus, lyties, išsilavinimo žmonėms. Mėgėjiška žūklė, lygiai kaip ir medžioklė leidžia patenkinti per tūkstančius metų žmoguje išlikusius išteklių medžiotojo instinktus bei suteikia puikią galimybę pažinti mus supančią natūralią aplinką. Racionaliai valdoma mėgėjiška žūklė yra geras darnaus vystymosi pavyzdys, kadangi ji gali stipriai ir kompleksiskai teigiamai veikti ekonomiką, aplinkosaugą ir socialinį sektorį.

Išsivysčiusios šalys jau seniai suvokė meškeriojų vaidmenį įvairiose ūkinėse veiklose ir atitinkamai stipriai remia mėgėjiškos žvejybos plėtrą. Pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose 2006 metų duomenimis meškeriojų buvo apie 40 mln. žmonių (13 proc. visos šalies gyventojų) ir jie savo pomėgiui išleido 45,3 mlrd. JAV dolerių (tik prekyba) [47]. Visa ekonominė mėgėjiškos žūklės nauda (prekyba ir paslaugos) JAV vertinama 125 mlrd. JAV dolerių. Sumokėtų vietinių ir nacionalinių mokesčių suma sudaro 16,4 mlrd. JAV dolerių, iš kurių 9 mlrd. patenka į bendrą nacionalinį biudžetą. Maždaug tiek JAV išleidžia Aplinkos apsaugos agentūrai išlaikyti, o visos šalies gamtinių išteklių ir aplinkos valdymui JAV išleidžia 33 mlrd. JAV dolerių [71]. Kaip matome, geras mėgėjiškos žūklės valdymas ir iš jos surenkami mokesčiai leidžia JAV išlaikyti nemenką valstybinio aplinkosauginio aparato dalį. Svarbu paminėti, kad mėgėjiškos žūklės sektorius JAV sukūrė ir išlaiko daugiau nei 1 mln. darbo vietų [47]. Taip pat 600 mln. JAV dolerių iš meškeriojų sumokėtų mokesčių atitenka tiesiogiai žuvų išteklių saugojimui. Esant tokios efektyvios patirties besivystančiose šalyse (ne tik JAV), mėgėjiškos žūklės sektoriui skiriama vis daugiau dėmesio kaip svarbiai darnaus vystymosi daliai. (*Pastaba: visi duomenys pateikti už 2006 metus*).

Būtina suprasti, kad mėgėjiškos žūklės raida labai veikia aplinką ir prastas jos planavimas bei vykdymas gali stipriai pakenkti žuvų bendrijoms ir populiacijoms. Mėgėjiška žūklė ir dideli mėškeriotojų kiekiai veikia ne tik žuvis kaip pagrindinį veiklos objektą, bet ir visą žuvų buveinių gamtinę aplinką: vandenį, krantus, augmeniją ir t. t. Visa tai reikalauja kompleksinio nuoseklaus ir gerai apgalvoto strateginio visų gamtos išteklių susijusių su mėgėjiška žūkle valdymo.

Pirmieji nepriklausomoje Lietuvoje mėgėjiškos žūklės tyrimai buvo atlikti ir publikuoti 1994 metais [46]. Vėliau vykdyti tyrimai, kaip ir pirmasis, dažnai buvo orientuoti į mėgėjiškos žūklės poveikį žuvų ištekliams ir buvo daugiausiai atliekami mokslininkų ichtiologų. Nemažai tyrimų ir jų pristatymų yra parengęs A. Domarkas, jo darbai 2004-2005 metais vieni pirmųjų pradeda nagrinėti rekreacinės žvejybos Lietuvoje potencialą. Taip pat mėgėjišką žūklę pro rekreacinių galimybių prizmę nagrinėjo T. Virbickas, V. Kesminas, J. Virbickas [41, 42, 43, 44].

Temos aktualumas ir problema. Per praėjusį dešimtmetį iki dabar Lietuvoje buvo vykdytos tik kelios išsamesnės mėgėjiškos žūklės sektoriaus studijos. Pirmosios jų buvo skirtos nustatyti mėgėjiškos žūklės populiarumą Lietuvoje bei įvertinti ekonominį jos aspektą per tiesiogiai su mėgėjiška žūkle susijusius vartojimo rodiklius, taip pat nustatyti socialinį mėškeriotojų pasiskirstymą. Mėgėjiškos žūklės visuomeniniai tyrimai buvo vykdomi 2002, 2003 ir 2007 metais. Juos atliko visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centras „Vilmorus“ (2002, 2003 metais „Žuvininkų rūmų“ užsakymu, 2007 metas – VŠĮ „Aivaturas“ užsakymu vykdant ES finansuojamą projektą „Pasienio žuvys“). Tyrimų metu gauti duomenys palaipsniui buvo A. Domarko pristatomi įvairiose mokslinėse konferencijose, pranešimuose bei vėliau jau kompleksiškai atsispindėjo vienintelėje mėgėjišką žūklę Lietuvoje nagrinėjančioje knygoje – „Žvejybinio turizmo plėtros Lietuvos-Rusijos pasienio vandens telkiniuose galimybių studija ir rekreacinės žuvininkystės plėtojimo strategijos metmenys“. Minėtame veikale taip pat daug dėmesio skirta žvejybinio (mėškeriojimo arba kitaip dar vadinamo, rekreacinio) turizmo Lietuvoje galimybėms įvertinti. Knyga yra parengta Lietuvos valstybinio žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centro (šiuo metu reorganizuotas į Žuvininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos žuvivaisos skyrių) kaip sudėtinė ES finansuojamo projekto „Pasienio žuvys“ dalis.

Kitą tiriamąjį darbą apie mėgėjišką žūklę Aplinkos ministerijos užsakymu 2007 metais parengė Klaipėdos universiteto Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo institutas (temos vadovas A. Kontautas) [33]. Darbas buvo skirtas surinkti informaciją mėgėjiškos

žūklės strategijai parengti. Ši ataskaita nėra viešai publikuota, tačiau su ja galima susipažinti Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamente gamtos išteklių skyriuje.

Abiejuose darbuose sukaupta daug informacijos apie mėgėjišką žūklę kaip Lietuvoje, taip ir užsienyje, tačiau neviename jų nėra nagrinėjamos mėgėjiškos žūklės sektoriaus kompleksinio valstybinio valdymo problemos. Taip pat Lietuvoje nebuvo atlikta šiuo klausimu jokios pačių mėškeriojų apklausos. Šiuo metu visame pasaulyje plačiai akcentuojamas suinteresuotų asmenų dalyvavimas tiesioginiame išteklių valdyme [36], kaip pakankamai efektyvus valdymo mechanizmas, taigi, turi būti paisoma bei atsižvelgiama ir į pačių mėškeriojų nuomones.

Apibendrinant galima teigti, kad studijų nagrinėjančių mėgėjišką žūklę Lietuvoje labai trūksta. Darbų, nagrinėjančių mėgėjiškos žūklės valdymą kompleksiskai šiuo metu nėra nei vieno. Šiuo darbu siekiama šią spragą iš dalies užpildyti bei pateikti pačius naujausius mėgėjiškos žūklės sektoriaus duomenis ir jų analizę.

Darbo tikslas – išanalizuoti mėgėjiškos žūklės valdymo aspektus, įvertinti jo efektyvumą bei atskleisti optimizavimo galimybes.

Siekiant tinkamai įgyvendinti išsikeltą darbo tikslą, nustatyti pagrindiniai šio darbo **uždaviniai**:

1. Apžvelgti mėškeriojų vaidmenį žuvų išteklių naudojime ir apsaugoje.
2. Apžvelgti kitų šalių mėgėjiškos žūklės valdymo patirtį.
3. Apžvelgti mėgėjišką žūklę Lietuvoje reglamentuojančius teisės aktus.
4. Atskleisti svarbiausius mėgėjiškos žūklės valdymo probleminius aspektus.
5. Įvertinti ir nustatyti mėgėjiškos žūklės administravimo efektyvumą.
6. Parengti rekomendacijas, kuriose būtų pateikti efektyvūs mėgėjiškos žūklės valdymo problemų sprendimo būdai.

Tyrimo dalykas – mėgėjiškos žūklės sektoriaus, lemiančio žuvų išteklių valdymą ir apsaugą, analizė. Siekiant, kad darbo tema būtų išnagrinėta objektyviai, darbe bus taikomi šie teoriniai tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir susijusių teisės aktų analizė, apibendrinimo metodas bei atliktas empirinis tyrimas (anketavimas).

Darbo **hipotezė** – mėgėjiškos žūklės valdymas Lietuvoje yra neefektyvus.

Tyrimo objektas – mėgėjiškos žūklės valdymas.

Darbe naudojami sutrumpinimai:

AM – Aplinkos ministerija

ATPK – Administracinių teisės pažeidimų kodeksas

BVP – bendrasis vidaus produktas

LR – Lietuvos Respublika

LRS – Lietuvos Respublikos Seimas

MŽD – Medžiotojų ir žvejų draugija

NDVS – Nacionalinė darnaus vystymosi strategija

Darbe naudojamos sąvokos:

Mėgėjiška žūklė – žuvų gaudymas mėgėjiškos žūklės įrankiais ir būdais laikantis mėgėjiškai žūklei nustatytos tvarkos, sugautų žuvų laikymas ir gabenimas.

Rekreacinė žvejyba – tai žūklė, kurios atstovai, vykdydami šią veiklą, nesiverčia ja pagrindiniams gyvybiniais poreikiams tenkinti, o šios veiklos vertė dažnai yra už pačios žūklės ribų.

Meškeriotojas – žuvų gaudytojas meškere.

Suinteresuotieji asmenys – asmenys arba jų grupės, kuriuos domina tam tikra veikla, bei jos pasekmės ar kurių interesus veiklos gali paveikti.

Valdymas – tai procesų, kuriuose dalyvauja suinteresuotos grupės: valstybės ir savivaldybių institucijos, verslo įmonės, verslui atstovaujanti organizacijos, bendruomenės, NVO, žiniasklaida, pavieniai piliečiai, ir nuo kurių priklauso visuomenės būklės pokyčius lemiančios išdavos, visuma.

1. ŽUVŲ IŠTEKLIŲ CHARAKTERIZAVIMAS

1.1. Vandens telkiniai ir ištekliai

Lietuva yra turtingas vandens telkiniais kraštas. Bendras jos vidaus vandenu plotas sudaro apie 1 903 km² [31], t. y. apie 2,9 proc. šalies teritorijos. Pastebėtina, kad nehidrologinėje literatūroje dažniausiai nurodomi kiti skaičiai – apie 2 600 km² ir apie 4 proc. šalies teritorijos [33, 45]. Vidaus vandens telkiniams priklauso Kuršių marios, upės, ežerai, tvenkiniai (įskaitant dirbtines vandens talpyklas), kūdros, karjerai ir t. t. (1 lentelė). Beveik visuose vandens telkiniuose gyvena įvairių rūšių žuvis, kurios yra mėškeriojų traukos objektas. Ir beveik visuose telkiniuose galima vykdyti mėgėjišką žūklę (išskyrus rezervatus ir kelias 500 metrų upių atkarpas žemiau patvankų). Lietuvoje galima aptikti 101 žuvų ir nęgių rūšį ir porūšį (įskaitant Baltijos jūros rūšis), iš kurių 19 rūšių laikoma introdukuotomis [40].

Norint gebėti įvertinti žuvų išteklius reikia suprasti biomasės ir jos produkcijos sampratą. Pasak J. Virbicko [40] visa žuvų masė tam tikrame vandens tūryje arba akvatorijoje vadinama *biomase*. Besidaugindamos žuvis kasmet sukuria *produkciją* arba metinį prieauglį. Apie trečdalį šio prieauglio sudaro verslinio dydžio žuvis, pagal jų bendrą masę yra vertinami žuvų ištekliai. Natūralu, kad skirtingų tipų upėse dėl įvairių aplinkos sąlygų būna ir skirtingas metinis prieauglis. Atitinkamai versliniai ištekliai skirtingų tipų vandenyse irgi skiriasi.

1 lentelė. Lietuvos vidaus vandens telkiniai pagal [31]

Vandens telkiniai	Kiekis, vnt.	Plotas, kv. km	Plotas, proc. (nuo šalies bendro ploto)
Ežerai, >0,5 ha	2 850	908	1,39
Ežerai, <0,5 ha	3 150	5	0,01
Tvenkiniai, >5 ha	432	225	0,34
Tvenkiniai, 0,5-5 ha	700	13	0,02
Kūdros, karjerai ir t.t.	3 000	6	0,01
Kuršių marios (Liet. teritor.)	1	413	0,63
Visos upės ir upeliai	22 000	332	0,51
<i>iš jų upės, >10 km</i>	<i>641</i>	-	-
Viso	32 133	1 903	2,91

Upės. Vienas iš pagrindinių gamtinių veiksnių lemiančių žuvų paplitimą ir rūšinę įvairovę Lietuvoje yra upės dydis [43]. Lietuvoje yra 14 vandeningų upių, kurių vidutinis debitas yra daugiau nei 10 m³/s. Visos jos (išskyrus Žeimeną) yra ilgesnės kaip 100 km [33]. Dar yra 641 upė, kurių ilgis yra per 10 kilometrų [31].

Lietuvos upėse yra sutinkama apie 50 žuvų ir bežandžių rūšių, iš kurių 42-43 rūšis yra vietinės [40]. Pagal dominuojančias rūšis, upės gali būti suskirstytos į 3 pagrindines grupes: upės, kuriose dominuoja lašišinės žuvys ir tipiškos palydovinės rūšys; upės, kuriose dominuoja karpinės žuvys, tačiau gyvena bei neršia ir lašišinės žuvys; upės, kuriose lašišinės žuvys negyvena (neneršia) [43]. Priklausomai nuo vandens terminio režimo, upių grupių žuvų bendrijos skirstomos į šaltavandenių (lašišinių) ir šiltavandenių (karpinių) upių žuvų bendrijų tipus, pasižyminčius savita bendrijų struktūra ir rūšine įvairove [34]. Taip pat Lietuvos upės yra sąlyginai skirstomos į 4 grupes pagal žuvų bendrijas: upokšniai (<10 km ilgio), upeliai (10-50 km ilgio ir didesnių upių aukštupiai), vidutinio dydžio upės (51-200 km ilgio ir didžiųjų upių vidurupiai) ir didžiosios upės (>200 km ilgio ir žemupiai) [33].

Lietuvos upių biomasės didžiausią dalį sudaro kuojos, lydekos, šapalai, upėtakiai, didesnių upių žemupiuose vietoj šapalų ir upėtakių atsiranda ešeriai, plakiai bei karšiai, pasitaiko sidabriniai karosai, salačiai, lynai ir meknės. Pagal gausumą upėse vyrauja dyglės, kuojos, aukšlės, gruzliai, ešeriai, pūgžliai, o šaltesnėse upėse – šlyžiai, kūjagalviai, rainės, upėtakiai [33].

A. Kontautas teigia, kad bendra žuvų biomasė (žuvų išteklių) mūsų upėse gali sudaryti daugiau 2 000 tonų, o bendra metinė produkcija – apie 800 tonų [33].

Žinotina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu, priimtu 2003 m. [13] yra atnaujintas valstybinės reikšmės upių sąrašas, kuris apima 662 įvairaus dydžio Lietuvos upes. Apie 46 proc. į sąrašą įtrauktų upių sudaro upokšniai iki 10 km ilgio ir 174 upės yra reikšmingos ichtiologiniu požiūriu.

Ežerai. Iš šešių tūkstančių Lietuvos ežerų 957 patenka į valstybinės reikšmės vandens telkinių sąrašą [13]. Ežerų pasiskirstymas pagal dydį yra pateiktas 2 lentelėje. Žuvų bendrijų rūšinę sudėtį ežeruose visų pirma apsprendžia vandens hidrocheminiai-hidrofiziniai parametrai bei kiekvieno ežero fizinės–geografinės savybės. Pasak V. Kesmino [34] Lietuvos ežeruose gyvena 22 rūšių žuvys, įskaitant ir introdukuotas rūšis. Gausiausiai aptinkami karpinių šeimos atstovai – karpis, karšis, kartuolė, kuoja, lynas, paprastasis karosas, paprastoji aukšlė, plakis, raudė, sidabrinis karosas ir kitos karpinės žuvys. Po tris rūšis pristato sykinių (sykas, peledė, seliava) ir ešerinių (ešeris, pūgžlys, starkis) šeima. Ir po vieną atstovą atitinkamai turi stintinių, lydekinių, ungurinių ir menkinių šeimos – ežerinė stinta, lydeka,

ungurys ir vėgėlė. Lietuvos ežerų bendra metinė produkcija vertinama apie 1 100 tonų, o bendra biomasė – 2 750 tonų [33].

2 lentelė. Lietuvos ežerų pasiskirstymas pagal dydį [34]

Plotas, ha	Ežerų skaičius		Bendras plotas	
	vnt.	proc.	tūkst. ha	proc.
Virš 1000	13	0,21	20,5	23,16
500–1000	19	0,31	12,5	14,13
100–500	117	1,89	24,6	27,80
50–100	137	2,21	9,4	10,62
10–50	655	10,58	15,0	16,95
0,5–10	1892	30,56	5,7	6,44
<0,5	3358	54,24	0,8	0,90
Viso:	6191	100	88,5	100

Tvenkiniai. Didžioji dalis Lietuvos tvenkinių atsirado tarybiniu laikotarpiu masiškai vykdant melioracijos darbus ir dirbtinai reguliuojant nuotėkį. Didžiausias mūsų tvenkinys yra Kauno marios (6 350 ha), kurios atsirado 1959 m. patvenkus Nemuną aukščiau Kauno. Taip pat nemaži tvenkiniai yra Šiaurės Lietuvoje: Bubių tvenkinys (422 ha) Dubysos aukštupyje ties Šiauliais ir Kupiškio marios (828 ha) Lėvens slėnyje. Taip pat turime inžinerine prasme sudėtingų tvenkinių, pastatytų energetikos reikmėms užliejus ne tik slėnių ruožus, bet ir ežerus. Tai būtų Elektrėnų tvenkinys (1 389 ha) ir Antalieptės marios (1 572 ha). Pagal tvenkinių gausumą išsiskiria Nevėžio ir Ventos lyguminiai baseinai. Apie 40 upinių tvenkinių yra naudojama hidroenergetikai, taip pat esama ir apie 80 patvenktų ežerų, kurių lygį reguliuoja hidrotechniniai įrenginiai [33]. Lietuvos tvenkinių pasiskirstymas pagal dydį pateiktas 3 lentelėje.

Tvenkiniuose aptinkamos apie 34 žuvų rūšys įskaitant ir introdukuotas rūšis (sidabrinis karosas, karpis, baltasis amūras, plačiakaktis, peledė, vaivorykštinis upėtakis). Žuvų bendrijas dažniausiai sudaro 8-12 rūšių, ir tik didžiosiose talpyklose žuvų rūšinė įvairovė siekia daugiau kaip 20 rūšių. Bendra žuvų verslinė produkcija tvenkiniuose manomai sudaro 570 tonų per metus, o žuvų bendrijos biomasė – apie 1 425 tonų [33].

3 lentelė. Lietuvos tvenkinių pasiskirstymas pagal plotą [34]

Plotas S, ha	Tvenkinių skaičius, vnt.
S>500	8
100<S≤500	38
50<S≤100	39
10<S≤50	200
0,5<S≤10	370
0,5<S<2000	apie 650

Visi Lietuvos ežerai ir tvenkiniai yra suskirstyti į 10 žuvininkystės vystymo kategorijų: *stintinius*, *seliavinius*, *karšinius*, *starkinius*, *kuojinius*, *lydekinius*, *karpinius*, *lyninius*, *karosinius* ir *ešerinius*. Vandens telkinių skirstymas atliktas, atsižvelgus į vandens telkinio tinkamumą gyventi žuvų bendrijos dominuojančiais rūšiais bei dominuojančių žuvų rūšių bendrijoje reikšmę žuvininkystei.

Kauno marios. Istoriskai susiklostė, kad žuvininkystės prasme jos visada būdavo nagrinėjamos atskirai nuo visų kitų tvenkinių [33]. Kauno marios yra didžiausias dirbtinis hidrotechninis kūrinys Lietuvoje. Marių ilgis – 95 km, plotas 6 350 ha, vandens tūris – 0,45 km³, didžiausias gylis – 21 m. Dėl Nemuno patvankos čia susidarė vandens telkinys turtingas buveinėmis bei mitybine baze, kuriame susiformavo turtinga rūšimis bei produktyvi žuvų bendrija, kurioje dominuoja kuoja, plakis, greitai augantis karšis, gausiai sutinkamas starkis, pūgžlys, ešerys, lydeka, karpis.

Kauno mariose aptiktos 34 žuvų rūšys: 20 – karpinių, po 3 – lašišinių ir ešerinių, po 2 – vijūninių ir dyglinių, po 1 – lydekinių, šaminių, ungurinių ir menkinių šeimų [37]. Pasak A. Kontauto [33], bendra metinė produkcija Kauno mariose siekia apie 190 tonų per metus, o žuvų bendrijos biomasė – 480 tonų.

Kuršių marios yra vienas svarbiausių Lietuvos žuvininkystės objektų. Marios yra labai populiarios ir aktyviai eksploatuojamos kaip meškeriotojų, taip ir žvejų verslininkų.

Kuršių marios – tai Baltijos jūros pietrytinės dalies gėlavandenė lagūna, kurią nuo jūros atskiria Kuršių Nerija. Apie 413 km² marių ploto priklauso Lietuvai (26,1 proc. viso ploto), dar 1 584 km² ploto – Rusijos Kaliningrado sričiai. Per Lietuvos teritorijai priskiriamą dalį į Nemuno baseiną plaukia neršti praeivės žuvis. Čia esanti Nemuno delta yra svarbiausia Kuršių marių žuvų nerštavietė ir tai yra vienas žuvingiausių vandens telkinių Europoje [40].

Paskutinių tyrimų duomenimis mariose aptinkama apie 58 žuvų rūšių, kurių 20 yra verslinės žvejybos objektas.

Kuršių mariose sutinkama didžioji dauguma į Lietuvos raudonosios knygos sąrašus įtrauktų apskritažiomenių ir žuvų rūšių. Čia taip pat gyvena Berno konvencijos saugomos žuvų rūšys: ožka, salatis, kartuolė, praeivis sykas, saulažuvė, smėlinis ir paplūdimių grundalai [33].

Dominuojanti žuvis mariose yra kuoja, gausiai sutinkami plakiai, ešeriai, pūgžliai, karšiai. Šiuo metu Kuršių marios priskiriamos *starkiniams* vandens telkiniams [37]. Bendra metinė produkcija Kuršių marių Lietuvos akvatorijoje pasak A. Kontauto [33] yra 4 330 tonų.

Baltijos jūra. Lietuvos teritoriniams vandenims ir išskirtiniai ekonominei zonai priklauso 7 tūkst. km² arba 2 proc. Baltijos akvatorijos [29, 45]. Baltijos jūroje vyksta labai intensyvi verslinė žvejyba, kuri stipriai atsiliepia žuvų ištekliams. Nors Baltija tesudaro 0,1 proc. pasaulinio vandenyno akvatorijos, tačiau joje sužvejojama apie 1 proc. pasaulinio žuvų laimikio. Lietuvos teritoriniuose vandenyse ir išskirtinėje ekonominėje zonoje aptinkama 50 rūšių žuvų ir bežandžių, iš jų 28 – jūrinių, 10 praeivių ir 12 – sėslių gėlavandenių rūšių, išmigravusių iš Kuršių marių ir upių į gėlą priekrantę [40]. Itin vertingos verslinei ir mėgėjiškai žūklei yra šios rūšys: lašiša, šlakis, menkė, starkis, stinta, karšis, žiobris. Visų žuvų biomasė šiame rajone pagal hidrolokatoriumi vykdytus tyrimus sudaro apie 210-220 tūkst. tonų, kurių versliniai ištekliai (produkcija) sudaro 60-70 tūkst. tonų [29].

1.2. Mėgėjiškos žūklės poveikis ištekliams

Siekiant įvertinti mėgėjiškos žūklės poveikį ištekliams reikia turėti meškeriojų sugautų žuvų statistiką. Deja, Lietuvoje ji labai menka ir apsiriboja ankščiau teiktais Medžiotojų ir žvejų draugijos duomenimis bei atskirais mokslininkų tyrimais – pagrinde pasitelkus eksperimento arba apklausos metodus. Statistikos departamento teikiami duomenys mažai patikimi, juose nustatyta daug trūkumų [33]. Be to, pagal šiuos duomenis neskirstoma sugavimų pagal vandens telkinio tipus, todėl nėra įmanoma suprasti, kokiais kiekiais buvo sužvejotos (mėgėjiškos žūklės įrankiais) žuvys atskirai upėse, ežeruose, vandens talpyklose, Kuršių mariose ir Baltijos jūroje.

Remiantis oficialia statistika, Lietuvos meškeriojų laimikiai yra ganėtinai kuklūs. Pagal LR Statistikos departamento duomenis, jie svyruoja nuo 180 iki 400 tonų priklausomai nuo metų (1998-2005 periodas). Tačiau atliekant įvairius eksperimentinius tyrimus, gaunami visiškai kitokie – didesni skaičiai. Ypač aukšti žuvų sugavimų rodikliai yra gaunami apklausus pačius meškeriojus.

A. Kontauto atlikti skaičiavimai [33], kurie rėmėsi eksperimentinių žvejybų mėgėjiškais įrankiais rezultatai parodo, kad mėškeriotojai vien tik ežeruose per metus sužvejoja 1 350 tonų žuvų. Kitų mokslininkų skaičiavimai atlikti kitų tipų vandens telkiniams irgi pateikia nemažus mėškeriotojų laimikių skaičius [26; 27; 37]. Pasitelkus reprezentacinius mėškeriotojų apklausos duomenis [29], matome, kad mėškeriotojai Lietuvoje iš viso sugauna 5 100 tonų žuvies. Tačiau tokie kiekiai yra mažai tikėtini. Įvertinus visas prielaidas ir argumentus bei atliktas studijas, gaunama 1 700 – 2 960 tonų per metus [33]. Apibendrinant įvairių mokslinių šaltinių duomenis, paaiškėja, kad mėškeriotojai Lietuvoje kasmet vidutiniškai sužvejoja 2 806 tonas žuvies (4 lentelė), kas beveik sutampa su A. Kontauto siūloma viršutine priimtina sugavimų riba.

4 lentelė. Lietuvos žuvų bendrų išteklių, produkcijos ir sugavimų (verslinių ir mėškeriotojų) pasiskirstymas pagal vandens telkinių tipą pagal [26; 27; 29; 33; 37]

Telkinio tipas	Plotas, kv. km	Bendri ištekliai, t	Bendra metinė produkcija, t	Versliniai sugavimai, t	Mėškeriotojų sugavimai, t	Sugavimai, viso, t
Upės	332	2 000	800	157,4	300	457,4
Ežerai	913	2 750	1 100	33,4	1 500	1 533,4
Tvenkiniai	238	1 425	570			
Kauno marios	64	480	190	132,6	2,9	135,5
Kuršių marios	413	10 000	4 330	1 356,6	992	2 348,6
Baltijos jūra (tik priekrantė)		11 500		331	11,5	342,5
Viso	1 960	28 155	6 990	2 011	2 806,4	4 817,4
Baltijos jūra (ter. vand. ir ekon. z.)	7 000	215 000	65 000	15 000		15 000

Remiantis 4 lentelėje pateiktais duomenimis matome, kad mėgėjiškos žūklės poveikis Lietuvos žuvų ištekliams pralenkia verslinius sugavimus. Duomenys pateikiami verslininkų, kurie yra linkę juos nuslėpti, ir mėškeriotojų, nesant patikimai statistikai, yra ginčytini. Bet kokiu atveju mėgėjiška žvejyba nėra tokia jau „nekalta“ gamtos atžvilgiu, kaip dažnai priimta manyti visuomenėje. Kaip matome iš 5 lentelės daugelio šalių mėškeriotojai taip pat daro ženklų poveikį žuvų ištekliams. Svarbu pastebėti, kad Lietuvos mėškeriotojų

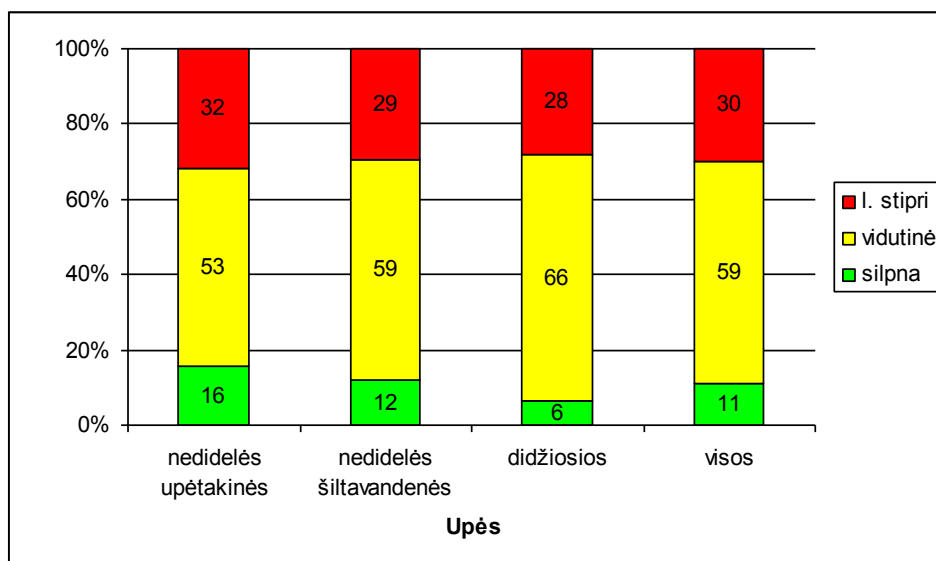
(170 000 žm.) laimikio vidurkis (0,016 tonų) beveik sutampa su kitų šalių vidurkių – 0,017 tonų per metus vienam meškeriotojui.

5 lentelė. Meškeriotojų poveikis žuvų ištekliams ir jų panaudojimas skirtingose šalyse pagal [33]

Eil. Nr.	Šalis	Maistui	Poilsui	Bendras laimikis, <i>t</i>	Vidutinis laimikis, <i>t</i> / metus / 1 meškeriot.
1	Austrija	Ne	Taip	4 000	0,026
2	Čekija	Taip	Taip	3 400	0,012
3	Lenkija	Taip	Taip	34 000	0,017
4	Slovakija	Taip	Taip	2 500	0,028
5	Vengrija	Taip	Taip	4 600	0,014
6	Vokietija	Taip	Taip	35 000	0,015
7	Prancūzija	Ne	Taip	-	-
8	Suomija	Taip	Taip	48 000	0,023
9	Švedija	Ne	Taip	26 000	0,013
10	D. Britanija	Ne	Taip	-	-
11	Nyderlandai	Ne	Taip	-	-
12	Belgija	Ne (?)	Taip	500	0,002
13	Airija	Ne	Taip	-	-
14	Šveicarija	Taip (?)	Taip	-	-
15	Norvegija	Taip	Taip	-	-
16	Lietuva	Taip	Taip	2 800	0,016

A. Kontauto atlikti meškeriojimo poveikio įvertinimo tyrimai rodo, kad Lietuvoje daugiausiai yra eksploatuojamos didžiosios Lietuvos upės. Jose buvo tyrinėta 64 atkarpos ir tik 6 proc. (4 atkarpos) patiria nedidelį mėgėjiškos žūklės daromą poveikį, 42 atkarpose (66 proc.) žūklės poveikis yra vidutinis, o 18 atkarpų (28 proc.) patiria labai stiprų mėgėjiškos žūklės poveikį (1 pav.). Meškeriojimo objektu upėse labai dažnai tampa praeivės ir pusiau praeivės žuvis, kurios būna įrašytos į Lietuvos Raudonąją knygą, AM Saugomų ir globojamų rūšių sąrašą, Berno konvenciją. Lašišų, šlakių, margujų upėtakių, kiršlių, salačių, ūsorių ir kitų nykstančių rūšių meškeriojimas kasmet populiarėja. Iš to matome, kad mėgėjiška žūklė

gali daryti stiprią įtaką būtent labai vertingoms žuvų rūšims. Todėl būtina tinkamai įvertinti esamus jų išteklius ir būklę bei racionaliai riboti šių žuvų gaudymą mėgėjiškais įrankiais [33].

1 pav. Žūklės poveikis skirtingų tipų Lietuvos upėse [33]

1.3. Verslinės žvejybos ir mėgėjiškos žūklės konfliktas

Pastaraisiais metais didėja konfliktas tarp žvejų verslininkų ir mėgėjiškos žūklės atstovų. Pirmoji ryškesnė nesutarimų banga kilo 2004 metais, kuomet buvo priimtas naujasis mėgėjiškos žūklės įstatymas [14] kuriame parašyta, kad vidaus vandens telkiniuose mėgėjiškos žūklės plėtrai teikiama pirmenybė prieš verslinę žvejybą. Toliau bus aptartos šio veiksmo priežastys.

Pagal 2006 metais skelbtus duomenis Lietuvoje buvo apie 3 tūkst. versline žvejyba besiverčiančių žmonių. Jų sužvejojamos vidaus vandenyse verslinės produkcijos vertė sudarė apie 3,5 mln. Lt, t. y. vienas dirbantysis šioje srityje žuvų per metus pateikia ne daugiau kaip už 2 tūkst. Lt. Šie skaičiai akivaizdžiai rodo, kad vidaus vandenų žuvininkystės orientavimas į smulkią verslinę žvejybą yra neperspektyvus. Todėl buvo pasiūlyta bandyti perorientuoti šią ūkio šaką į rekreacinę žuvininkystę ir žvejybinį turizmą [30]. Kadangi mėgėjiška žvejyba Lietuvoje yra labai populiarus šis sprendimas atrodo logiškas. Sparti mėgėjiškos žūklės raida nulėmė meškeriojimo įrangos pardavimų augimą, nakvynės vietų, valčių nuomos ir kitų, su mėgėjiška žūkle susijusių, paslaugų paklausą, t. y. pradėjo formuotis išsivysčiusi specializuota infrastruktūra. Kaip rodo tarptautinė patirtis, mėgėjiška žūklė yra daug kartų ekonomiškai efektyvesnė negu verslinė. Iš kitos pusės, tai leistų sumažinti žvejybos poveikį sparčiai

senkantiems žuvų ištekliams ir naudoti juos racionaliau. Trumpas palyginimas tarp mėgėjiškos žūklės ir verslinės žvejybos yra pateiktas 6 lentelėje, kurioje matoma, kad mėgėjiška žvejyba sukuria 128 mln. litų apyvartą (2006 m. duomenimis). Verslinės žvejybos pardavimai sudaro iki 4,4 mln. litų per metus, tačiau verslinė žvejyba sunaudoja panašų žuvų išteklių kiekį kaip ir mėškeriotojai. Atitinkamai, mėgėjiškos žvejybos plėtra yra naudingesnė.

6 lentelė. Žvejų verslininkų ir mėškeriotojų palyginimas

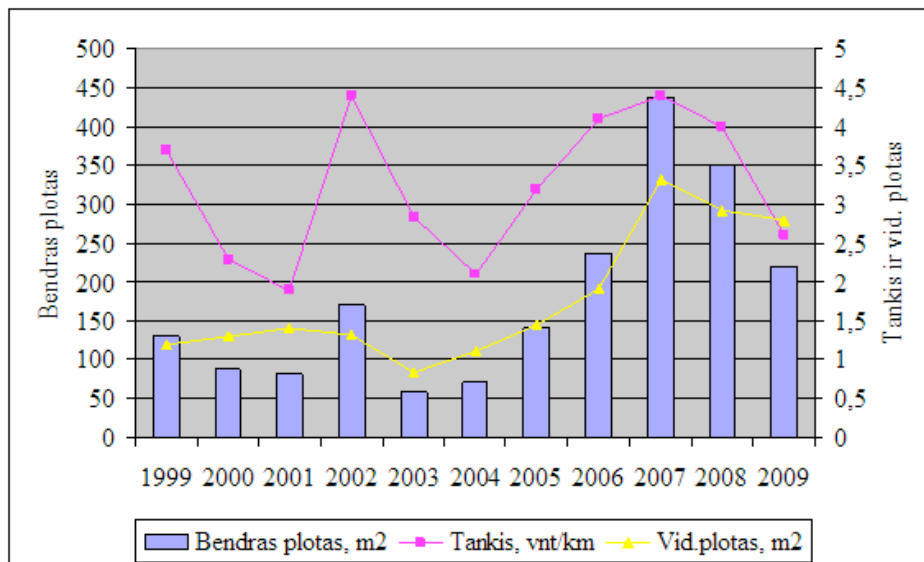
	Žmonių kiekis	Sukuriama metinė apyvarta, mln. Lt	Žuvų išteklių naudojimas, t / metus
Žvejai verslininkai	300* - 3 000**	3,5** - 4,4*	2011
Mėškeriotojai	85 000*** - 500 000****	128 ****	2806,4

* - A. Kontauto duomenys [33]; ** - A. Domarko duomenys [30]; *** - maksimalus išplatintų leidimų mėgėjiškai žūklei kiekis [23]; **** - remiantis „Vilmorus“ tyrimais [29]

1.4. Žuvivaisos apžvalga

Lietuvoje ganėtinai intensyviai yra vykdomi dirbtinio žuvų veisimo ir išteklių atkūrimo darbai. Nenuomojamų vandens telkinių įveisimams žuvimis valstybė kasmet išleidžia 7-9 mln. Lt. Žuvų išteklių atkūrimo darbus vykdo Žuvininkystės tarnybos žuvivaisos skyrius prie Žemės ūkio ministerijos (ankščiau vadinosi Lietuvos valstybinis žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centras). Žuvivaisos skyrius veisia ir introdukuoja į vidaus vandenį lašišų, šlakių, sykų, ungurių, lydekų, sterkų jauniklius bei vėžius, vykdo selekcijos, mokslinius ir eksperimentinius darbus [45].

Vienas sėkmingiausių žuvininkų darbų yra lašišos ir šlakio populiacijų skaitlingumo atstatymas. Pastarąjį dešimtmetį šių lašišinių žuvų ištekliai Lietuvoje sparčiai gausėjo, ką įrodo ir augantys jų neršto lizdų kiekiai ir plotai (2 pav.). Dėl veiksmingos žuvivaisos ir sustiprėjusios apsaugos, abiejų rūšių populiacijos sėkmingai atsistatė ir buvo eliminuotos iš Lietuvos Raudonosios knygos (lašiša – 2011 metais). Populiacijų augimą taip pat patvirtina ir sparčiai didėjantys licencijų šioms žuvims mėškerioti pardavimai, kurie 2011 metais išaugo dvigubai [23].

2 pav. Lašių ir šlakių nerštaviečių rodiklių (bendras plotas, tankis, vidutinis nerštavietės plotas) dinamika Žeimenos upėje 1999-2009 m. [24]

Mokslinių tyrimų duomenimis 2011 metų rudenį neršti į Lietuvos upes migravo 12,5 tūkst. šlakių. Tai rekordinis per pastarąjį dvidešimtmetį skaičius. Nustatyta, kad 2010 m. jų migravo perpus mažiau – tik 5,8 tūkst. Taip pat nustatytas didesnis neršti atplaukusių lašių skaičius – 6,4 tūkst. žuvų [58].

Pastaba. Visi metinės produkcijos duomenys šio darbo skyriuje pateikiami laikantis, kad vidutinis P/B koeficientas yra lygus 0,4.

2. MĖGĖJIŠKOS ŽŪKLĖS APŽVALGA

2.1. Mėgėjiška žūklė ir darnusis vystymasis

Mėgėjiška žūklė gali sukurti didelę ekonominę naudą, tačiau yra svarbu suprasti, kad už visų finansinių skaičių slypi ne tik su ekonomika susiję aspektai. Mėgėjiškos žūklės plėtra sukuria daug darbo vietų, ir kas labai svarbu, dažnai tos vietos sukuriamos provincijose, kaimo vietovėse, periferinėse civilizacijos dalyse. Visose jose mėgsta lankytis meškeriotojai, nes juos traukia būtent laukinės ir mažai urbanizuotos žuvingos teritorijos. Paskui juos iš didmiesčių į kaimus keliauja ir jų lėšos, kurios leidžiamos transportui, apgyvendinimui ir maitinimui, gidų paslaugoms įsigyti ir t. t. Visa tai teigiamai pasitarnauja kuriant naujas darbo vietas provincijoje. Meškeriotojų išleidžiami pinigai taip pat padeda mažinti kaimo vietovių bedarbystę ir skatinti užimtumą, kas leidžia spręsti įvairias socialines problemas.

Mėgėjiška žūklė dažnai paskatina vietines žmonių bendruomenes kitaip vertinti jas supančią aplinką ir leidžia įtraukti į įvairius aplinkosauginius projektus. Meškeriotojams reikia natūralios aplinkos ir nepažeistų gamtos išteklių, kuriuos vietinės bendruomenės, gyvendamos periferijoje, neretai naikina dėl dviejų paprastų priežasčių – skurdo ir švietimo stokos. Sparčiai populiarėjant ir besivystant rekreaciniam turizmui ir mėgėjiškai žūklei, šios skirtingų poreikių bendruomenės gali teigiamai pasitarnauti viena kitai ir pasiekti labai gerų rezultatų visais darnaus vystymosi aspektais. Įžvalgūs vietiniai gyventojai pradeda suprasti, kad iš rekreacinės žvejybos plėtros galima turėti pajamų, bet tam pasiekti reikia saugoti ir globoti, o dažnai ir atstatinėti vietinius gamtinius išteklius. Tokioje situacijoje vietiniai gyventojai suvokia, kad saugoti išteklius finansiškai ir socialiai apsimoka labiau negu juos naikinti brakonieriaujant. Tinkamai organizuota mėgėjiškos žvejybos plėtra gali paskatinti partnerystę tarp meškeriotojų ir vietinių gyventojų, nes jie tampa vienodai suinteresuoti išteklių saugojimu.

Kaip matoma, vienu atžvilgiu mėgėjiška žūklė padeda spręsti ekonomines problemas mažai apgyvendintose vietovėse, o kitu – prisideda prie aplinkosaugos skatinimo. Yra ir kitas svarbus mėgėjiškos žūklės aplinkosauginis aspektas. Daugelyje pasaulio valstybių iš meškeriotojų sumokamų mokesčių už mėgėjiškos žūklės leidimus yra finansuojama žuvų išteklių apsauga valstybiniame ir privačiame lygmeny, o taip pat ir įvairūs aplinkosauginiai projektai, kurių sudėtyje yra ir vietinių bendruomenių aplinkosauginis švietimas. Atitinkamai meškeriotojų naudojamoje teritorijoje gali lygiagrečiai vystytis ekonominė, aplinkosauginė ir socialinė gerovė.

Už mėgėjiškos žūklės leidimus surenkami mokesčiai gali sudaryti labai ženklas sumas. Pavyzdžiui, JAV tai sudaro 600 mln. JAV dolerių, kurie visi yra išleidžiami žuvų apsaugai, o Kanadoje – 173 mln. dolerių. Visiems JAV parduodamiems mėgėjiškos žūklės reikmenims taikomas labai nedidelis mokeskis, iš kurio surenkamos lėšos taip pat keliauja tik žuvų apsaugai. Iš beveik simbolinio mokesčio surenkama dar 600 mln. JAV dolerių. Atitinkamai 1,2 mlrd. JAV dolerių kasmet [47] skiriama tik žuvų apsaugai.

Žinotina, kad mėgėjiška žūklė teikia ir kitas visuomenei labai svarbias naudas. Pavyzdžiui, ji teigiamai atsiliepia meškeriojų sveikatai. Buvimas gamtoje, gryname ore sudaro prevencines priemones prieš įvairias kvėpavimo sistemos ligas bei prieš sparčiai augantį kiekį psichinių, psichologinių sutrikimų bei stresus. Dalis meškeriojimo būdų yra pakankamai aktyvūs (spiningavimas, žvejyba museline meškere) ir meškeriojant žūklės metu daug juda gryname ore, kas taip pat teigiamai atsiliepia žmogaus širdies ir kraujagyslių sistemoms. Mėgėjiška žūklė taip pat prisideda sprendžiant jaunimo užimtumą ir atitinkamai yra laikoma gera prevencija prieš svaigalų ir kvaišalų vartojimą. Visa tai leidžia taupyti milijonus litų sveikatos apsaugos sistemai bei išvengti kai kurių socialinių problemų.

Kitas teigiamas mėgėjų žvejybos rezultatas yra praktinė aplinkosauga. Nemažai meškeriojų aktyviai domisi aplinkosauginėmis problemomis ir jie daug laiko praleidžia prie vandens telkinių bei mato situaciją jose. Aptikus brakonieravimą atvejus, meškeriojant dažnai informuoja valstybines aplinkosaugos institucijas ir tuo ženkliai prisideda prie išteklių išsaugojimo nuo neteisėtų veikų. Dalis meškeriojų taip pat patampa neatsitaisiais aplinkos apsaugos inspektorais (tokia praktika vykdoma JAV, Kanadoje, ES šalyse įskaitant Lietuvą).

Meškeriojimas populiarina domėjimąsi aplinka ir vis daugiau įtraukia į savo gretas įvairaus amžiaus žmones ir kas labai svarbu – jaunimą. Lietuvoje meškeriojimu domisi ir užsiima 38 tūkstančiai 15-17 metų amžiaus asmenų [29]. Tarp JAV meškeriojų jaunimas sudaro beveik ketvirtadalį [47].

Norėdami pagauti žuvį, žmonės pradeda domėtis biologija, ichtiologija, hidrologija, kitais gamtos mokslais bei bendromis aplinkosauginėmis problemomis. JAV meškeriojant įvairiems žuvų apsaugos ir tyrimų projektams kasmet savanoriškai paaukoja 200 mln. JAV dolerių. Taip pat visame pasaulyje auga susidomėjimas sportine žvejyba, net svarstoma įtraukti ją į olimpinių sporto šakų sąrašą.

Kaip matome, mėgėjiška žūklė turi daug įvairių socialinių, aplinkosauginių ir ekonominių atspindžių. Pavyzdinių jų sąryšį galime matyti 7 lentelėje, kuri nusako JAV meškeriojų sukuriamas veiklas ir naudas.

Meškeriojant yra gausūs vandens telkinių ir jų išteklių naudotojai. Jie yra tiesiogiai suinteresuoti jų išsaugojimu. Esant racionaliam išteklių valdymui, mėgėjiška žvejyba sukuria

milžinišką ekonominę vertę, tačiau reikia suprasti, kad ta vertė palaikoma ir grindžiama gamtos ištekliais. Jiems išsekus – išseks ir ekonominė bei socialinė mėgėjiškos žūklės sukuriama nauda. Todėl yra svarbu valdyti šiuos išteklius labai atsakingai ir apgalvotai atsižvelgiant į darnaus vystymosi kriterijus. Tik tuomet galima tikėtis darnios plėtros, arba kitaip – palaikyti balansą tarp ekonomikos, aplinkosaugos ir socialinės gerovės.

7 lentelė. JAV mėgėjiškos žūklės sektoriaus apžvalga pagal [47]

	Viso
Leidimai ir licencijos mėgėjiškai žūklei vykdyti (lėšos skiriamos žuvų ištekliams saugoti)	\$0,6 mlrd.
Prekybos mokesčių dalis, skirta žuvų ištekliams saugoti	\$0,6 mlrd.
Privati parama (labdara) žuvų ištekliams saugoti	\$0,2 mlrd.
Meškeriotojų skaičius (>1 metų)	30,0 mln.
Meškeriotojų skaičius (<16 metų)	8,4 mln.
Darbuotojų skaičius	1 mln.
Atlyginimai	\$38,4 mlrd.
Meškeriotojų išlaidos (prekyba)	\$45,0 mlrd.
Žvejy inio turizmo dalis prekybos išlaidų)	\$8,0 mlrd.
Mokesčiai	\$16,4 mlrd.
iš jų į nacionalinį (federalinį) biudžetą	\$9,0 mlrd.
iš jų į vietinį biudžetą	\$7,4 mlrd.
Ekonominė nauda	\$125,0 mlrd.

Dar viena stipri mėgėjiškos žūklės dalis, patenkanti į darnaus vystymosi sampratos rėmus ir kurią būtina paminėti, yra žvejybinis turizmas. Jo užuomazgos pasaulyje atsirado XIX amžiuje, tačiau tuomet galimybes keliauti pažvejoti svetur turėjo tik mažas ir pasiturintis socialinis žmonių sluoksnis. XX a. antroje pusėje besivystant pasaulinei ekonomikai ir besiformuojant vidutinei klasei vis daugiau žmonių galėjo sau leisti keliauti po pasaulį. Bendroje turizmo rinkoje susiformavo stabilus ir pelningas būtent žvejybinio turizmo segmentas, kuris sėkmingai egzistuoja iki šiol. Žvejybinis turizmas reikalauja daugiau paslaugų vienam asmeniui, todėl jis yra santykinai pelningesnis negu vien mėgėjiška žūklė. Tokio turizmo dėka į šalį taip pat atkeliauja lėšos iš užsienio. Žvejybinio turizmo poreikiai

ištekliais dažnai yra tokie pat kaip ir tiesiog mėgėjiškos žūklės, tačiau jis dėka savo ekonominio pranašumo leidžia greičiau išsisukti rekreacinės žūklės mechanizmui su visomis jo naudomis aplinkosaugai ir ekonomikai. Šiuo metu pasaulyje yra nemažai nedidelių miestelių, kurių pagrindinės pajamos didžiąja dalimi priklauso tik nuo žvejybinio turizmo. Yra panašių pavyzdžių ir Lietuvoje – Kintai Žemaitijoje.

Nacionalinėje turizmo plėtros 2003-2006 metų programoje [6] pabrėžiama, kad žvejybos ir kitų pramogų stoka yra viena iš dažniausiai minimų kliūčių, mažinančių šalies patrauklumą turizmo atžvilgiu. Šioje programoje, kaip pirmaeilis uždavinys yra numatytas vandenių turizmo plėtojimas, kuris Lietuvoje turi geriausias perspektyvas [33], tačiau mėškeriojimo plėtrai dėmesio neskiriama.

2.2. Mėgėjiška žūklė Europos Sąjungoje ir pasaulyje

Europos Sąjunga. Daugelyje išsivysčiusių pasaulio šalių mėgėjiška žūklė sudaro svarbią ekonomikos dalį ir sulaukia didelio valdžios palaikymo jos plėtrai. Vien Europos Sąjungoje 2003 m. buvo 2 900 įmonių (gamintojų ir didmenininkų) besiverčiančių mėgėjiškai žūklei skirtų įrankių prekyba; šioje sferoje buvo sukurta 60 tūkst. darbo vietų, o metinė apyvarta sudarė 5 mlrd. eurų. Mažmeninės prekybos sektorius sudarė 12 900 žūklės įrankių parduotuvių, kuriose dirbo 39 tūkst. darbuotojų. Taigi bendras darbuotojų skaičius sudarė 99 tūkst. žmonių. Visų jų paslaugomis naudojosi 25 mln. mėškeriotojų, tai sudarė 6,5 procento visų ES gyventojų, kurie kasmet išleidžia mažiausiai 25 mlrd. eurų transporto ir apgyvendinimo paslaugoms vykstant žvejoti [29]. Atitinkamai kiekvienas ES mėškeriotojas vidutiniškai išleidžia apie 1 000 eurų kasmet savo pomėgiui.

Pateikti duomenys atspindi situaciją iki ES plėtros, kurios metu ją papildė dar 12 šalių, ir gyventojų kiekis Europos Sąjungoje atitinkamai padidėjo dar 71,1 mln. žmonių [60]. Iš A. Kontauto sudarytos lentelės (8 lentelė) matyti, kad mėgėjiškos žūklės populiarumas penkiose naujose narėse vidutiniškai sudaro 3,8 proc. Įvertinus A. Domarko ir A. Kontauto paskelbtus duomenis galima teigti, kad po 2004 ir 2007 metų ES plėtros mėškeriotojų kiekis joje gali sudaryti apie 28 mln. žmonių.

JAV patirtis. JAV mėškeriotojų bendruomenę sudaro 40 mln. žmonių (13 proc. šalies gyventojų), kurie sukuria bendrą ekonominę vertę iki 125 mlrd. JAV dolerių kasmet. Jeigu mėgėjiškos žūklės sektorių įvertintume kaip vienos korporacijos veiklą, ji patektų į 47 vietą iš 500 stambiausių JAV korporacijų sąrašo, kurį vainikuoja tokie verslo gigantai kaip *Microsoft*. Mėgėjiškos žūklės populiarumas JAV pralenkia tokias sporto šakas kaip golfas (24,4 mln. žmonių) ir lauko tenisas (10 mln. žmonių). Ji užima šeštą vietą šalyje pagal populiarumą

aktyvaus poilsio būdų sąrašė (plaukiojimas baidarėmis, vaikščiojimas, boulingas ir t. t.). ir netgi pralenkia krepšinį [47].

8 lentelė. Mėgėjiškos žūklės populiarumas Europoje [33]

Eil. Nr.	Šalis	Žvejų skaičius (netiesiogiai įvertintas)	Proc., (nuo gyventojų skaičiaus)
1	Austrija	155 000	2
2	Čekija	281 000	2,7
3	Lenkija	2 000 000	5,1
4	Slovakija	89 000	1,7
5	Vengrija	328 000	3,2
6	Vokietija	2 350 000	3
7	Prancūzija	1 800 000	8,9
8	Suomija	2 100 000	42
9	Švedija	2 000 000	27
10	D. Britanija	2 000 000	3,5
11	Nyderlandai	1 300 000	9
12	Belgija	290 000	2,9
13	Airija	144 000	3,7
14	Šveicarija	200 000	3,1
15	Norvegija	900 000	21,4
16	Italija	2 500 000	4,3
17	Ispanija	710 000	1,8
18	Lietuva	50 000 – 457 000	1,47 – 13,7

Kanados patirtis. Kanada laikoma pagrindine pavyzdine mėgėjiškos žūklės plėtros šalimi, nes ji viena pirmųjų išvelgė jos ekonominę ir aplinkosauginę potencialą bei sugebėjo jį panaudoti. Kanadoje meškerioja 7,6 proc. vietinių gyventojų (9 lentelė), kurių metinės išlaidos kartu su atvykstančiais meškerioti turistais sudaro 7,5 mlrd. dolerių. Du trečdaliai jų yra išleidžiami tiesiogiai su mėgėjiška žūkle susijusioms prekėms (meškeriojimo įranga, valtys ir t. t.) ir nekilnojamam turtui (žemės sklypai, sodybos) prie vandens telkinių įsigyti (3 pav.). Likusieji 2,5 mlrd. dolerių išleidžiami kitoms paslaugoms įsigyti, tokioms kaip

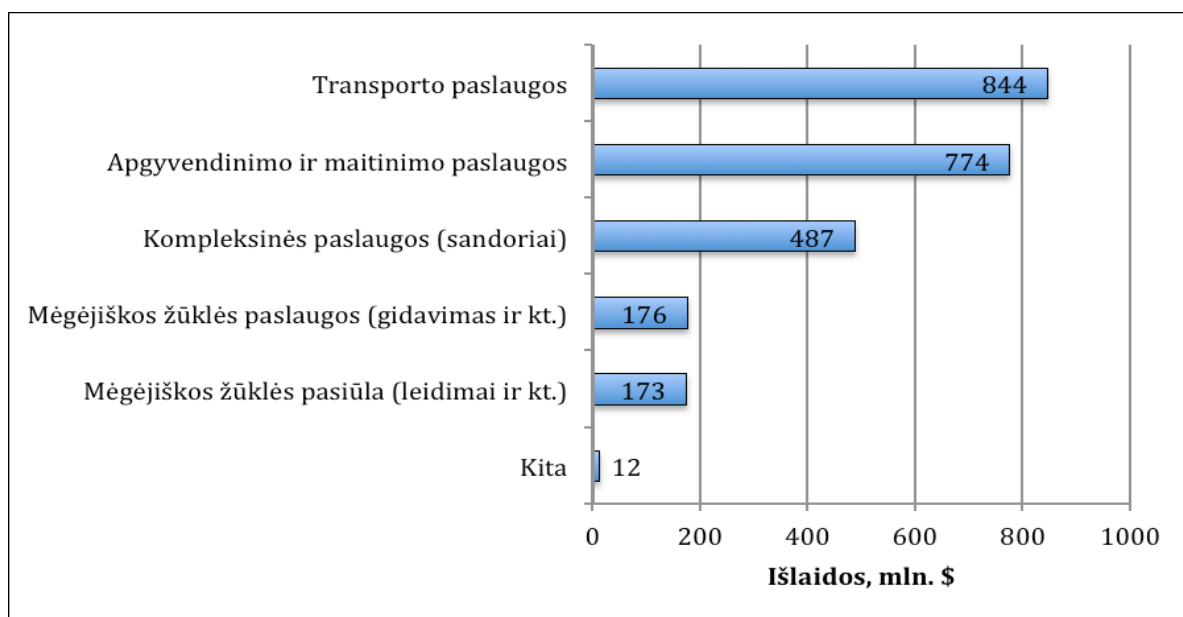
transportas, maistas, apgyvendinimas, žūklės leidimai ir t. t. [64]. Mėgėjiška žūklė turi stiprią savybę paskatinti arba sukelti kitų paslaugų vartojimą, kas labai gerai matoma 4 paveiksle.

Mėgėjiška žūklė stipriai prisidėjo prie Kanados žuvų išteklių išsaugojimo vidaus vandenyse ir atokių gyvenviečių darnaus vystymo. Gerai sureguliuotas mėgėjiškos žūklės administravimas leido kaupti vertingus statistinius duomenis apie žuvų sugavimus, kas suteikė galimybes efektyviau valdyti gamtos išteklius. Dėka tokių duomenų žinoma, kad Kanadoje 2005 metais meškeriotojai sužvejojo daugiau negu 215 mln. žuvų ir pastebėtina, kad 66 proc. sugauto laimikio buvo paleista atgal į vandens telkinius [64].

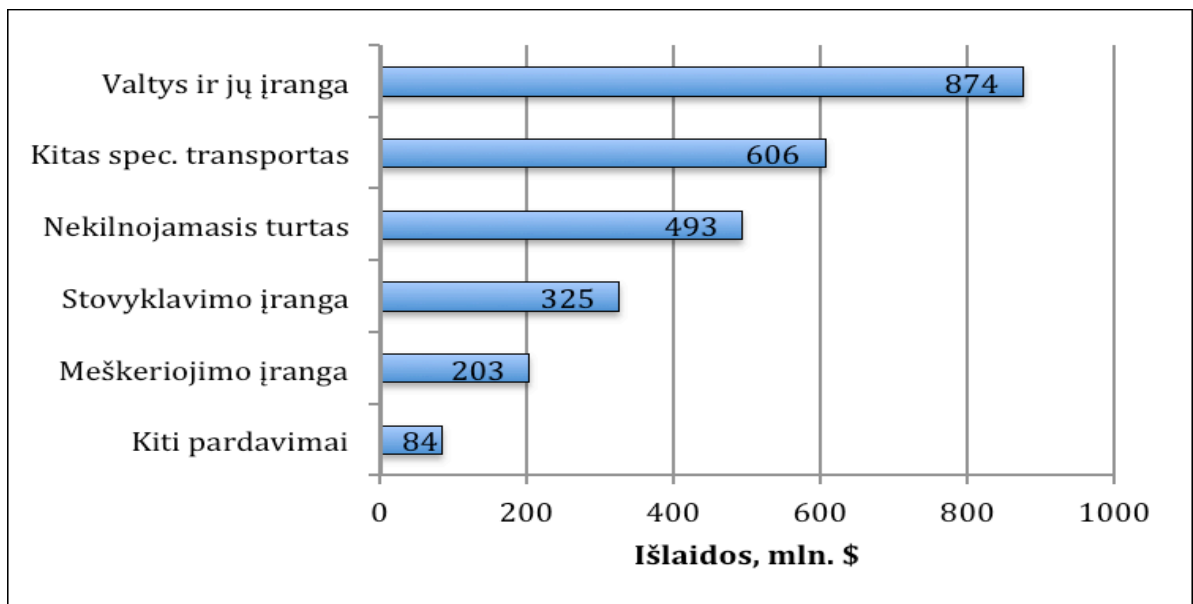
Kitų šalių patirtis. Labai daug dėmesio mėgėjiškai žūklei skiriama Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje. Australija sekdamas Kanados pavyzdžiu stipriai apribojo verslinę žvejybą savo vandenyse ir sutelkė visą dėmesį ties rekreacinės žvejybos raida [29]. Rekreacinė žvejyba taip pat sparčiai populiarėja ir atkreipia valdžios dėmesį Pietų ir Centrinėje Amerikoje, kitose besivystančiose šalyse.

9 lentelė. Meškeriotojų kiekis Kanadoje, 2005 metų duomenys [63]

Vietiniai meškeriotojai	Kanados turistai meškeriotojai	Kitų šalių turistai meškeriotojai	Viso
2 460 000	150 000	630 000	3 240 000

3 pav. Išlaidos su mėgėjiška žūkle susijusioms paslaugoms Kanadoje pagal [64]

4 pav. Išlaidos su mėgėjiška žūkle susijusioms prekėms (investicijos ir kita) Kanadoje pagal [64]

2.3. Mėgėjiška žūklė Lietuvoje

Pirmoji knyga apie meškeriojimą Lietuvoje pasirodė 1939 metais, tai buvo V. Goštauto „Meškeriojimo sportas“. Joje autorius rašė, kad „pas mus dar toli ligi to, kad meškeriojimo sportas būtų pastatytas lygioj su medžiokle aukštumoj, kaip tas yra, pavyzdžiui, Anglijoj“ ir „deja, pas mus ligi šiol žodžiais „meškeriotojas“ – „žvejyba“ buvo suprantama kaip vaikėzas stovintis upės krante su pagaliu rankoj, kuris pagautoms aukšlėms nukerpa uodegas ir jas meta į vandenį, norėdamas įsitikinti, ar tokios žuvytės sugebės plaukti“ [32]. Ir nors praėjo daugiau negu septyniasdešimt metų nuo šios Goštauto publikuotos minties, bendras meškeriojimo įvaizdis Lietuvoje nedaug pasikeitė.

Meškeriojimas Lietuvoje yra labai populiarus ir susidomėjimas juo nuolat auga, ką rodo žūklės įrangos prekybos vietų ir apyvartų nuolatinis augimas. Remiantis keliomis atliktomis apklausomis (pagal Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“), turime šiuos duomenis: bent kartą per metus meškerę į rankas paima iki 1,5 milijono šalies gyventojų, t. y. maždaug kas antras žmogus; aktyviai Lietuvoje žvejoja apie 0,5 mln. žmonių [29, 43]. Dar vieną meškeriojimo populiarumo įvertinimą pateikia parduodamų valstybinių mėgėjiškos žūklės leidimų skaičius, tačiau būtina atsižvelgti, kad dalis meškeriotojų leidimų tiesiog neperka. Tokiu būdu gaunama statistika parodo tik minimalų meškeriotojų skaičių. Remiantis Aplinkos ministerijos pateikta išplatintų leidimų statistika meškeriotojų Lietuvoje

2009 metais buvo ne mažiau negu 85 298 vnt. Tai maksimalus išplatintų leidimų kiekis per 2002-2010 metų periodą [23].

Kita meškeriojų kiekio Lietuvoje skaičių pasiūlė A. Kontautas [33] remiantis apklausos ir prekybos mėgėjiškos žūklės įrankiais Lietuvoje apyvartos duomenimis – **170 000 žmonių**, arba maždaug 5 proc. šalies gyventojų (2006 m. duomenys). Valstybinės institucijos meškeriojų kiekiui apibūdinti šiuo metu dažniausiai naudoja būtent šį skaičių. Kaip matome, mėgėjiška žūklė yra aktuali dideliame kiekiu žmonių.

Apie mėgėjiškos žūklės populiarumą Lietuvoje taip pat liudija leidžiamos teminės periodinės spaudos kiekiai bei knygos. Sovietmečiu buvo išleistos tik trys knygos, skirtos meškeriojams [33] bei buvo leidžiamas vienas periodinis leidinys – kas mėnesinis žurnalas „Medžiotojas ir meškeriojas“. Šiuo metu Lietuvoje leidžiami net penki mėnesiniai periodiniai žurnalai skirti mėgėjiškos žūklės gerbėjams, knygynuose nesunkiai randama naujausia meškeriojimui skirta literatūra parašyta kaip Lietuvos, taip ir užsienio autorių. Pavyzdžiui, žurnalas „Meškeriojas“ pagal populiarumą užima antrą vietą tarp vyriškos Lietuvos skaitytojų auditorijos (pagal tiražą ar remiantis apklausa).

Daugeliui Lietuvos gyventojų mėgėjiška žūklė menkai asocijuojasi su stipria ūkinės veiklos šaka, turinčia rimtą ekonominį ir socialinį potencialą bei naudą. Bet sukaupti duomenys parodo, kad Lietuvoje esama didelės, tiesiogiai su meškeriojimu susijusios, ekonomikos. Remiantis turimomis apklausomis, kurias „Žuvininkų rūmų“ [73] užsakymu atliko agentūra „Vilmorus“ yra nustatyta, kad 2003 metais žvejai mėgėjai Lietuvoje išleido 72 mln. Lt, 2006 metais – jau 128 mln. Lt arba 240 Lt / žmogui [29]. Iš visų šių duomenų matome, kad Lietuvos meškeriojai išleidžia savo pomėgiui ženklų pinigų kiekį ir tuo prisideda prie šalies ekonomikos augimo.

3. MĖGĖJIŠKĄ ŽŪKLĘ LIETUVOJE REGLAMENTUOJANČIŲ ĮSTATYMŲ IR KITŲ TEISĖS AKTŲ APŽVALGA

3.1. Įstatymai

Pagrindinis įstatymas reguliuojantis mėgėjišką žūklę Lietuvoje yra Mėgėjiškos žūklės įstatymas, priimtas 2004 metų liepos 15 diena. Jis *reglamentuoja visuomeninius santykius, atsirandančius organizuojant mėgėjišką žūklę bei jos metu, nustatant vandens telkinių naudojimo mėgėjiškai žūklei tvarką ir šio įstatymo nuostatos netaikomos privatiems žuvininkystės tvenkiniams* [14]. Šis įstatymas nusako didžiąją dalį sąvokų, naudojamų šiame darbe. Lyginant su ankstesniaisiais mėgėjišką žūklę reglamentavusiais teisės aktais 2004 metų įstatyme atsirado straipsnis nusakantis mėgėjiškos žūklės organizavimą ir plėtrą (3 str.), kuriame yra dvi esminės naujovės. Pirma, tai kad *Lietuvos Respublikos vidaus vandens telkiniuose mėgėjiškos žūklės plėtrai teikiama pirmenybė prieš verslinę žvejybą* (3 str. 2 d.). Antra naujovė, kad atsirado dalis, suteikianti galimybes dalyvauti mėgėjiškos žūklės valdyme pačių meškeriojų atstovams, t. y. tiesiogiai suinteresuotiems asmenims. Įstatyme parašyta, kad *kaip patariamoji mėgėjiškos žūklės organizavimo ir plėtros institucija sudaroma Mėgėjiškos žūklės plėtros taryba. Jos sudėtį ir nuostatus tvirtina Aplinkos ministerija* (3 str. 5 punktas).

Mėgėjiškos žūklės įstatyme labai daug dėmesio skirta leidimų naudoti žūklės plotus reglamentavimui (visi likę antro skirsnio straipsniai). Trečiasis įstatymo skirsnis (9-12 straipsniai) reglamentuoja žuvų išteklių naudojimą mėgėjiškai žūklei ir jį sudaro keturi straipsniai: žuvų išteklių naudojimas, licencinė žūklė (pasak kalbininkų, dabar jau turi būti naudojami žodžiai „limituota žvejyba“), žuvų išteklių apsauga, kontrolė ir atkūrimas bei žuvų išteklių naudotojų pareigos.

Svarbius mėgėjiškos žūklės aspektus nusako Žuvininkystės įstatymas [22], kurio naujo įstatymo pakeitimo įstatymas buvo priimtas tais pačiais metais (2004 metų balandžio 29 d.) kaip ir Mėgėjiškos žūklės įstatymas. Žuvininkystės įstatymas nusako galimas žvejybos rūšis (tame tarpe ir mėgėjišką žūklę) ir nustato, kad *mėgėjiška žvejyba leidžiama visuose žuvininkystės vandens telkiniuose Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka* (8 str.). Žuvininkystės įstatymas taip pat reglamentuoja žuvų išteklių naudojimo tvarką (10 str.), žvejybos teisės suteikimo tvarką (11 str.), žuvų išteklių naudotojų teises ir pareigas (13, 14 str.), žuvininkystės vandens telkinių ir žuvų išteklių išsaugojimą (15 str.), žuvininkystės tvenkinių ir žuvininkystės vandens telkinių bei žuvivaisos reglamentavimą (16 str.). Galima teigti, kad Žuvininkystės įstatymo 3 skirsnis aiškiai suskirsto kompetencijas tarp Žemės ūkio

ministerijos ir Aplinkos ministerijos perleidžiant pastarajai galias reglamentuoti faktiškai visą žvejybą vidaus vandenyse (10 str. 4 d.). Žinotina, kad *vidaus vandens telkiniai – visi Lietuvos Respublikos sausumos teritorijoje esantys paviršinio vandens telkiniai ir Kuršių marios* (Mėgėjiškos žvejybos įstatymo 2 str. 10 d.).

Žemės įstatyme [21] parašyta, kad *pagal pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį Lietuvos Respublikos žemės fondas skirstomas į penkias kategorijas, kurių viena vadinasi vandens ūkio paskirties žemė* (3 str. 2 d. 3 punktas). Vandens ūkio paskirties žemės reglamentavimą nustato Žemės įstatymo 27-as straipsnis, kuriame sklypai skirstomi į ūkinei veiklai naudojamus vandens telkinius, rekreacinius vandens telkinius, ekosistemas saugančius vandens telkinius ir bendrojo naudojimo vandens telkinius. Taip pat šiame straipsnyje parašyta, kad *vandens telkinių naudojimą nustato Vandens įstatymas ir Jūros apsaugos įstatymas* (27 str. 3 dalis).

Vandens įstatyme [21] nustatomi vandens telkinių naudojimo rekreacijai aspektai. Jame parašyta, kad *paviršinio vandens telkiniai rekreacijai ir sportui gali būti naudojami vadovaujantis šio Įstatymo, Teritorijų planavimo įstatymo, Turizmo įstatymo bei Saugomų teritorijų įstatymo nustatytais reikalavimais* (12 str. 1 dalis) ir kad *paviršiniai vandens telkiniai priskiriami rekreaciniams ištekliams Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, apskričių ir savivaldybių teritorijų planavimo dokumentuose* (12 str. 2 dalis). Vandens įstatymo 15 straipsnis reglamentuoja vandens telkinių naudojimą žuvininkystei ir žvejybai.

3.2. Teisės aktų projektai

Mėgėjiškos žūklės plėtros strategija. Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos [5] įgyvendinimo priemonių plane prie Ekonomikos skyriaus turizmo uždavinių yra nurodyta *suderinti turizmo infrastruktūros plėtrą šalies teritorijoje, atsižvelgiant į rekreacinių išteklių potencialą ir regionų ekologinį talpumą* (2. 2. punktas). Vienoje iš įgyvendinimo priemonių numatyta *parengti mėgėjiškos žūklės plėtros Lietuvoje galimybių studiją* (2. 2. 3. punktas). Vykdytojais nurodyti Aplinkos ministerija, Ūkio ministerija, Valstybinis turizmo departamentas. Įvykdymo terminas – 2010 metai. Aplinkos ministerija 2006 metais užsakė Klaipėdos universitetui mėgėjiškos žūklės plėtros strategijos parengimo darbus [70]; yra surinkta informacija strategijai parengti [33] su kuria galima susipažinti AM Gamtos departamento gamtos išteklių skyriuje. Tačiau pati strategija nėra parengta iki šiol.

Taip pat yra daug kitų poįstatyminių teisės aktų susijusių su mėgėjiškos žūklės reguliavimu. Platesnis jų sąrašas yra pateiktas šio darbo prieduose.

Mėgėjų žvejybos įstatymo projektas. Mėgėjiškos žūklės įstatymas buvo sudaromas taip, kad būtų kuo trumpesnis ir suprantamesnis plačiai meškeriotojų bendruomenei. Vėliau priimti poįstatyminiai teisės aktai reguliuojantys mėgėjišką žūklę [7] buvo ganėtinai aiškūs ir liberalūs, tačiau visuomenė pradėjo stipriai piktnaudžiauti atsiradusiomis laisvėmis. Poįstatyminių teisės aktų nuostatos taip pat užkirto galimybes efektyviai dirbti valstybinėms gyvosios gamtos apsaugos inspekcijoms. Tai vėliau pareikalavo papildomų teisės aktų [7, 8, 10] ir mėgėjiškos žūklės reglamentavimas pasidarė ganėtinai sudėtingas ir sunkiai prieinamas ir suprantamas tiesioginiam jo vartotojui – meškeriotojui. Vien tik licencinę žūklę reglamentuojantis teisės aktas per šešis metus buvo keistas iš esmės 4 kartus, o mėgėjiškos žūklės taisyklės – 3 kartus.

Mėgėjiškos žūklės plėtros taryba prie Aplinkos ministerijos parengė naująją įstatymo redakciją 2008 metais [15], tačiau ji yra svarstoma Seimo iki šiol. Šių metų rudenį Seimo aplinkos apsaugos komitetas pradėjo daug dirbti ties minėto įstatymo projektu [65]. Atitinkamai galima tikėtis, kad naujas įstatymas bus neužilgo priimtas.

Vienas iš svarbiausių naujojo įstatymo projekto punktų yra prekybos tinklais apribojimas, kadangi šalyje klesti brakonieravimas [49]: *Aplinkos ministerija ar jos įgaliota institucija, siekdama optimizuoti mėgėjų žvejybos plėtrą* (3 str. 3 dalis) ir *nustato prekybos tinkliniais ne mėgėjų žvejybos įrankiais tvarką, vykdo tinklinių ne mėgėjų žvejybos įrankių apyvartos kontrolę, išduoda leidimus gaminti, realizuoti, įsigyti tinklinius ne mėgėjų žvejybos įrankius* (3 str. 3 d. 3 punktas). Taip pat pasipildė esminė galiojančio įstatymo dalis, teigianti, kad *reguliuojant žvejybą Lietuvos Respublikos vidaus vandenyse ir Baltijos jūros priekrantėje, iki 20 m gylio mėgėjų žvejybos plėtrai teikiama pirmenybė prieš verslinę žvejybą* (3 str. 2 dalis). T. y. vidaus vandenų ribos prasiplečia iki Baltijos jūros akvatorijų.

Įstatyme taip pat siūloma didinti mokesčio už valstybinį mėgėjiškos žūklės leidimą dydį bei nukreipti surenkamas lėšas ne į valstybės biudžetą kaip yra šiuo metu, o į Aplinkos apsaugos rėmimo programą [2]. Tokiu būdu surenkamos lėšos galėtų būti panaudotos tiesiogiai mėgėjiškos žūklės plėtrai šalyje, kas skatintų meškeriotojus atsakingiau žiūrėti į šio mokesčio mokėjimą bei suvokti kokiais tikslais ir kam jie tą mokestį moka. Tokia praktika taikoma daugelyje pasaulio išsivysčiusių ir besivystančių valstybių ir laikoma viena efektyviausių mėgėjiškos žūklės valdymo formų.

Po Seimo svarstymų įstatymo projekte atsirado meškeriotojų bendruomenei nesuprantamų ir keliančių abejonių pakitimų. Seimo aplinkos apsaugos komiteto siūloma uždrausti išduoti leidimus naudoti žūklės plotus upėse (kitaip, nuomoti upes). Nėra aišku, kokiais kriterijais komitetas rėmėsi priimant tokį sprendimą, turint omeny, kad A. Kontauto AM užsakymu surinktoje informacijoje mėgėjiškos žūklės plėtros strategijai parengti [33] yra

teigiama, kad visose išsivysčiusiose ir besivystančiose valstybėse upių tvarkymas pasitelkiant privačią iniciatyvą yra sveikintinas ir remiamas valdžios. Upių nuomai taip pat pritaria Mėgėjiškos žūklės plėtros taryba, kurią sudaro mokslininkai, ministerijų ir meškeriojų atstovai. Įstatymo projekte yra ir kitų nesutarimų tarp suinteresuotų grupių.

Viena didžiausių problemų rengiant ir svarstant Mėgėjų žvejybos įstatymo projektą yra mėgėjiškos žūklės strategijos nebuvimas. Ir nors jos parengimas keletą paskutinių metų skelbiamas vienu prioritetinių darbų aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamente [53, 54] jokie realūs darbai nėra padaryti iki šiol. Nesant strategijos nėra pakankamai aišku kaip turėtų vykti mėgėjiškos žūklės plėtra šalyje ir į ką turėtų orientuotis naujai priimami įstatymai ir teisės aktai. Dėl šios priežasties įstatymo rengėjai turi daugiau galimybių atsižvelgti į tiesiogiai suinteresuotų asmenų ar jų grupių interesus nepaisydami nacionalinių šalies interesų. Nesant strategijos, nėra aišku, kokie apskritai yra tie interesai. Strategijos parengimas ir priėmimas turėtų išryškinti ir nustatyti aiškias plėtros gaires ir užkirsti kelią manipuliuoti teisėkūra mėgėjiškos žūklės srityje.

4. SUINTERESUOTŲ ASMENŲ DALYVAVIMAS GAMTOS IŠTEKLIŲ VALDYME

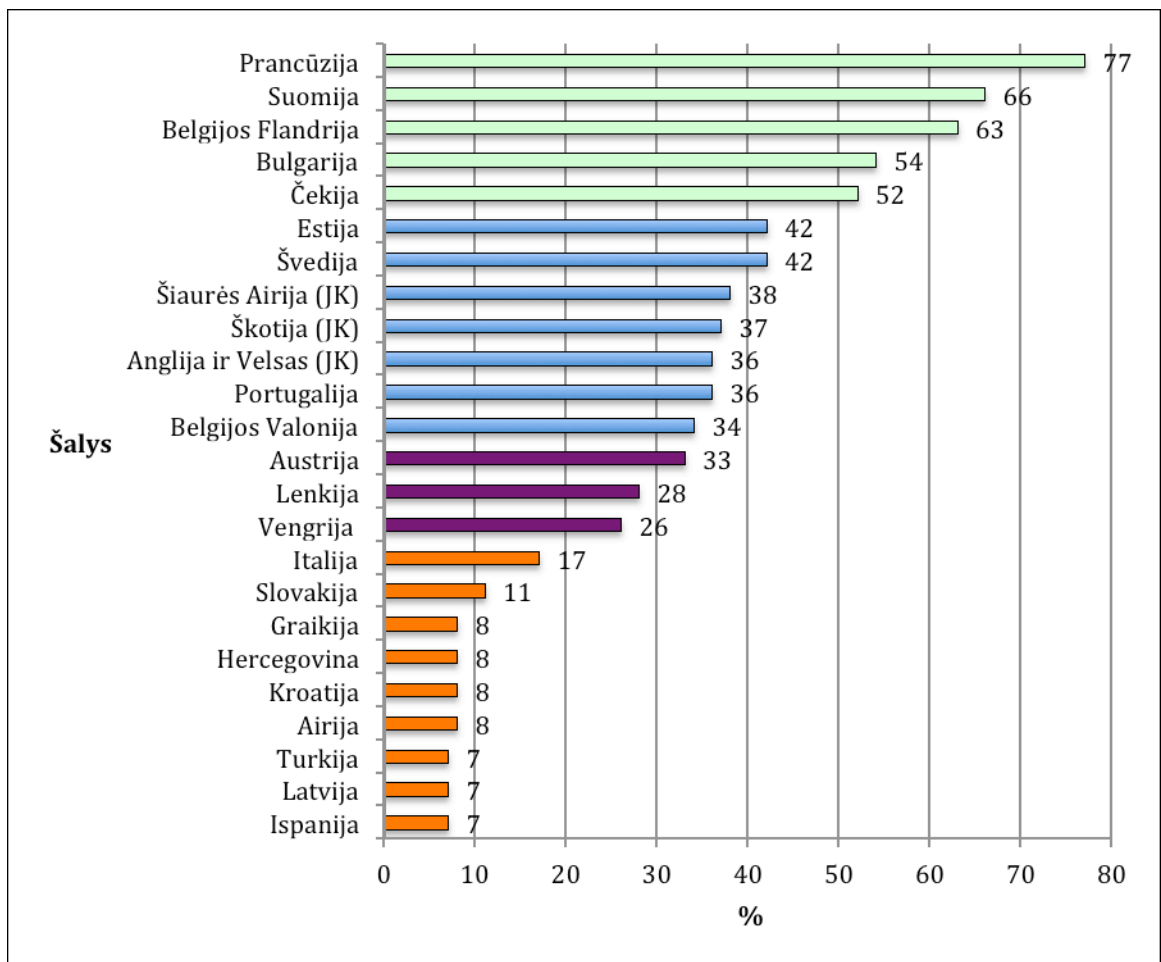
Spartus gamtos išteklių naudojimas paliečia vis platesnius visuomenės sluoksnių interesus ir tai sąlygoja didesnę visuomenės susidomėjimą tiesioginiu gamtos išteklių valdymu. Visuomenės noras dalyvauti gamtos išteklių valdyme pasireiškia suinteresuotų asmenų grupių atsiradimu. Jų veikla ypač evoliucionuoja esant konfliktinėm situacijom dėl išteklių pasiskirstymo tarp jų naudojimu suinteresuotų asmenų bei esant valstybinio išteklių valdymo nepasitenkinimui.

Daugelyje pasaulio šalių suinteresuotųjų asmenų dalyvavimas gamtos išteklių valdyme yra pripažintas elementas, reikalingas tiek politikos formavimui, tiek veiklų planavimui ir tvarkymui. Mokslinėje literatūroje suinteresuotieji asmenys apibūdinami kaip *asmenys arba jų grupės, kuriuos domina tam tikra veikla bei jos pasekmės ar kurių interesus veiklos gali paveikti* [36]. Suinteresuotais asmenimis gali būti labai įvairios asmenų grupės arba pavieniai asmenys. Asmenų grupėm priskiriamos įvairios bendruomenės, socialinės grupės, įvairios institucijos, asociacijos ir nevyriausybinės organizacijos. Žinotina, kad šiuo metu suinteresuotieji asmenys laikomi vienais svarbiausių dalyvių gamtos išteklių valdymo procese. Jų vaidmuo taip pat gali būti nustatytas nacionaliniuose teisės aktuose.

Teigiama, kad platesnė *suinteresuotų asmenų sąvoka* yra tiesiog *visuomenės sąvoka* [36]. Tačiau skirtingai nuo plačiosios visuomenės suinteresuotieji asmenys gali turėti didesnes galias lemti ir / ar keisti gamtos išteklių valdymo veiklas ir / ar tikslus.

Suinteresuotų asmenų dalyvavimo gamtos išteklių valdyme aktyvumas įvairiose šalyse yra skirtingas. Europos Sąjungoje jis dažniausiai susijęs su šalių ekonominio ir demokratinio išsivystymo lygmeniu (bet ne visada). Penktame paveiksle pateiktas daugelio Europos Sąjungos šalių suinteresuotųjų asmenų įtraukimo į Vandens direktyvos [17] įgyvendinimą vertinimas [28]. Kaip matome, ne visoms šalims būtinas didelis ekonominis išsivystymas norint pasiekti gerų rezultatų. Pavyzdžiui Estija, Bulgarija ir Čekija savo rezultatyvumu lenkia tokias ES senbuves kaip Jungtinė Karalystė, Austrija, Airija.

Žinotina, kad suinteresuotųjų asmenų dalyvavimas priklauso kaip nuo pastarųjų aktyvumo, taip ir nuo valstybinio sektoriaus, kuris daugeliu atveju privalo įtraukti visuomenę į išteklių valdymo procesus vadovaujantis Orhuso konvencija [3] ir Europos sąjungos direktyva dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką [18].

5 pav. Šalių vertinimas pagal gebėjimą įtraukti suinteresuotuosius asmenis į ES Vandens direktyvos 2000/60/EB [17] įgyvendinimo veiksmus. Vertinimas procentais nuo daugiausiai galimo rodiklio. Žalia spalva – „gerai“, mėlyna – „vidutiniškai“, violetinė – „blogai“, oranžinė – „labai blogai“ [28]

5. APKLAUSOS IR RESPONDENTŲ BENDRIEJI POŽYMAI

Siekiant nustatyti pačių meškeriojų, t. y. tiesiogiai suinteresuotų asmenų požiūrį į mėgėjiškos žūklės valdymą ir žuvų išteklių naudojimą ir apsaugą buvo atlikta jų apklausa. Apklausa vyko internetinėje erdvėje, jos nuoroda buvo skelbiama tris mėnesius populiariausiose meškeriojams skirtose internetinėse svetainėse. Apklausos anketa buvo sudaryta iš 52 klausimų (šiam darbe analizuojami tik 28 iš jų) apie mėgėjišką žūklę bei su ja susijusias veiklas. Viso į anketos klausimus atsakė 825 respondentai, kurių kiekvienas skyrė vidutiniškai po 21 minutę atsakymams pažymėti. Aktyvus ir skaitlingas meškeriojų dalyvavimas atsakant į tokią ilgą anketą parodo, kad tiriamą problemą iš tikrųjų yra ganėtinai aktuali meškeriojų bendruomenei. Iš kitos pusės ilga ir sudėtingesnė nei įprasta apklausos anketa kažkiek eliminavo paviršutiniškai apklausas pildančius respondentes. Todėl galima bandyti teigti, kad apklausos metu pavyko surinkti daugiau negu vidutiniškai besidominčių mėgėjiškos žūklės problemomis meškeriojų nuomones. Atitinkamai šių respondentų atsakymai gali būti laikomi patikimesniais negu vidutinio statistinio respondento ir taip bent iš dalies kompensuoti nevienodo apklausos pasiekiamumo visiems Lietuvos meškeriojams trūkumą. Atsižvelgiant į socialinių tyrimų ekspertų komentarus, ši apklausa negali būti reprezentuojama kaip visų Lietuvos meškeriojų nuomonė, tačiau gali būti naudojama kaip orientacinė vyraujančioms nuomonėms ir tendencijoms įvertinti.

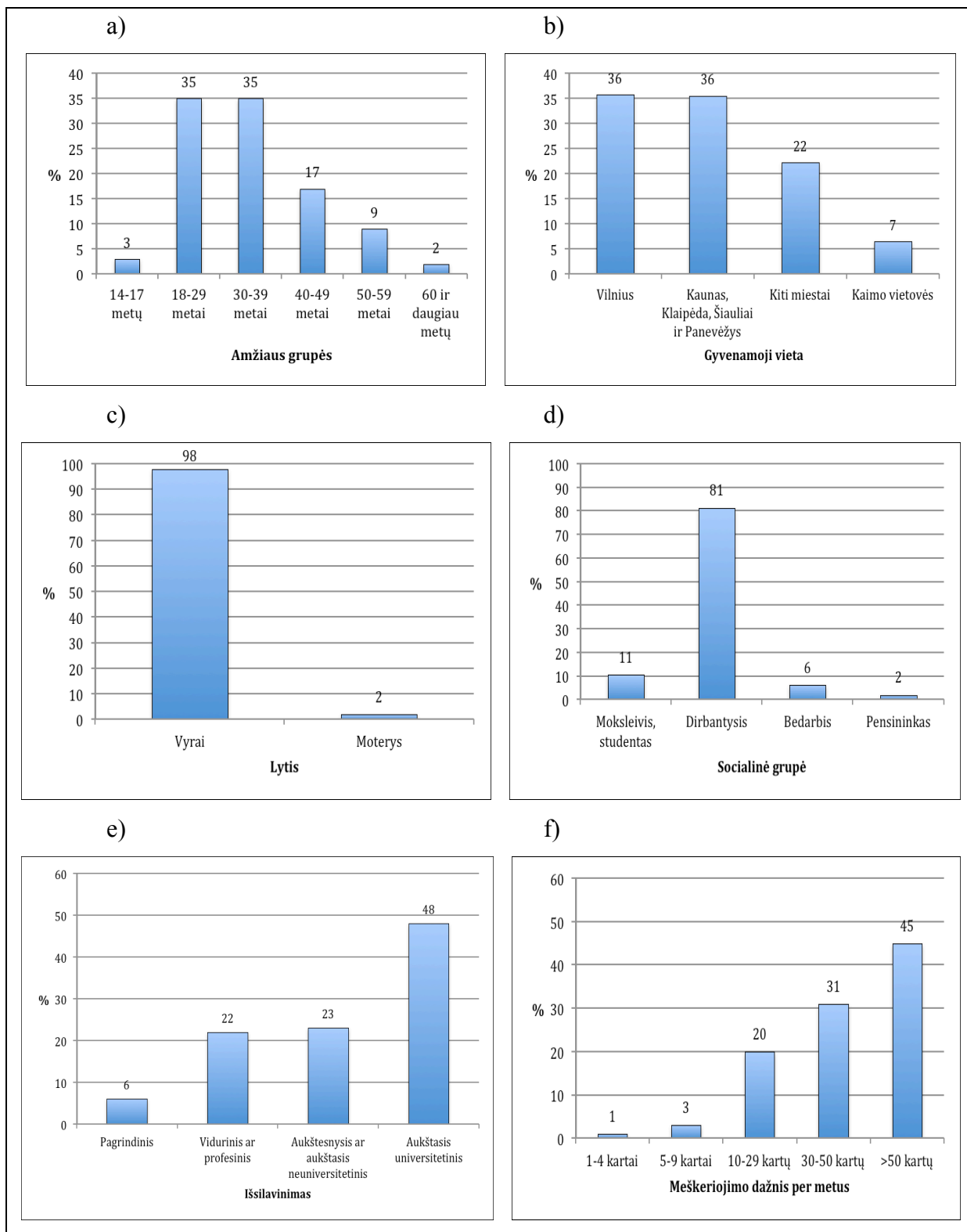
Apklausos paklaidos esant 95 proc. ir 99 proc. tikimybei ir galimai skirtingoms meškeriojų populiacijoms pateikiamos 10 lentelėje. Kintant populiacijos dydžiui paklaida nesikeičia, o kintant tikimybei nuo 95 proc. iki 99 proc. paklaidos rodiklis padidėja 1,1 proc.

10 lentelė. Apklausos paklaidos pasiskirstymas kintant tikimybei ir populiacijai

Tikimybė	95 proc.	95 proc.	99 proc.	99 proc.
Paklaida	3,4 proc.	3,4 proc.	4,5 proc.	4,5 proc.
Populiacija, vnt.	170 000	500 000	170 000	500 000
Imties dydis, vnt.	825	825	825	825

Bendrieji respondentų požymiai pateikti 6 paveiksle. Aktyviausiai apklausoje dalyvavo vyrai (98 proc.) 18-39 metų amžiaus (70 proc.). Didžioji dalis respondentų (48 proc.) nurodė įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Beveik po ketvirtį respondentų turi aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą arba aukštesnįjį bei vidurinį arba profesinį išsilavinimą (atitinkamai 23 proc. ir 22 proc.). Pasiskirstyme pagal gyvenamąją vietą ganėtinai aktyvūs buvo didžiųjų šalies miestų gyventojai. Vilniaus gyventojai sudarė 36 proc. respondentų.

Lygiai tiek pat – 36 proc. sudarė kitų didžiųjų miestų gyventojai (Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys). Mažų miestų ir kaimo vietovių gyventojai sudarė atitinkamai 22 proc. ir 6 proc. respondentų.

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal: a) amžių, b) gyvenamąją vietą, c) lytį, d) socialinę grupę, e) išsilavinimą, f) meškeriojimo dažnumą per metus

6. MĖGĖJIŠKOS ŽŪKLĖS ADMINISTRAVIMAS

6.1. Leidimų tipai ir platinimas

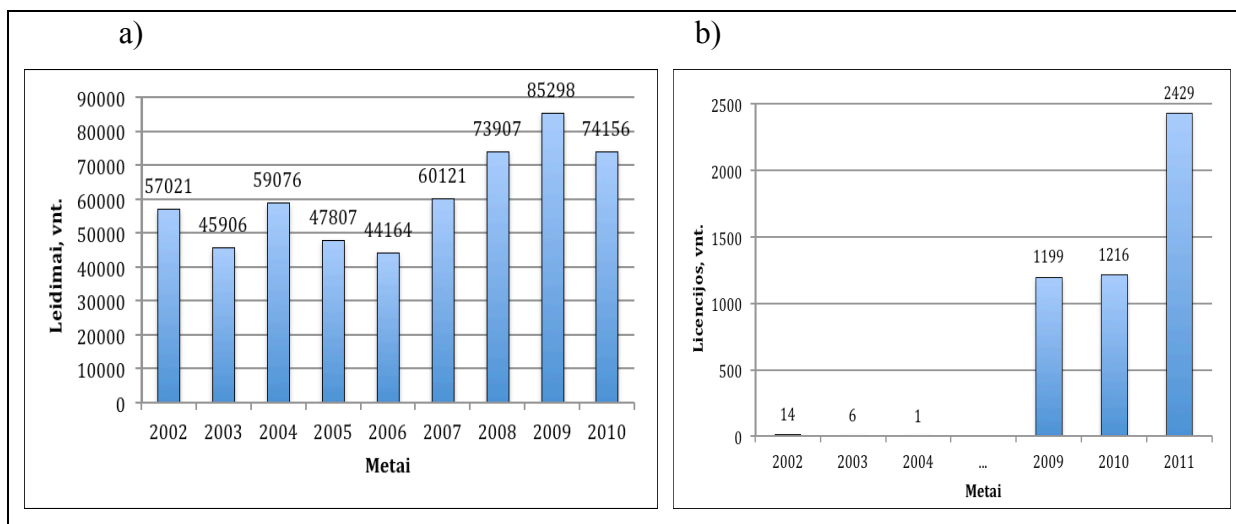
Pagal mėgėjiškos žūklės taisykles Lietuvoje [7] *draudžiama žvejoti be leidimo mėgėjiškai žūklei, išskyrus asmenis, turinčius nemokamą žvejybos teisę* (12.1. punktas). Todėl bet kuri žvejyba turi prasidėti nuo leidimo mėgėjiškai žūklei įsigijimo. Pagal išdavimo teisę, kylančią iš vandens telkinio valdymo teisių, leidimai (licencijos) skirstomi į valstybinius, privačius ir žūklės plotų naudotojų. Visi trys tipai gali būti skirstomi į paprastuosius *leidimus* mėgėjiškai žūklei ir *licencijas* žvejoti mėgėjiškos žūklės įrankiais (11 lentelė). Licencijos reikalingos žvejoti vandens telkiniuose, kuriuose vykdoma licencinė (limituota) žvejyba. Ją reglamentuoja keli teisės aktai [14, 7], kurių pagrindinis yra aplinkos ministro įsakymas dėl licencinės žūklės organizavimo ir vykdymo tvarkos [9]. Žinotina, kad *licencinė žūklė* tai – *saugomų ir globojamų žuvų rūšių ar intensyviai veisiamų žuvų žūklė, taip pat žūklė vandens telkiniuose, kuriuose mėgėjiška žūklė draudžiama ar ribojama, arba žūklė nestandartiniais įrankiais ir būdais, kurie numatyti Mėgėjiškos žūklės taisyklėse, turint nustatyta tvarka išduotus leidimus (licencijas)* [14].

11 lentelė. Leidimų žvejoti Lietuvoje suskirstymas

Vandens telkiniai	Leidimo tipas	
	Leidimas	Licencija
Valstybiniai vandens telkiniai, į kuriuos neišduoti leidimai naudoti žūklės plotus	x	x
Vandens telkiniai, į kuriuos išduoti leidimai naudoti žūklės plotus	x	x
Privatūs vandens telkiniai	x	x

Šalyje nuolat žvejoja iki 170 000 – 500 000 mėškeriojų. Vadovaujantis Lietuvos įstatymu, visi jie privalo įsigyti leidimus mėgėjiškai žūklei vykdyti. Tačiau parduodamų leidimų statistika parodo (7 pav. a), kad leidimus perka 17 – 50 proc. aktyvių mėškeriojų (vertinant pagal 2009 metų leidimų statistiką ir atsižvelgiant į pateikiamus skirtingus mėškeriojų kiekio skaičius). Pastebėtina, kad leidimų išplatavimo amplitudė per 2002-2010 metų periodą sudarė daugiau nei 41 tūkstantį vnt., arba beveik pusę nuo maksimalaus išplatintų leidimų skaičiaus. Periodu nuo 2007 iki 2009 metų imtinai, nustatytas spartus

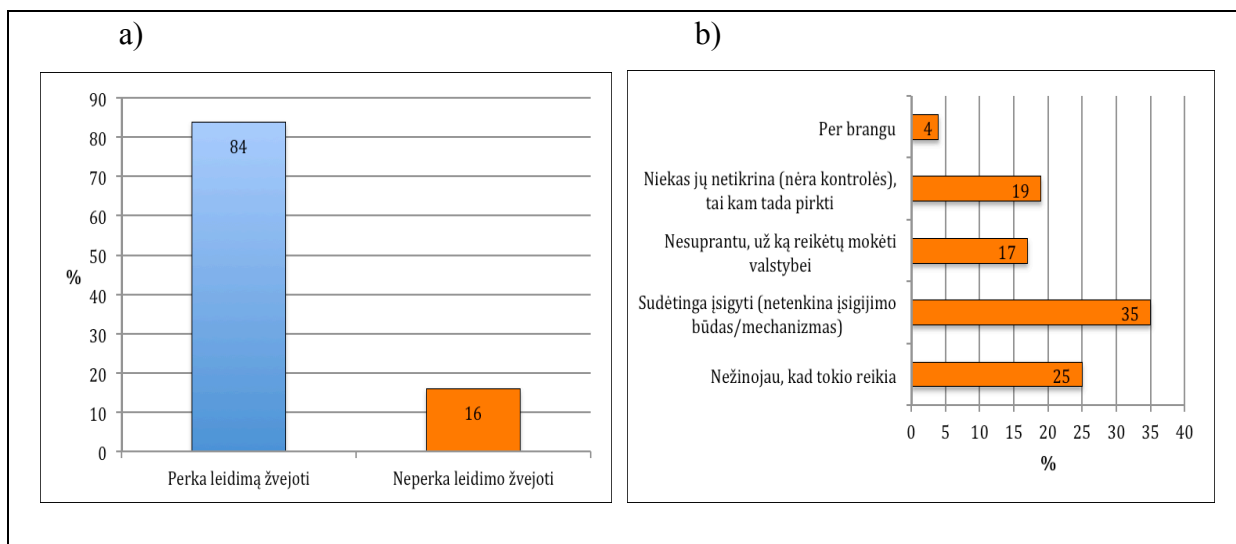
leidimų platinimo augimas, maždaug 14 tūkst. per metus. Bet 2010 metais leidimų pardavimai krito 11 tūkstančių vnt., ką galima nulėmė bendroji ekonominė recesija šalyje. Tuo metu licencijų žvejoti pardavimai sparčiai išaugo per paskutiniuosius tris metus (2009-2011 metai) (7 pav. b). Galime teigti, kad tai pagrįste susiję su lašišinių žuvų (lašišų ir šlakių) populiacijų pagausėjimu ir lašišinių žuvų mėškeriojimo populiarėjimu.

7 pav. Mėgėjiškos žūklės leidimų (a) ir licencijų (b) išplatlinimas

Apklausoje metu buvo nustatyta, kad tik 16 proc. mėškeriojotojų (respondentų) nepirka leidimų žūklei, kas visiškai sutampa su A. Kontauto [33] vykdyta apklausa (400 respondentų) ir iš dalies su A. Domarko pateikiamais duomenimis (10,4 proc. visos visuomenės) [30]. Toks žemas rodiklis apie galimus leidimų nepirkimo mastus gaunamas dėl kelių priežasčių. Pirmia, į anketą manomai atsakinėjo ne visi, o aktyvesni mėškeriojotojai ir anketos rezultatų negalima traktuoti kaip absoliučiai visų Lietuvos mėškeriojotojų nuomonę. Antra, žmonės tiesiog nėra linkę prisipažinti darantys nelegalias veikas. Tačiau šių 16 proc. arba 131 mėškeriojotojų atsakymai apie leidimų nepirkimo priežastis yra labai vertingi. Atsakymų pasiskirstymas pateiktas 8 paveiksle.

Lyderio poziciją (35 proc.) užėmė atsakymo parinktis, teigianti, kad įsigyti leidimą yra tiesiog sudėtinga. Iš tikrųjų, šiai dienai norint įsigyti leidimą mėgėjiškai žūklei žmogus turi sugaišti labai daug laiko ir pastangų. Iš pradžių jis turi sužinoti, kokiam vandens telkiniui kokio leidimo reikia. Rasti tokią informaciją tikrai yra labai sunku; tai yra įmanoma tik Aplinkos ministerijos tinklalapyje ir tai tik žinant, kur reikia ieškoti. Be to, informacija jame pateikta labai nepatogiai, nenuosekliai ir net ne vienoje vietoje.

8 pav. Leidimų perkamumo pasiskirstymas tarp respondentų (a); priežastys, kuriom vadovaujantis respondentai neperka mėgėjiškos žūklės leidimų (b)

Pastebėtina, kad meškeriotojai gali atlikti mokėjimus už leidimus tik grynaisiais pinigais, už ką bankai nuskaičiuoja nuo 2 iki 10 litų. Gavęs bankinio mokėjimo patvirtinimo kvitą, meškeriotojas turi atvykti į valstybinę Gyvosios gamtos apsaugos inspekciją (kuri dirba tik valstybės nustatytais darbo dienomis ir valandomis) arba kreiptis pas leidimų platinimo tarpininkus – dažniausiai, žūklės prekių parduotuves. Pastarieji už leidimų platinimo paslaugą taip pat ima atlygį nuo 2 iki 7 Lt, kas prieštarauja Rinkliavų įstatymui [16], kuris tokio papildomo mokesčio rinkti neleidžia. Šis platinimo apmokestinimas taip pat prieštarauja Aplinkos ministro įsakymo [11] 12 punktui, kuris teigia, kad *juridiniai asmenys Leidimų platinimo išlaidoms padengti iš Leidimus gaunančių fizinių asmenų gali imti sutartyse dėl Leidimų platinimo numatytą užmokestį, kuris neturi viršyti 20 proc. nustatytos valstybės rinkliavos už atitinkamą terminą galiojančio leidimo išdavimą*. Pastebėtina, kad ministro įsakymas prieštarauja Rinkliavų įstatymui. Ši paini ir sudėtinga leidimų įsigijimo sistema žlugdo jų pardavimus.

Dalis leidimų neperkančių meškeriotojų (25 proc.) nurodė, kad net nežinojo, kad reikia leidimo žūklei. Tai parodo, kad trūksta kaip bendrojo, taip ir aplinkosauginio švietimo apie mėgėjišką žūklę. Kita priežastis – prasta leidimų turėjimo valstybinė kontrolė. Šią priežastį pasirinko 19 proc. respondentų. Dar 17 proc. nurodė, kad išvis nesupranta, už ką jie turėtų mokėti valstybei. Visi atsakymai parodo, kad problemų leidimų platinimo sistemoje tikrai netrūksta.

Aplinkos ministerija kelis kartus paskelbė per žiniasklaidą [58; 66; 68; 75; 76], bei savo tinklalapyje jau anonsuoja Aplinkosaugos leidimų išdavimo sistemą (ALIS) [50], kurios

viena iš funkcijų bus elektroninių mėgėjiškos žūklės leidimų ir licencijų platinimas naudojantis šiuolaikinėm technologijom. Leidimus bus galima įsigyti mobilaus ryšio trumpųjų žinučių (SMS) pagalba bei apmokėti banko pavedimu internetu. Leidimo kortelę / blanką irgi bus lengva įsigyti. Tačiau reikia nepamiršti leidimų kontrolės ir švietimo apie mėgėjišką žūklę problemų ir imtis spręsti jas. Prie esamos situacijos pridėjus valstybės norą kelti leidimo kainą beveik 5 kartus [66; 68; 75; 76] (kas prieštarauja Mėgėjiškos žūklės plėtros tarybos siūlymams) ir turint omenyje besitęsiančią šalyje ekonominę krizę (kurios metu leidimų pardavimai jau krito 13 proc.) galima sulaukti dar prastesnių leidimų platinimo rezultatų nepaisant šiuolaikinių technologijų jiems įsigyti.

6.2. Leidimų kaina

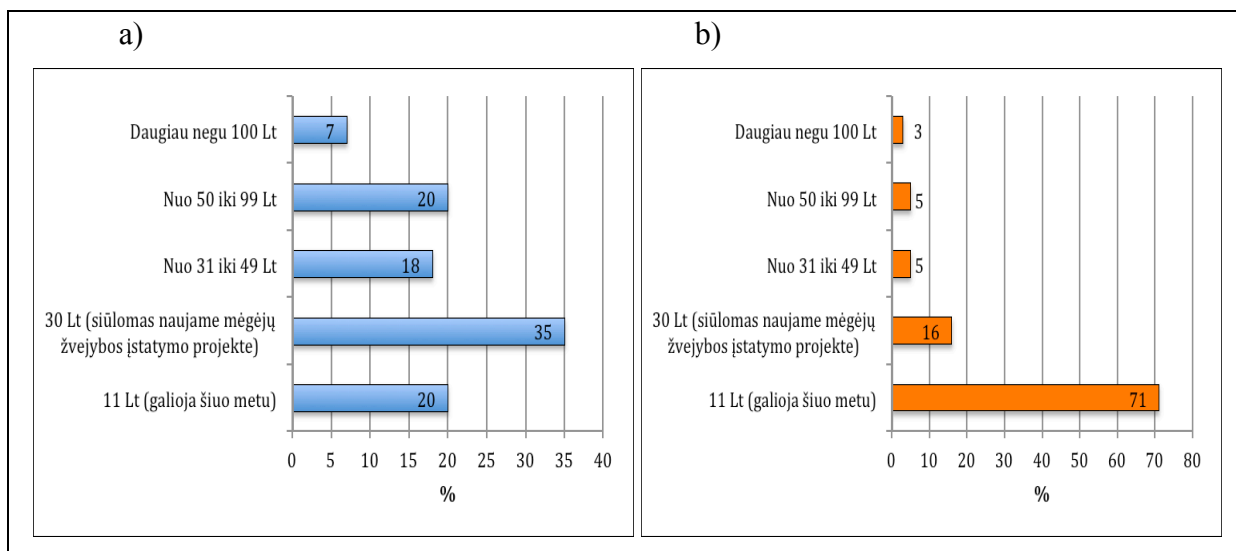
Leidimai. Mokestis už mėgėjiškos žūklės leidimą Lietuvoje yra priskiriamas valstybės rinkliavai ir sudaro 11 litų metams arba 3 litus mėnesiui. Šie įkainiai yra nustatyti ir patvirtinti Vyriausybės nutarimo 2000 metais [12]. Pinigai, surenkami už mėgėjiškos žūklės leidimus patenka į valstybės biudžetą.

Rengiant naują Mėgėjų žvejybos įstatymą [15] 2008 metais buvo pasiūlyta didinti metinį mokestį už leidimą iki 30 Lt, o mėnesinį iki 20 Lt su sąlyga, kad iš meškeriojų surenkamos lėšos kelias į atskirą sąskaitą, tiksliau į Aplinkos apsaugos rėmimo programą [2]. Tokiu būdu surenkamos lėšos būtų naudojamos tiesiogiai mėgėjiškos žūklės plėtrai šalyje ir tai skatintų leidimų pardavimą. Ši naujovė buvo plačiai pristatoma meškeriojų bendruomenėms. Iš kitos pusės leidimų kaina nekito nuo 2000 metų, t. y. daugiau nei 10 metų, per kuriuos išaugo ekonominė šalies ir žmonių gerovė [69]. Daugeliui meškeriojų 11 Lt mokestis už leidimą žvejoti atrodo mažas, ypač lyginant kainą su kitomis valstybėmis, kad ir su Latvija, kur minėtas leidimas kainuoja 50 Lt. Tokio sprendimo racionalumą įrodo ir apklausos duomenys.

Anketoje meškeriojams buvo pasiūlyta patiems nustatyti jiems priimtina kainą už leidimus esant skirtingiems surenkamų lėšų administravimo būdams. Vienas jų, tai pinigų už leidimus mokėjimas į Aplinkos apsaugos rėmimo programą (9 pav. a), kitas – į valstybės biudžetą (9 pav. b), kaip yra šiuo metu. Rezultatai gavosi kardinaliai skirtingi. Pirmuoju atveju mokėti 30 Lt ar didesnį mokestį sutinka net 80 proc., o antruoju atveju – tik 29 proc. Akivaizdu, kad nukreipiant lėšas į Aplinkos apsaugos rėmimo programą ekonominis tokio sprendimo efektas turėtų būti geresnis.

Licencijos. Valstybinių licencijų žvejoti mėgėjiškos žūklės įrankiais kainos nustatomos Vyriausybės nutarimo [12]. Mėnesį galiojančios licencijos kaina yra 50 Lt, dienos

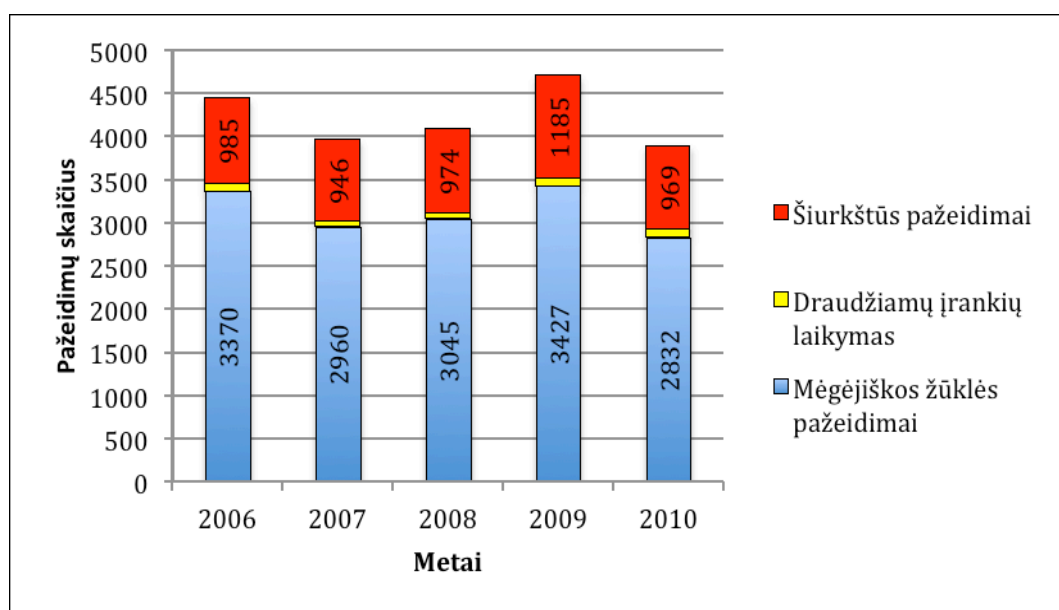
– 10 Lt. Metinių licencijų valstybė neplatina. Nors licencijų kainos nustatytos seniai, jų pabrangimo valstybė nesvarsto.

9 pav. Mėgėjiškos žūklės leidimų kainų pasiskirstymas esant skirtingiems surenkamų lėšų administravimo būdams: aplinkos apsaugos rėmimo programa (a); valstybės biudžetas (b)

7. ŽUVŲ IŠTEKLIŲ APSAUGA

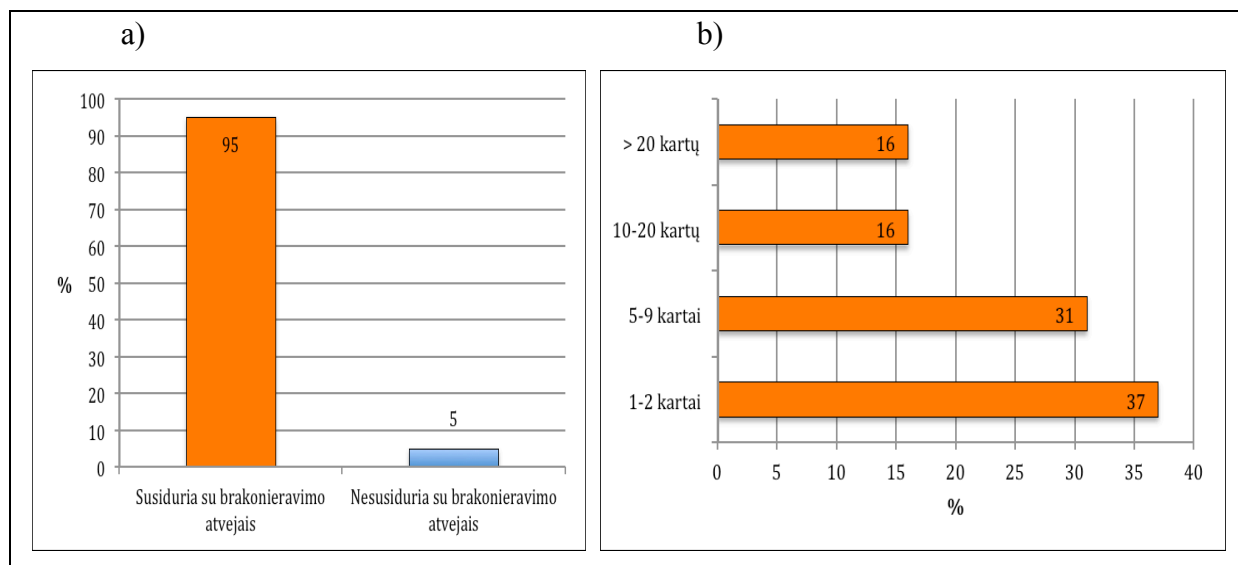
Labai opi problema yra žuvų išteklių brakonieravimo mastai šalyje. Kaip matome iš oficialiosios statistikos (10 pav.) nustatomų pažeidimų tendencijos 2006-2010 metais faktiškai nesikeičia [49]. Ši statistika galimai atspindi tik aplinkosaugininkų nuveiktus darbus, o ne realius brakonieravimo mastus šalyje. Pavyzdžiui, 2010 metais sumažėjęs nustatytų brakonieravimo atvejų skaičius galimai susijęs su etatų valstybinėje inspekcijoje mažinimu negu su realiai sumažėjusiu pažeidimų skaičiumi. Apie nemažus žuvų išteklių naudojimo pažeidimų mastus liudija ir apklausos duomenys. Net 95 proc. respondentų nurodė, kad jie susiduria su brakonieravimo atvejais. Ir nors šios apklausos pagalba negalima tiksliai matuoti reiškinių apimties, tačiau galime susidaryti bent jau apytikslų vaizdą (11 pav.). Kitų reprezentatyvių visos visuomenės apklausų duomenys (atliko „Vilmorus“ 2004 m.) byloja, kad daromų mėgėjiškos žūklės taisyklių pažeidimų skaičius (apie kuriuos prisipažino respondentai, nors jie nelinkę to daryti) gali siekti iki 4,8 mln. kartų per metus, iš kurių 0,7 mln. yra šiurkštūs pažeidimai [30].

10 pav. Žuvų išteklių naudojimo aplinkosauginiai pažeidimai pagal ATPK 87 str. Aplinkos apsaugos agentūros duomenys [49]

Vienas prevencinių brakonieravimo metodų yra griežtų baudų už pažeidimus politika. Kaip teigia Europos Komisija svarstant brakonieravimo problemas žuvininkystės sektoriuje, *reikia smogti pažeidėjams ten, kur jiems labiausiai skauda: per piniginę* [61]. Žinotina, kad baudos už mėgėjiškos žūklės taisyklių pažeidimus buvo nustatytos 2000 m.,

t. y. tais pačiais metais kaip ir mėgėjiškos žūklės leidimų kainos. Atitinkamai ir baudų dydžiai, kaip ir mėgėjiškos žūklės leidimų kainos, šiuo metu taip pat atsilieka nuo įvykusios ekonominės pažangos, kuomet šalies BVP per pastarąjį dešimtmetį išaugo daugiau negu du kartus [69].

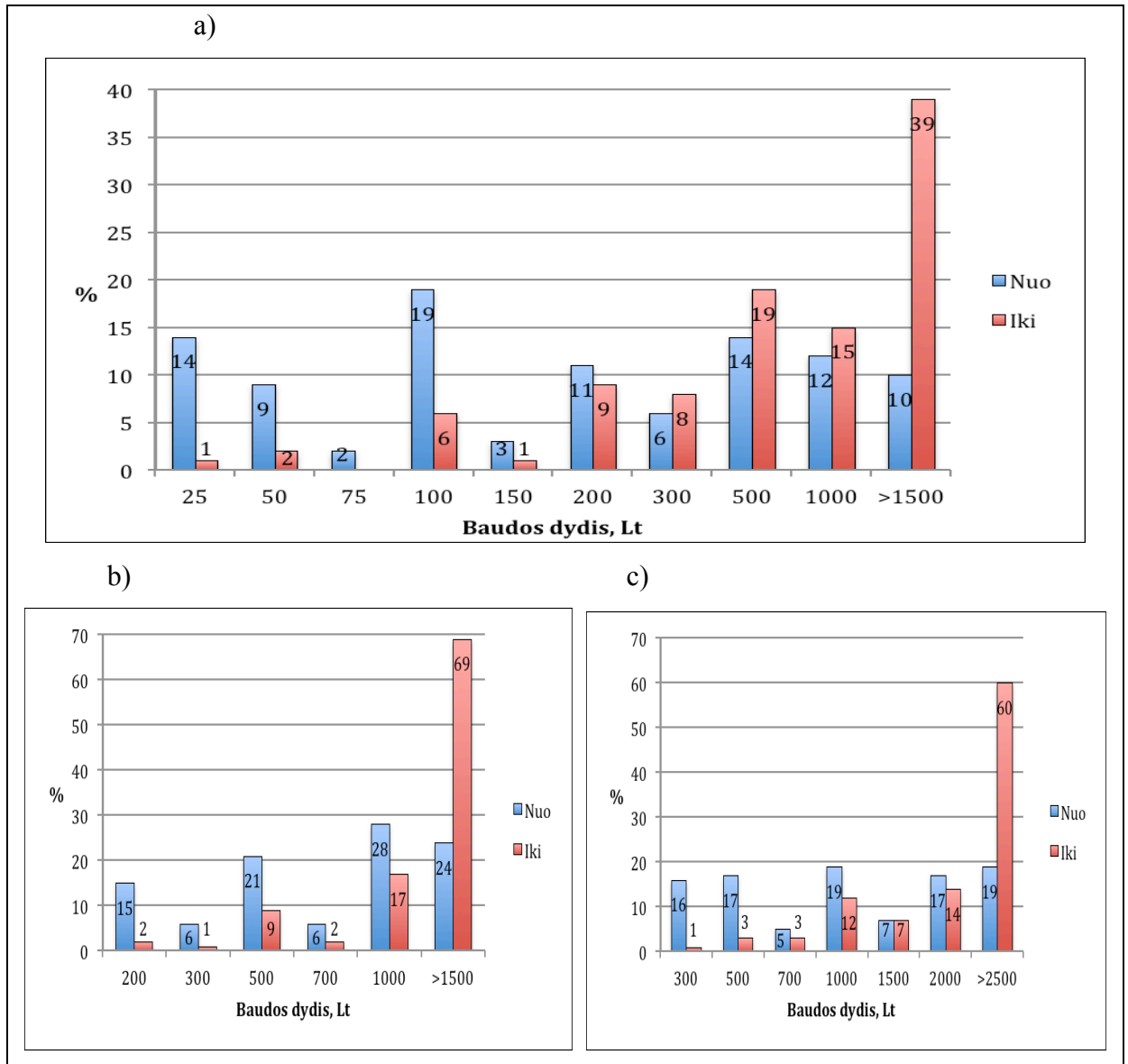
11 pav. Sutiktų brakonierių dažnis per metus pagal respondentų atsakymus

Atsakomybę už teisės aktų, reglamentuojančių mėgėjišką žūklę, pažeidimus nusako Administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau, ATPK) 87 straipsnis [4]. Nepaisant to, kad žmonės nėra linkę didinti patys sau baudas, meškeriotojai visgi pasisako už jų didėjimą. Šiai nuomonei pritaria ir Mėgėjiškos žūklės plėtros taryba, kurios siūlymu Aplinkos ministerija yra parengusi ATPK 87 straipsnio pakitimų projektą. Toks žingsnis taip pat yra reikalingas naujojo Mėgėjų žvejybos įstatymo priėmimo priešaky, siekiant, kad minimalios baudos (šiuo metu 25 litai) už meškeriojimo pažeidimus dydis būtų didesnis nei prognozuojama mėgėjiškos žūklės leidimo kaina (30-50 litų).

Ruošiant apklausos anketos klausimus apie galimus baudų dydžius buvo daroma prielaida, kad sąžiningi meškeriotojai siūlys tik maksimalias baudas dėl savo neapykantos brakonieriams ir mažai vadovausis sveika logika. Taip atsitiko tik iš dalies – svarstant tik baudų maksimalias ribas. Meškeriotųjų nuomonės baudų atžvilgiu pateikiamos 12 paveiksle.

Pastebėtina, kad žvejų verslininkų nuomonė remiantis jų apklausos rezultatais yra kardinaliai priešinga negu meškeriotųjų. Net 63 proc. respondentų pasisakė, kad nauji sugriežtinimai nepadedą išsaugoti žuvų išteklių, tačiau 51 proc. nurodė, kad reikia būtinai stabdyti brakonieravimą [29].

Analizuojant meškeriotojų nuomones dėl baudų už žuvų išteklių naudojimo pažeidimus sprendžiamo „lūžio“ skaičiumi buvo pasirinkta 67 proc. riba. Matome, kad nustatant baudos už mėgėjiškos žūklės pažeidimus minimalią ribą *nuo*, daugiausiai pasirinkimų buvo nuo 100 Lt ir daugiau (75 proc.), o nustatant maksimalią ribą *iki*, daugiausiai pasirinkimų buvo nuo 500 Lt ir daugiau (73 proc.).

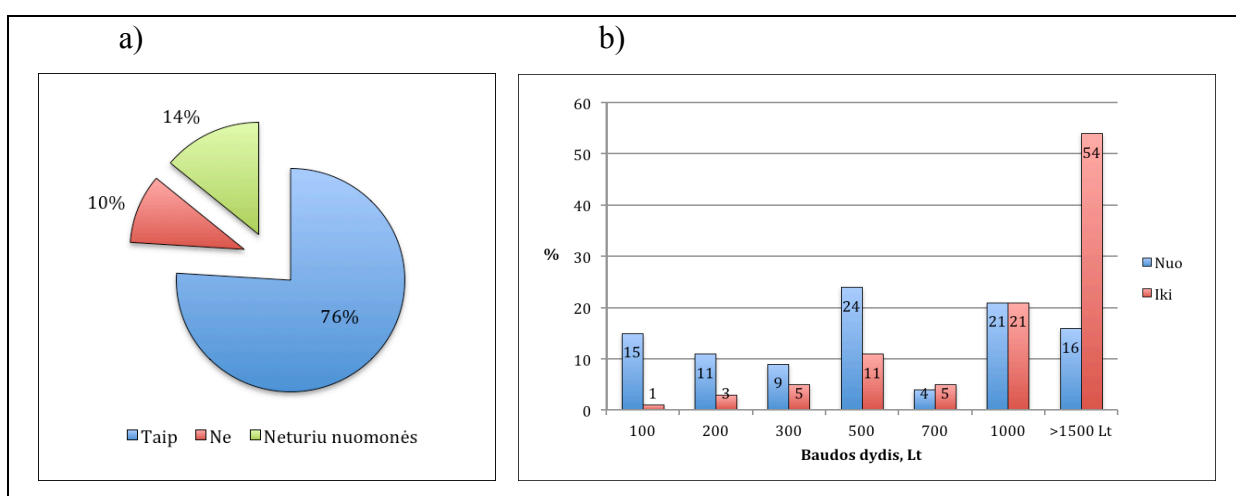
12 pav. Baudų dydžiai (*nuo* – *iki*) apklausos duomenimis: už mėgėjiškos žūklės taisyklių pažeidimus (a), už draudžiamų įrankių laikymą, gaminimą (b), už šiurkščius pažeidimus (c)

Analizuojant meškeriotojų nuomones dėl baudų už draudžiamų įrankių laikymą, gamybą ir t. t. matome, kad nustatant minimalią ribą *nuo*, daugiausiai pasirinkimų buvo nuo 500 Lt ir daugiau (79 proc.), o nustatant maksimalią ribą *iki*, daugiausiai pasirinkimų buvo

nuo 1 500 Lt ir daugiau (69 proc.). Dėl baudų už šiurkščius žuvų išteklių naudojimo pažeidimus matome, kad nustatant minimalią ribą *nuo*, daugiausiai pasirinkimų buvo nuo 700 Lt ir daugiau (67 proc.), o nustatant maksimalią ribą *iki*, daugiausiai pasirinkimų buvo nuo 2 000 Lt ir daugiau (74 proc.).

Taip pat meškeriotojai pageidauja, kad būtų įvesta griežtesnė atsakomybė už licencinės žūklės pažeidimus (13 pav.), kadangi jos metu gaudomos būtent saugotinos žuvų rūšys ir žvejyba dažnai vyksta vertinguose gamtiniuose kompleksuose.

Meškeriotojų nuomonės dėl baudų už žuvų išteklių naudojimo pažeidimus pateiktos 12 lentelėje. Iš jos matyti, kad didžiausio baudų augimo tikimasi už licencinės žūklės pažeidimus (6,7 karto). Už likusius kitus pažeidimus – 2,5 - 2,9 karto.

13 pav. Meškeriotojų nuomonės dėl atsakomybės už licencinės žūklės pažeidimus: sutikimas įvesti atskirą griežtesnę atsakomybę už licencinės žūklės pažeidimus (a); pageidaujamų baudų dydžiai (*nuo* – *iki*) apklausos duomenimis (b)

12 lentelė. Šiuo metu galiojančių ir meškeriotojų pageidaujamų baudų dydžiai už mėgėjiškos žūklės taisyklių bei kitų teisės aktų, reglamentuojančių mėgėjišką žūklę, žuvų apsaugą, pažeidimus

	Esamos baudos, Lt			Pageidaujamos baudos, Lt		
	Nuo	Vidurkis	Iki	Nuo	Vidurkis	Iki
ATPK pažeidimai						
Mėgėjiškos žūklės pažeidimai	25	112,5	200	100	300	500
Draudžiamų įrankių laikymas	200	350	500	500	1 000	1 500
Šiurkštūs pažeidimai	400	550	700	700	1 350	2 000
Licencinės žūklės pažeidimai	25	112,5	200	500	750	1 000

8. VANDENS TELKINIŲ VALDYMAS

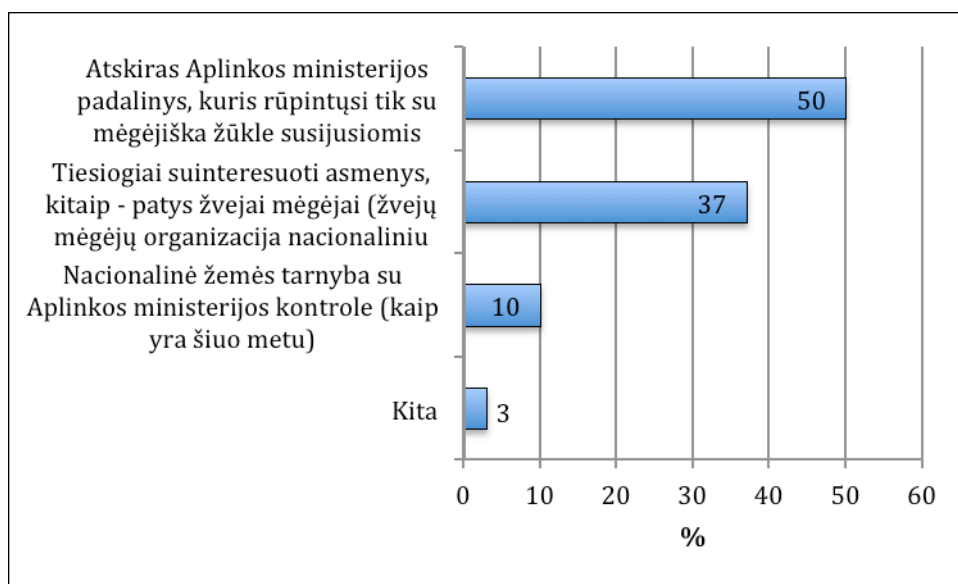
Vadovaujantis 2003 metų Vandens įstatymo pakeitimo 4 straipsniu, Lietuvos Respublikos teritorijoje esantys požeminiai vandens telkiniai ir valstybinės reikšmės paviršiniai vandens telkiniai, kurių sąrašą nustato Vyriausybė, išimtinė nuosavybės teise priklauso valstybei [19]. Išimtį sudaro vandens telkiniai į kuriuos nuo 1991 metų buvo grąžintos privačios nuosavybės teisės, taip pat vandens telkiniai kurie buvo privatizuoti teisinės suirutės metu per pirmąjį Nepriklausomybės atgavimo dešimtmetį. Vėliau vandens telkinių privatizavimo galimybės buvo sustabdytos 1997 metais įsigaliojus Vandens įstatymui [20].

Pagal šiuo metu galiojančius įstatymus *vandens telkinio savininkas turi teisę valdyti, naudoti vandens telkinį ir juo disponuoti Žemės įstatymo, Vandens įstatymo ir kitų įstatymų nustatyta tvarka. Vandens naudotojai yra fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie naudoja vandens telkinį vandeniui išgauti, nuotekoms išleisti, rekreacijai, laivybai, žuvininkystei, žvejybai bei kitoms reikmėms arba kitokiu būdu daro poveikį vandens telkinio būklei* [19].

Panaikinus stambiausius šalies administracinius vienetus – apskritis, valstybinių vandens telkinių valdytojų tapo Nacionalinė žemės tarnyba (su Aplinkos ministerijos kontrole). Svarstoma šias teisės perleisti rajonų savivaldybėm, nes joms atitenka už vandens telkinių nuomą sumokami nuomininkų mokesčiai. Apklausa parodė, kad meškeriotojams šis sprendimas yra priimtinas tik 10 proc. respondentų (14 pav.). Dauguma jų (50 proc.) savo prioritetą atidavė Aplinkos ministerijai, su sąlyga, kad būtų sukurtas *padalinys, kuris rūpintųsi tik su mėgėjiška žūkle susijusiomis problemomis*. Nedaug atsiliko ir viešasis sektorius: 37 proc. respondentų pageidautų, kad vandens telkinius valdytų *tiesiogiai suinteresuoti asmenys, kitaip – patys žvejai mėgėjai (žvejų mėgėjų organizacija nacionaliniu mastu)*.

Mėgėjiškos žūklės įstatymo [14] 4 straipsnis numato galimybę fiziniam ar juridiniam asmeniui gauti leidimą naudoti vandens telkinio žūklės plotą. Tokiu atveju dalį teisių į vandens telkinį perima ūkinis subjektas, įsipareigodamas valstybei mokėti nustatytą mokesčių ir gerinti telkinio ir / ar jo aplinkos būklę. Leidimo naudoti vandens telkinio žūklės plotą išdavimą galima iš esmės prilyginti vandens telkinio nuomai. Valstybinių vandens telkinių nuoma Lietuvoje buvo vykdoma nuo 1993 iki 2004 metų, kuomet įsigaliojęs Mėgėjiškos žūklės įstatymas pakeitė minėtą nuomą į leidimų naudoti žūklės plotus išdavimą. Viena šio veiksmo priežasčių buvo valstybės noras turėti efektyvesnius nuomos kontrolės mechanizmus, nes leidimų naudoti žūklės plotus panaikinimas yra paprastesnis teisinis procesas negu vandens telkinio nuomos sutarties nutraukimas.

Valstybinės institucijos valdančios vandens telkinius juos nuomoja vadovaudamiesi kelių visuotinai pasaulyje pripažintų prielaidų. Pirma, telkinio išnuomavimas kitam asmeniui leidžia taupyti vandens telkinio priežiūrai skiriamas valstybės lėšas. Antra, privačios iniciatyvos administruojant vandens telkinį gali duoti geresnių aplinkosauginių, ekonominių rezultatų ir socialinių pasiekimų. Nuomininkai vykdydami ūkinę veiklą siekia pritraukti daugiau vartotojų ir turi konkuruoti su kitų vandens telkinių pasiūla patrauklumu arba kitaip – kokybe. Atitinkamai jie yra stipriau motyvuoti saugoti ir gerinti daugelį vandens telkinio rekreacinių išteklių (kurių vieni pagrindinių yra žuvų populiacijos ir bendrai telkinio aplinka), nes nuo to priklauso jų pajamos. Tam užtikrinti nuomininkai dažnai turi geresnes finansines ir organizacines galimybes negu valstybinės institucijos. Galų gale jie tiesiog sumažina valstybinės aplinkosaugos apkrovas ir pastaroji gali koncentruoti savo jėgas neišnuomotuose vandens telkiniuose. Viešajame valdyme tokie santykiai yra vadinami viešojo ir privataus sektoriaus partneryste. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė yra priimtina alternatyva privatizavimui, kuriam būdinga tai, jog viešosios nuosavybės teisės bei teisės teikti kokias nors paslaugas (pavyzdžiui, mėgėjiškos žūklės) perleidžiamos privačiam sektoriui. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė užtikrina, kad privatūs investuotojai tam tikrą laikotarpį galėtų naudotis viešuoju turtu, tačiau šio turto nuosavybės teisės išsaugotų viešojo sektoriaus institucijos [39].

14 pav. Vandens telkinių valdytojų (esamų ir potencialių) pasiskirstymas pagal mėškeriotųjų apklausoje išreikštas nuomones

Taip pat žinotina, kad nuomininkų kuriama ir vystoma ūkinė veikla skatina darbo vietų kūrimąsi prie vandens telkinių sprendžiant aktualius gyventojų užimtumo klausimus kaimo vietovėse. Nevyriausybiniai ūkio subjektai dažnai būna aktyvesni ir pranašesni įsisavinant Europos Sąjungos skirstomą paramą aplinkosauginėm programom, kas taip pat gali lemti spartesnę jų veiklos plėtrą.

Yra ir neigiamų valstybinių vandens telkinių išnuomavimo pavyzdžių. Lietuvoje, pirmąjį Nepriklausomybės dešimtmetį atsirado nemažai vandens telkinių nuomininkų. Telkinius išsinuomodavo žvejai verslininkai, meškeriotųjų organizacijos, kiti privatūs juridiniai ir fiziniai asmenys. Tačiau valstybė visiškai nesugebėjo kontroliuoti nuomininkų priimtų įsipareigojimų vykdymo ir veiklos; atsirado nemažai piktnaudžiavimų. Buvo daug atvejų, kai nuomininkai išgaudydavo visus žuvų išteklius ir grąžindavo valstybei visiškai nustekentą vandens telkinį. Taip pat kai kurie nuomininkai neteisėtai neleisdavo žmonėms priėti prie vandens telkinio. Besivystant naujai teisinei ir ekonominei santvarkai valstybėje visuomenė nespėdavo susigaudyti esamoje situacijoje, nežinodavo nei savo, nei nuomininkų teisių ir pareigų (kurios nuolat kito), todėl dažnai patekdavo į dviprasmes konfliktines situacijas atvykus pailsėti ar pažvejoti prie išnuomoto vandens telkinio. Taip visuomenėje susiformavo neigiamas požiūris į vandens telkinių nuomininkus bei pačią nuomą. Tačiau reikia suprasti, kad tai yra ne pačios nuomos, o būtent prasto jos valdymo ir įgyvendinimo pasekmė. Tai patvirtina sėkmingi valstybinių vandens telkinių nuomos pavyzdžiai kitose šalyse ir jų vyriausybių visokeriopa parama tokios nuomos politikai vykdyti.

Per dvidešimt vandens telkinių nuomos metų valstybė nesugebėjo aiškiai sudėlioti šios veiklos tikslų ir užduočių. Išryškėjus nuomininkų piktnaudžiavimams problema buvo bandoma spręsti keičiant įstatymus. Tačiau tokie pokyčiai, nesant aiškios nuomos vizijos ir atitinkamai jos gairių, apčiuopiamų rezultatų valstybei nedavė. Nuomos reglamentavimo nestabilumas tikrai atnešė daug žalos sąžiningiems, tinkamai vykdančioms nuomos įsipareigojimus, vandens telkinių nuomininkams ir patiems vandens telkiniams.

Valstybinių vandens telkinių nuoma ypač aktuali besivystančiose šalyse, kurios dažnai nėra pajėgios pilnai apsaugoti visus joms priklausančius telkinius ir jų išteklius. Tokiom šalim galime priskirti ir Lietuvą, kadangi brakonieravimo mastai respublikoje esti tikrai nemaži ir valstybinė aplinkosauga akivaizdžiai nėra pajėgi pilnai išspręsti šias problemas, kas iš dalies aptarta ankstesniame skyriuje.

Vandens telkinių nuoma vykdoma daugelyje pasaulio šalių įskaitant beveik visą Europos Sąjungą (13 lentelė). Dažniausiai vandens telkiniai yra išnuomojami mėgėjiškai žūklei organizuoti ir vykdyti. Pastebėtina, kad daug kur tokia veikla yra komercializuota, kas leidžia ūkio subjektams išlaikyti save ir mokėti mokesčius valstybei. Kai kuriose šalyse

valdžia finansiškai remia meškeriojų organizacijas, kurios prisiima atsakomybes ir pareigas administruoti valstybinius vandens telkinius patikėjimo ar nuomos teisėmis.

13 lentelė. Šalys, kuriose dominuoja privačios nuosavybės teisė į vandens telkinius, arba galima vandens telkinių nuoma pagal [29, 33]

Eil. Nr.	Šalis	Privati arba nuomos teisė
1	Latvija	x
2	Suomija	x
3	Švedija	x
4	Danija	x
5	Anglija	x
6	Velsas	x
7	Škotija	x
8	JAV	x
9	Airija	x
10	Čekija	x
11	Vokietija	x
12	Slovėnija	x
13	Slovakija	x
14	Norvegija	x
15	Lenkija	x
16	Rusija	x
17	Lietuva	x

Deja, Lietuvoje vandens telkinių nuoma (šiuo metu leidimų naudoti žūklės plotus gavimas) mėgėjiškai žūklei organizuoti yra nerentabili ir šiuo metu dažniausiai vykdoma tik meškeriojų entuziazmo ir jų paaukotų lėšų pastangomis. Meškeriojų klubai [77; 78] siekiant išsaugoti dėl brakonieravimo skurstančius žuvų išteklius ir matant valstybės aplinkosauginį bejėgiškumą, ryžtasi gauti leidimus naudoti žūklės plotus į mėgiamus vandens telkinius ir juos saugoti nuo brakonierių bei administruoti mėgėjišką žūklę juose. Rimtesni nuomininkai stengiasi įvesti vandens telkiniuose licencinę žūklę, kurią reglamentuoja Aplinkos ministro nutarimas [9]. Licencinės žūklės sąlygos leidžia nuomininkams įsivesti griežtesnius aplinkosauginius apribojimus mėgėjiškai žūklei vykdyti (suderinus su Aplinkos ministerija ir mokslininkais) bei užtikrina didesnes pajamas. Tačiau tokių nuomininkų,

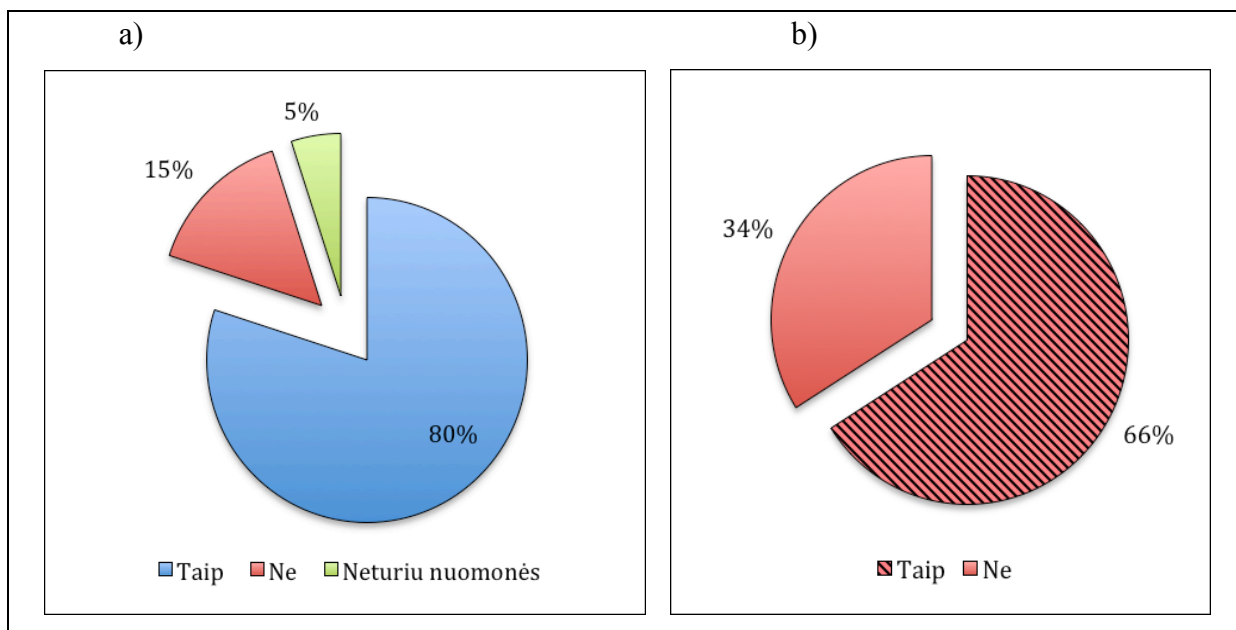
įsivedusių licencinę žūklę, šiuo metu Lietuvoje yra tik dvidešimt [52]. Paminėtina, kad dar yra septyni privatūs vandens telkiniai kuriose taip pat įvesta licencinė žūklė.

Visos šiame skyriuje išvardintos problemos susidarė dėl vandens telkinių nuomos mėgėjiškai žūklei strategijos (kuri turėtų būti sudėtinė mėgėjiškos žūklės plėtros strategijos dalimi), nebuvimo. Galiojantys mėgėjišką žūklę ir vandens telkinių nuomą reglamentuojantys teisės aktai buvo priimti neturint jų panaudojimo tolimesnės vizijos, kas neleidžia efektyviai vykdyti vandens telkinių nuomos. Šių minčių pagrindimui pateiksime viešojo valdymo specialistų komentarus, kurie teigia, *kad viešojo sektoriaus institucijos, kurios atsakingos už gyventojų aprūpinimą viešosiomis paslaugomis, pasieks gerų rezultatų tik tuomet, jei suformuluos aiškius tikslus ir priemones jiems įgyvendinti* (sudėtinės strategijos dalis), *pasirinks tinkamą viešųjų paslaugų teikimo būdą, viešųjų paslaugų teikimo sutartyse sieks subalansuoti viešuosius ir privačių partnerių interesus, numatys tinkamus atsiskaitymo ir sutarties įgyvendinimo kontrolės mechanizmus* [39].

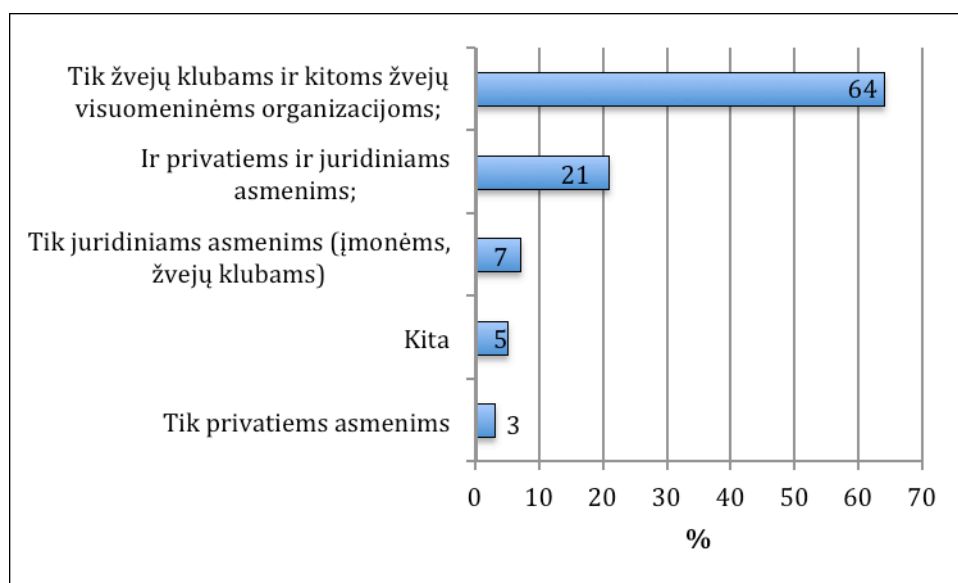
Nepaisant susiformavusio neigiamo visuomenės požiūrio į valstybinių vandens telkinių nuomą, vieni tiesioginių jų vartotojų – mėškeriotojai (kurie daugiausiai susidurdavo su nuomininkų piktnaudžiavimu ir kitomis jų veiklos prastomis pasekmėmis), pasisako už valstybinių telkinių nuomą, nors yra ir kitų nuomonių.

Meškeriotojų apklausa parodė, kad net 80 proc. respondentų pritaria vandens telkinių nuomai mėgėjiškai žūklei organizuoti. Dar 5 proc. pasisakė, kad neturi nuomonės šiuo klausimu ir 15 proc. respondentų nepitaria nuomai (15 pav. a). Nuomai nepritarusiems asmenims buvo užduodamas papildomas klausimas dėl jų pasirinkimo priežasčių. Pastebėtina, kad net 84 proc. neigiamai pasisakiusių apie vandens telkinių nuomą, kardinaliai pakeistų savo nuomonę (15 pav. b), *jei kardinaliai pasikeistų nuomos tvarka ir nuomininkų atsakomybė. Nuomininkas privalėtų griežtai saugoti ir rūpintis vandens telkiniu ir tai būtų vykdoma bei atitinkamai nuolat prižiūrima ir tikrinama valstybinės kontrolės institucijų bei būtų lengvai prieinami leidimų / licencijų įsigijimo būdai / mechanizmai (SMS, elektroninė bankininkystė, visose leidimų platinimo vietose).*

Taip pat mėškeriotojam buvo užduoti klausimai apie priimtinas potencialių nuomininkų teisinės formas. Tik mėškeriotojų klubams ir kitoms mėškeriotojų visuomeninėms organizacijoms leistų nuomotis 64 proc. respondentų (16 pav.). Ir privatiems ir juridiniams asmenims be jokių papildomų apribojimų leistų nuomotis 21 proc. respondentų.

15 pav. Meškeriojų nuomones apie vandens telkinių nuomą: ar pritariate vandens telkinių nuomai mėgėjiškai žūklei vykdyti ir organizuoti (a); ar pakeistumėte savo nuomonę, jei kardinaliai pasikeistų nuomos tvarka ir nuomininkų atsakomybė (b) (atsakinėjo tik pasirinkę „Ne“ a variante)

16 pav. Kam gali būti nuomojami valstybiniai vandens telkiniai (potencialių valstybinių vandens telkinių nuomininkų pasiskirstymas)

9. MĖGĖJIŠKOS ŽŪKLĖS VALDYMAS

9.1. Ekonominis mėgėjiškos žūklės vertinimas

Viešasis sektorius. Kiekvienais metais Aplinkos ministerija išplatina dešimtis tūkstančių leidimų mėgėjiškai žūklei, tačiau šie skaičiai siekia tik apie pusę minimaliai numanomo meškeriojų skaičiaus (170 000 žm.) šalyje. Tai rodo, kad AM leidimų platinimo sistema yra labai prasta. Šiuo metu kuriama elektroninė Aplinkosauginių leidimų išdavimo sistema (ALIS) [50] iš dalies spręs ankstesniuose skyriuose aptartas problemas, tačiau tik iš dalies. Kaip rodo pavyzdžiai, net esant dabartinei prastai leidimų platinimo sistemai kiti ūkio subjektai sugeba iš žūklės leidimų ir licencijų generuoti žymiai didesnes lėšų sumas negu valstybė. Visų jų ekonominis efektyvumas pateiktas 14 lentelėje, iš kurios aiškiai matyti esantį valstybės neūkiškumą valdant vandens telkinius ir jų išteklius. Medžiotojų ir žvejų draugija sugeba surinkti santykinai 17 kartų daugiau lėšų nei valstybė. Žvejų klubai įvedę licencinę žūklę iš vieno vandens telkinio sugeba surinkti lėšų santykinai apie 3-5 kartus daugiau nei Aplinkos ministerija, nors pastaroji – vienintelė Lietuvoje organizuoja vienu vertingiausių šalies žuvų – lašišų ir šlakių licencinę žvejybą. Praeivių lašišinių žuvų licencinė žūklė vyksta 12-os upių (kurių tarpe didžiausios šalies upės) dvidešimtyje ruožų [10], taigi vidutiniškai tenka 4 921 Lt vienai upei arba 2 953 Lt iš vieno ruožo.

Siekiant įvertinti šalies ekonominį valstybinių leidimų platinimo potencialą buvo nuspręsta nagrinėti tik metinių mėgėjiškos žūklės leidimų skaičių, kadangi jie vidutiniškai sudaro 91 proc. viso parduodamų leidimų skaičiaus, vertinant 2005-2010 metų periodą (17 pav.). Buvo panaudoti keli skirtingi leidimų platinimo raidos scenarijai atsižvelgus į numanomus meškeriojų šalyje skaičius ir prognozuojamas leidimų kainas. Rezultatai pateikti 15 lentelėje. Joje matome, kad ekonominis leidimų potencialas yra didžiulis. Iš apklausos žinome, kad meškeriojai sutinka mokėti didesnę kainą už mėgėjiškos žūklės leidimus, tačiau tam turi būti imtasi drastiškų pokyčių ne tik visoje leidimų administravimo sistemoje, bet ir bendrai visoje mėgėjiškos žūklės plėtros politikoje.

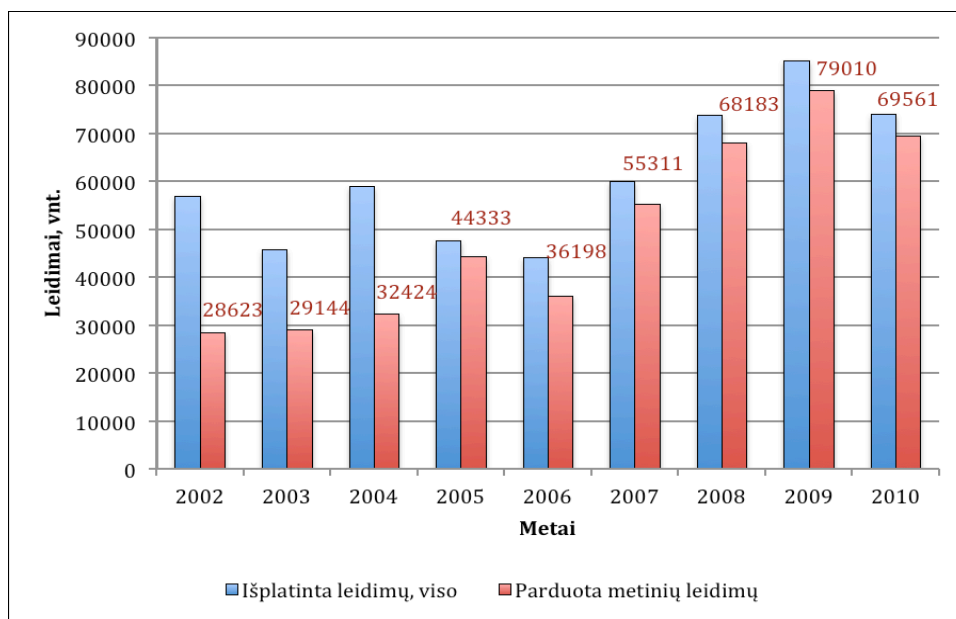
14 lentelė. Lietuvoje platinamų mėgėjiškos žūklės leidimų ir licencijų ekonominis vienerių metų vertinimas remiantis 2010-2011 metų duomenimis pagal [67; 77; 23]

	Valstybė	MŽD	Žūklės klubas "Merkys"	Klubas*
Vandens telkiniai, >0,5 ha ir upės >10 km, viso vnt.	3 668	425	1	1
Parduota metinių leidimų, vnt.	79 010	37 000	-	-
Leidimo kaina, Lt	11	50	-	-
Parduota licencijų, vnt.	2 429	-	173	500
Licencijų kainos, Lt	10-50	-	20-250	50
Gauta pajamų iš leidimų, Lt	869 110	1 850 000	-	-
Gauta pajamų iš licencijų, Lt	59 050	-	13 200	25 000
Gauta pajamų, viso, Lt	928 160	1 850 000	13 200	25 000
Pajamos vienam vandens telkiniui, Lt	253	4 353	13 200	25 000

* - meškeriojų klubas prašė neskelbti jo pavadinimo.

15 lentelė. Ekonominis mėgėjiškos žūklės leidimų platinimo ir jo potencialo įvertinimas. Palenktu tekstu pateikti realūs maksimalūs skaičiai, visi kiti – prognozuojami

Meškeriojų skaičius, žmonių		Metinių leidimų kaina		
Perkantys leidimus, viso	Perkantys tik metinius leidimus	11 Lt	30 Lt	50 Lt
85 300	79 000	869 000	2 370 000	3 950 500
170 000	154 700	1 701 700	4 641 000	7 735 000
500 000	455 000	5 005 000	13 650 000	22 750 000

17 pav. Išplatintų ir parduotų metinių mėgėjiškos žūklės leidimų kiekis pagal [23]

Tam, kad mėgėjiškos žūklės leidimų pardavimai ir pajamos iš jų augtų, reikia:

- 1) patogios ir aiškios leidimų platinimo sistemos, kurią vienodai lengvai galėtų naudotis ir mėškeriojantys, ir leidimų platintojai;
- 2) informacinės duomenų bazės apie visus šalies vandens telkinius ir jų valdytojus bei nuomininkus;
- 3) švietimo, kad žmonės privalo pirkti leidimus norint mėškeruoti šalies vandens telkiniuose ir švietimo, kur ir kaip jie galėtų tuos leidimus įsigyti;
- 4) aiškios mėškeriojantys lėšų, surenkamų už leidimus žvejoti, valdymo sistemos;
- 5) efektyvaus mėškeriojantys lėšų, surenkamų už leidimus žvejoti, panaudojimo;
- 6) efektyvios leidimų turėjimo kontrolės.

Tik išpildžius visus šiuos punktus galima tikėtis leidimų pardavimo spartaus augimo ir maksimalaus potencialo ribos pasiekimo. Pradėjus įgyvendinti išvardintus darbus galima tikėtis surinkti 3-5 kartus daugiau lėšų ir panaudoti jas mėgėjiškos žūklės problemoms, įskaitant ir aplinkosaugą, spręsti.

Šiuo metu susiklostė paradoksali situacija: mokesčių mokėtojai sutinka mokėti didesnius mokesčius, kurie gali sudaryti ne vieną milijoną litų (o ateityje galimai ir dešimtis milijonų litų), tačiau valstybė nesugeba jų surinkti. Iš kitos pusės, valstybė negali užtikrinti tinkamos gamtos išteklių kontrolės būtent dėl lėšų stygiaus naujiems etatams ir darbams

atlikti. Valstybinė Aplinkos apsaugos inspekcija ne visada turi pakankamai lėšų kurui įsigyti, kad galėtų nuvykti brakonieravimo įvykio fiksuoti.

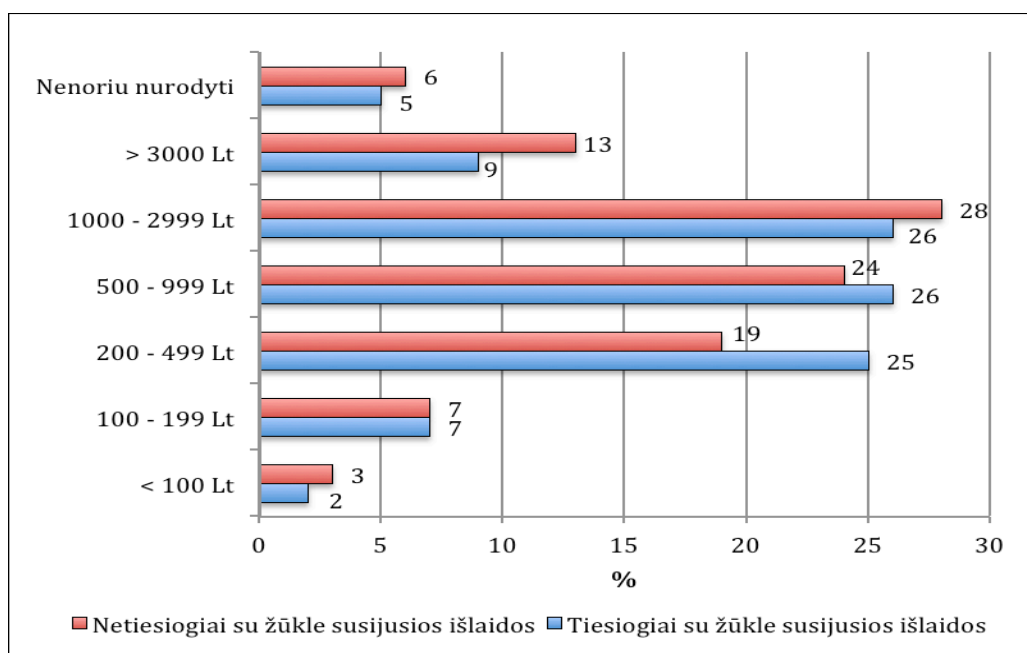
Visos Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės išlaidos 2009 metais Lietuvos mokesčių mokėtojams kainavo 35,7 mln. litų per metus [72]. Turint omenyje, kad iš meškeriojų galima surinkti tik už leidimus iki 23 mln. litų mokesčių, valstybė turėtų keisti savo požiūrį į mėgėjiškos žūklės problemas ir jos valdymą bei plėtrą šalyje.

Privatusis sektorius. Privatų mėgėjiškos žūklės sektorių pagrindė sudaro įvairių laisvalaikio ir tiesiogiai meškeriojimui skirtų prekių ir paslaugų pasiūla. Meškeriojimas gali sukurti didžiulę pridėtinę ekonominę vertę. Reprezentatyvių apklausų metu nustatyta, kad Lietuvos meškeriojai išleidžia nuo 119 mln. [33] iki 128 mln. [29] litų per metus (2006 metų duomenys).

Šių metų apklausa parodė, kad išlaidų skaičiai išaugo ir meškeriojai dabar išleidžia žymiai daugiau lėšų. Sprendžiant iš augančio parduotuvinių skaičiaus kaip miestuose, taip ir internetinėje erdvėje mėgėjiška žūklė nuolat populiarėja, atitinkamai kas atsispindi vartojime. A. Kontauto duomenimis [33], vieno asmens metinis išlaidų žvejybai vidurkis 2006 m. buvo 700 litų. Mūsų apklausa parodė, kad dabar šis skaičius sudaro 1 076 litus vien tik tiesiogiai su žūkle susijusioms prekėms įsigyti, t. y. meškeriojimo įrangai, masalams, pašarams, drabužiams, turizmo prekėms. Dar daugiau meškeriojai išleidžia netiesiogiai su žūkle susijusioms prekėms ir paslaugoms: degalams, maistui ir gėrimams, apgyvendinimo paslaugoms. Šioje išlaidų grupėje vienam meškeriojui vidutiniškai tenka išleisti 1 194 litų. Viso per metus gaunasi 2 270 litų vienam žmogui. Vartojimo ir vartotojų pasiskirstymą tarp tiesiogiai ir netiesiogiai su mėgėjiška žūkle susijusių prekių galime pamatyti 18 paveiksle. Mėgėjiškos žūklės prekių ir paslaugų apyvarta nuo 2006 metų išaugo daugiau nei tris kartus ir šiuo metu gali sudaryti 382 mln. litų (16 lentelė). Mėgėjiškos žūklės generuojamas vartojimas atneša į šalies biudžetą dešimtis milijonų litų vien tik pridėtinės vertės mokesčio (PVM) pavidalu. Nemažas sumas į valstybės biudžetą sumoka prekybininkai pelno bei maitų mokesčių pavidalu. Galime tik numanyti kiek darbo vietų sukuriama beveik 400 mln. litų vertės ekonomikoje. Svarbu suprasti, kad visa ši vartojimo ir atitinkamų mokesčių piramidė laikosi ant valstybinės vandens telkinių ir žuvų išteklių valdymo politikos. Nebus išteklių, nebus meškeriojų ir atitinkamai nebus tokio vartojimo ir mokesčių į biudžetą. Todėl žuvų išteklių apsaugai ir mėgėjiškos žūklės plėtrai šalyje turėtų būti skiriama gerokai daugiau dėmesio negu šiuo metu, nes jos sukuriama pridėtinė vertė yra galingas indėlis į šalies ekonominę ir socialinę gerovę.

16 lentelė. Meškeriojų metininių išlaidų pasiskirstymas absoliučiais skaičiais

	Išlaidų vidurkis, Lt	Tiesiogiai su žūkle susijusios išlaidos		Netiesiogiai su žūkle susijusios išlaidos	
		Žmonių skaičius	Išlaidų, viso, Lt	Žmonių skaičius	Išlaidų, viso, Lt
Iki 99 Lt	50	18	900	26	1 300
Nuo 100 iki 199 Lt	150	60	9 000	56	8 400
Nuo 200 iki 499 Lt	350	211	73 850	163	57 050
Nuo 500 iki 999 Lt	750	219	164 250	205	153 750
Nuo 1000 iki 2999 Lt	2 000	221	442 000	232	464 000
Daugiau 3000 Lt	3 000	72	216 000	107	321 000
Nenorėjo nurodyti		41	0	53	0
Meškeriojų (0,5 proc.), žm.		842	906 000	842	1 005 500
Išlaidų suma 1 asm. / Lt	2 270		1 076		1 194
Meškeriojų (100 proc.), žm.		168 400	181 200 000	168 400	201 100 000
Išlaidų suma, viso, Lt		382 300 000			

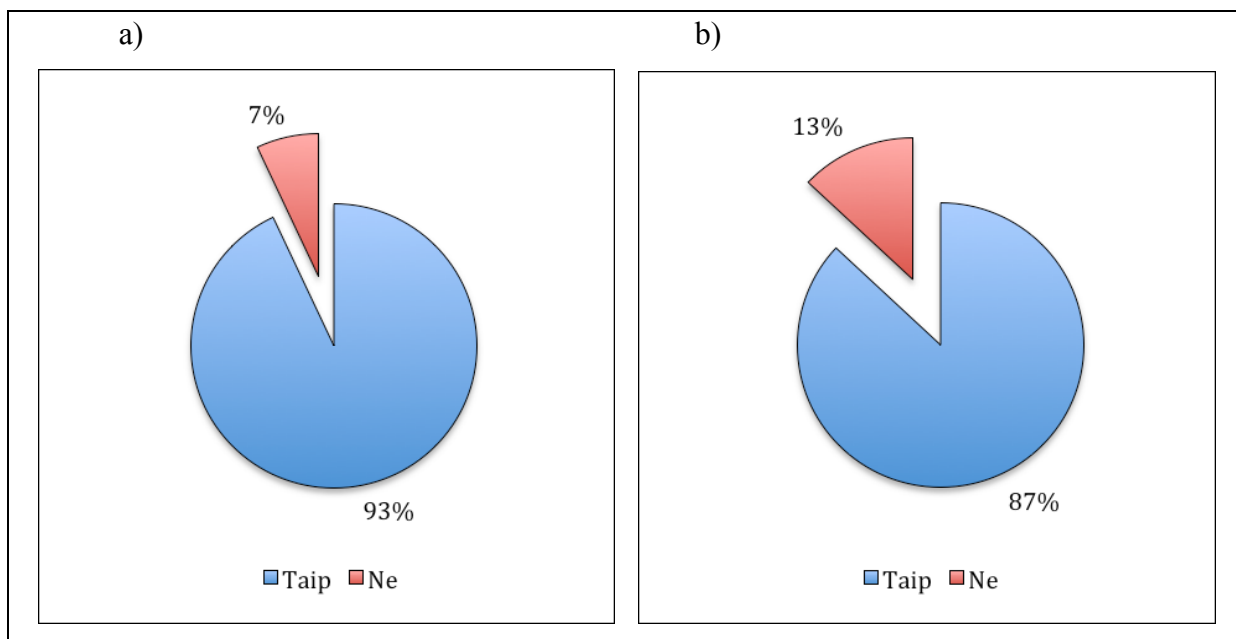
18 pav. Meškeriojų išlaidų pasiskirstymas santykiniais vienetais

9.2. Meškeriojų dalyvavimas išteklių valdyme

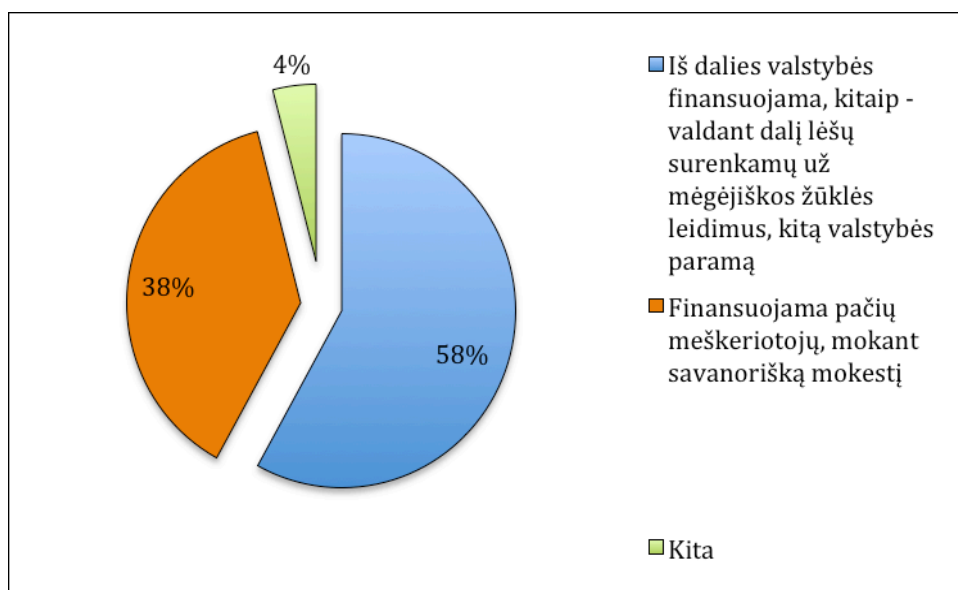
Pan Europos biologinės ir kraštovaizdžio įvairovės strategijoje (priėmė 54 šalys 1995 m.) tarp pagrindinių ilgalaikių tikslų nurodoma integruoti aplinkos apsaugą į žuvininkystę ir *didinti visuomenės vaidmenį gamtos apsaugos srityje* [25]. Pagrindinės teisės dalyvauti piliečiams, nevyriausybinėms organizacijoms, juridiniams ir fiziniams asmenims priimant aplinkosauginius sprendimus numatytos Aplinkos apsaugos įstatyme [1]. Vėliau, 1998 metų Europos Sąjungos biologinės įvairovės strategijoje teigiama, kad aplinkos apsaugos reikalavimai turi būti integruoti į kitas ES politikos sritis *numatant įgyvendinimo priemones ir teikiant pirmenybę darnaus vystymosi principams įgyvendinti* [25].

Nors mėgėjiška žūklė yra aktuali pakankamai didelei visuomenės daliai, ją atstovaujanti vieningos organizacijos Lietuvoje nėra. Esamos organizacijos, tokios kaip Medžiotų ir žvejų draugija, yra susiskaldžiusios į dalis ir / ar meškeriojų problemas visos šalies mastu sprendžia epizodiškai. Žuvininkystės klausimais aktyviai domisi ir rūpinasi „Žuvininkų rūmai“ [73] ir „Žuvininkų sąjunga“, tačiau jų veikloje sunkiai nustatoma riba tarp verslinės ir mėgėjiškos žvejybos interesų. Bet „Žuvininkų rūmų“ indėlis į mokslinius mėgėjiškos žūklės plėtros perspektyvų Lietuvoje tyrimus turbūt yra didžiausias šalyje; jie parengė tyrimų projektus ir įtraukė į juos nemažai mokslininkų, organizavo pirmąsias reprezentatyvias visuomenės apklausas meškeriojimo klausimais. Deja, bet išvardintų darbų pasiekimai kol kas nedomina šalies valdininkų ir politikų.

Kad niekas Lietuvoje tinkamai neatstovauja meškeriojų interesų įrodo ir jų apklausa, kurioje dauguma (93 proc.) pasisako už naujos visuomeninės organizacijos, vienijančios meškeriojus ir ginančios jų interesus valstybinėse institucijose, steigimą (19 pav. a). Remti tokią organizaciją mokant nario mokestį sutinka 87 proc. respondentų (19 pav. b). Taip pat 58 proc. respondentų nurodė, kad tokią organizaciją turėtų remti valstybė, skiriant jos palaikymui dalį lėšų, surenkamų už mėgėjiškos žūklės leidimus bei kitą valstybės paramą (20 pav.). Tačiau 38 proc. nurodė, kad tokia organizacija turėtų būti finansuojama pačių meškeriojų mokant savanorišką mokestį.

19 pav. Meškeriojų nuomonė apie: naujos visuomeninės organizacijos atstovaujančios meškeriotojus, reikalingumą (a); sutikimą mokėti narystės mokestį meškeriojų organizacijai išlaikyti (b)

20 pav. Meškeriojų nuomonės dėl juos atstovaujančios organizacijos (asociacijos ar kt.) finansavimo būdų

10. ŠVIETIMAS IR INFORMACIJA

Aplinkos ministerija teigia, kad visuomenės informavimas ir aplinkosauginis švietimas yra viena iš pagrindinių priemonių siekiant įgyvendinti aplinkos apsaugos ir darnaus vystymosi tikslus. Tai įvardijama Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje [5], Nacionalinėje darnaus vystymosi švietimo 2007-2015 metų programoje ir kituose šalies strateginiuose dokumentuose [55].

Apžvelgiant į visuomenės informavimą ir aplinkosauginį švietimą mėgėjiškos žūklės srityje, galime konstatuoti tikrai prastą padėtį. Įvedus frazę „mėgėjiška žūklė“ internetinėje paieškos sistemoje „Google“ randama vos viena kita nuoroda į Aplinkos ministeriją ir tos nuorodos yra susijusios tik su šalutiniaisiais mėgėjišką žūklę aptariančiais dokumentais. Rasti informaciją apie mėgėjišką žūklę AM puslapyje irgi yra sudėtinga. Tačiau pavykus vartotojui atrasti jame žvejybos skiltį (kuri randasi nuoroda „Gamtos apsauga“) [56], jis vis vien negauna visos pageidaujamos informacijos, nes ji pateikta neišsamiai. Pavyzdžiui, rasti kas kokį vandens telkinį šalyje valdo faktiškai yra neįmanoma. Tam spręsti AM prieš daug metų pradėjo kurti Mėgėjiškos žūklės informacijos skiltį su vandens telkinių duomenų baze [51], tačiau joje nėra jokių vandens telkinių valdytojų kontaktų, išskyrus Medžiotojų ir žvejų draugijos skyrių. Žinant, kad šalyje yra daugiau nei 1 700 vandens telkinių nuomininkų [33], iš kurių MŽD nuomojasi 425 telkinius [67], gauname, kad mažiausiai 1275 nuomininkų kontaktų nėra galimybės rasti. Atitinkamai nėra galimybės įsigyti leidimus žvejoti į jų tvarkomus vandens telkinius. Panašią valstybinių išnuomotų vandens telkinių duomenų bazę bandė kurti „Žuvininkų rūmai“ [74], tačiau ji irgi liko pradinėje kurimo stadijoje. Joje esantys duomenys aprėpia tik 1997-2002 metų periodą, todėl jie yra abejotino patikimumo. Vandens telkinių nuomininkų kontaktų šioje duomenų bazėje taip nėra.

Aplinkos ministerija skelbia, kad informacijos prieinamumo trūkumus apie esamus nuomininkus spręš kuriama Aplinkosauginių leidimų išdavimo sistema (ALIS), kurioje bus prieinami visi meškeriotojams reikalingi duomenys [50]. Tačiau jos efektyviam veikimui užtikrinti dar turi būti priimti nauji įstatymai arba bent esamų pataisos [58].

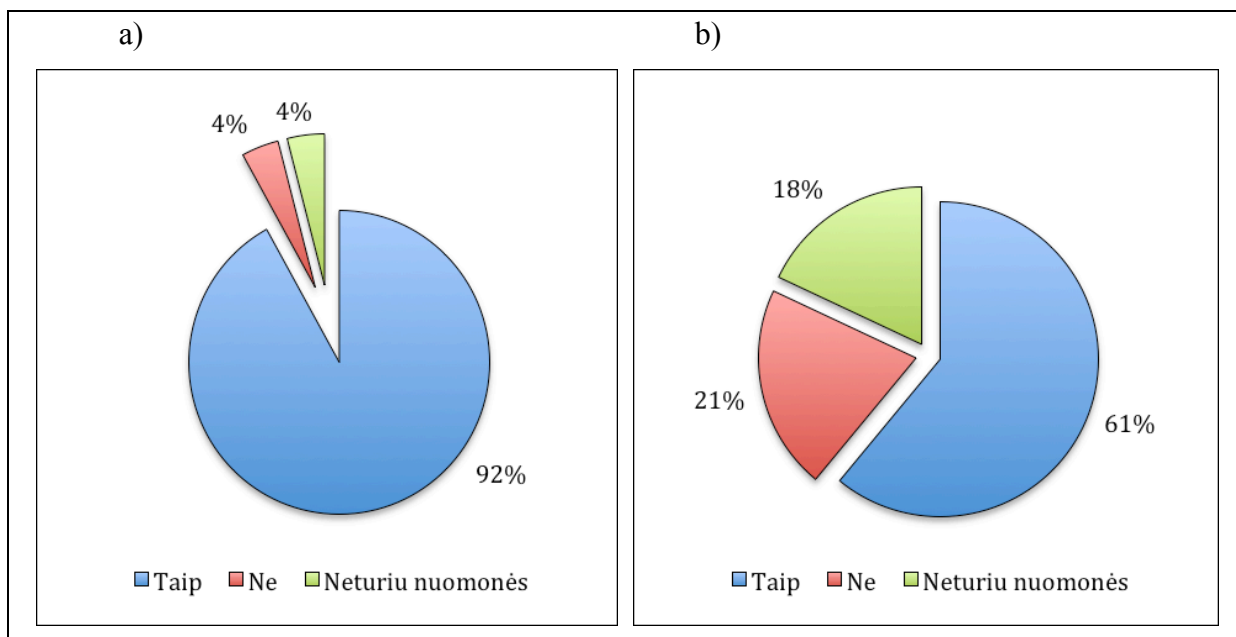
Šiuo metu dar kažkiek aktualios meškeriotojams informacijos apie mėgėjišką žūklę galima rasti naujoje AM tinklalapio „Dažniausiai užduodamų klausimų (DUK)“ skiltyje pasirinkus nuorodą – „Gamtos apsaugos departamentui dažniausiai užduodami klausimai“ [57]. Ji atsirado tik 2011 metais. Išsamesnę ir paprasčiau suprantamą informaciją apie mėgėjiškos žūklės reglamentavimą galima aptikti pačių meškeriotojų sukurtose interneto svetainėse ar forumuose [79, 80], kuriose dažnai vieningai ir aiškiai talpinama informacija, surinkta iš valstybinių įstaigų tinklalapių.

Todėl galima konstatuoti, kad bendrojo aplinkosauginio mėškeriojų švietimo Lietuvoje faktiškai nėra. Nėra jokios vieningos informacijos mėškeriojams apie Lietuvoje gyvenančias žuvis: kaip jas skirti arba identifikuoti jų rūšis, kurios rūšys yra saugotinos ir globotinos, kurių jų negalima imti ir kokio dydžio galima imti, kur jos aptinkamos, kada neršia ir t. t. Aišku, tokią informaciją galima rasti dalimis, tačiau ne kiekvienas nori ir gali skirti tam laiko. Kompleksinis tokios informacijos pateikimas turėtų būti viešai prieinamas visuomenei, kas teigiamai pasitarnautų jos aplinkosauginiam švietimui apie žuvų išteklius Lietuvoje.

Aplinkos ministerijos užsakytame tiriamajame darbe 2007 metais buvo nurodoma, kad *Mėgėjiškos žūklės informacinės sistemos sukūrimas yra bene svarbiausias prioritetas, lemiantis leidimų platinimo sistemos tobulinimą (elektroniniai leidimai) ir mėgėjiškos žūklės plėtrą* [33].

Kaip pavyzdinę mėgėjiškos žūklės valstybinę informacinę sistemą rekomenduotumėme susipažinti su Jungtinės Karalystės Aplinkos agentūros tinklalapio skyriumi skirtu mėškeriojams [62].

Pasitelkus šiame skyriuje pateikta informacija galime daryti išvadą, kad mažiausiai 170 000 Lietuvos mėškeriojų turi ieškoti jiems rūpimos informacijos be jokios valstybės pagalbos. Apie informacijos poreikį byloja mūsų atlikta apklausa (21 pav.). Iš jos matyti, kad 92 proc. respondentų pritaria dėl nacionalinio informacinio ir paslaugų internetinio portalo žvejams (apie mėškeriojimo galimybes ir sąlygas Lietuvoje, kuriame galima būtų įsigyti leidimus ir t. t.), reikalingumo. Dar 61 proc. pasisakė už nacionalinės informacinės tarnybos, teikiančios bendrąją informaciją apie mėškeriojimą ir susijusias paslaugas Lietuvoje, reikalingumą.

21 pav. Meškeriojų pasirinkimas dėl: nacionalinio informacinio ir paslaugų internetinio portalo apie meškeriojimo galimybes ir sąlygas Lietuvoje, reikalingumo (a); nacionalinės informacinės tarnybos ar skyriaus teikiančio bendrąją informaciją apie meškeriojimą ir su juo susijusias paslaugas Lietuvoje, reikalingumo (b)

IŠVADOS

1. Nustatyta, kad mėškeriojajai daro didesnę poveikį žuvų ištekliams nei verslinė žvejyba. Tačiau poveikio santykinis kiekis (0,016 t / per metus) tenkantis vienam mėškeriotojui faktiškai nesiskiria nuo ES vidurkio, kuris sudaro 0,017 tonų per metus.
2. Brakonieriaavimo mastai šalyje per 2006-2011 metus nemažėjo, nepaisant netgi 2006-2008 metų ekonominio augimo šalyje. Todėl būtina griežtinti atsakomybę už pažeidimus (didinti baudų įkainius ir įvesti atskirą atsakomybę už licencinės žūklės pažeidimus). Tam pritaria patys mėškeriojajai bei valstybinė aplinkosauga, Mėgėjiškos žūklės plėtros taryba prie Aplinkos ministerijos, kiti specialistai. Žuvininkystės sektoriuje baudų didinimui taip pat pritaria Europos Komisijos Žuvininkystės ir jūrinių reikalų generalinis direktoratas.
3. Nustatyta, kad be ankščiau žinomų mėgėjiškos žūklės leidimų platinimo problemų (sudėtingas jų įsigijimas, kontrolės nebuvimas) egzistuoja dar viena svari priežastis – aplinkosauginio švietimo nebuvimas. Net 25 proc. leidimų neperkančių respondentų nurodė, kad nežinojo, kad tokį iš viso reikia turėti.
4. Aplinkosauginio švietimo skirto mėškeriotojams nebūvimą konstatuoja respondentų pageidavimai dėl mėgėjiškos žūklės nacionalinio informacinio portalo bei informacinės tarnybos, steigimo. Teigiamą pageidavimą dėl abiejų atitinkamai išreiškė 92 proc. ir 61 proc. mėškeriotojų.
5. Valstybinių vandens telkinių nuoma šalyje vykdoma neefektyviai. Nėra jokio skatinimo iš valstybės pusės partnerystei tarp privataus ir viešojo sektoriaus. Pastebėtina, kad mėškeriojajai neprieštaruoja valstybinių vandens telkinių nuomai, tačiau akivaizdžiai įžvelgia netinkamą valstybinį nuomos valdymą ir įgyvendinimą.
6. Valstybinių mėgėjiškos žūklės leidimų administravimas šalyje yra labai prastas. Ekonominis mėgėjiškos žūklės leidimų platinimo potencialas sudaro 22,75 mln. litų. Aplinkos ministerija šiuo metu iš leidimų surenka 0,87 mln. litų. Pastebėtina, kad dauguma mėškeriotojų pageidauja mokėti didesnę mokesčių, jei pastarasis bus administruojamas ir naudojamas tiesiogiai mėgėjiškos žvejybos plėtrai. Nustatyta, kad Aplinkos ministerija šiuo metu iš leidimų mėškerioti surenka santykinai 17 kartų

mažiau lėšų nei Medžiotojų ir žvejų draugija (vertinant pagal valdomų vandens telkinių kiekį).

7. Privatusis mėgėjiškos žūklės sektorius nuo 2006 metų išaugo 3,2 karto ir šiuo metu sukuria 382,3 mln. litų per metus apyvartą. Jis auga nesant jokios aiškios valstybinės politikos mėgėjiškos žūklės plėtros atžvilgiu. Esant efektyvios valstybės paramos mėgėjiškos žūklės plėtrai galima tikėtis dar spartesnio mėgėjiškos žūklės sukuriamos ekonomikos augimo ir atitinkamai didesnių mokesčių į šalies biudžetą.

8. Mėgėjiškos žūklės valdymas Lietuvoje vykdomas prastai, nes:
 - a) valstybinė aplinkosauga nepajėgi užtikrinti efektyvią žuvų išteklių apsaugą;
 - b) valstybinių vandens telkinių nuoma vykdoma nesant jokiems aiškiems, surašytiems ir įteisintiems kriterijams ir tikslams;
 - c) mėgėjiškos žūklės leidimų administravimas esti labai prastas;
 - d) meškeriotojų aplinkosauginis švietimas nevykdomas.

REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI

1. Mėgėjiškos žūklės plėtra yra galingas darnaus vystymosi įrankis, kas yra įrodyta tarptautinės patirties. Tačiau jos efektyvumui užtikrinti Aplinkos ministerija būtinai turi parengti ir teisiškai patvirtinti Mėgėjiškos žūklės plėtros strategiją. Norint pasiekti teigiamų valdymo pokyčių meškeriojimo sektoriuje būtinai turi būti nustatytos aiškos jos plėtros gairės ir vizija.
2. Aplinkos ministerija turi sudaryti ir įteisinti aiškią valstybinių vandens telkinių naudojimo mėgėjiškai žūklei vykdyti, viziją ir uždavinius bei skatinti privačią iniciatyvą vandens telkinių naudojime. Tokia vizija būtų viena svarbiųjų Mėgėjiškos žūklės plėtros strategijos dalių.
3. Tobulinant šio darbo rekomendacijas ir pasiūlymus, LRS priėmė mėgėjiškos žūklės įstatymo 2, 9 ir 10 straipsnių pakeitimo įstatymą (2011 m. gruodžio 21 d., Nr.XI-1841), kuris nukreipia iš meškeriojų už leidimus surenkamas lėšas į atskirą Valstybinės mokesčių inspekcijos sąskaitą (ankščiau jos patekdavo į bendrąjį valstybės biudžetą) bei padidino metinio valstybinio mėgėjiškos žūklės leidimo kainą 4,5 karto. Sukauptas lėšas skirstys Aplinkos ministerija, todėl būtent ji turi parengti ir pristatyti visuomenei aiškią šių lėšų panaudojimo meškeriojimo plėtrai schemą ir administravimo mechanizmus.
4. Siekiant kelti meškeriojų savimonę ir aplinkosauginį švietimą Aplinkos ministerija turėtų sukurti nacionalinį informacinį portalą, kuris talpintų visą meškeriojams reikalingą informaciją apie:
 - a) teisinį mėgėjiškos žūklės reglamentą pritaikytą suprasti eiliniam vartotojui;
 - b) teisinį aplinkosauginį reglamentą, susijusi su mėgėjiška žūkle (saugomų teritorijų ir miškų lankymasis, laužaviečių kūrimas, automobilių parkavimas, šiukšlinimas ir t. t.);
 - c) valstybinės aplinkosaugos (susijusios su mėgėjiška žūkle) darbą, veiksmus ir rezultatus, jos kontaktus ir t. t.;
 - d) bendrąją ir su mėgėjiška žūkle susijusią aplinkosaugą (informacija apie žuvis, patarimai, kaip daryti mažesnę žalą žuvų ištekliams, skatinimas dalyvauti aplinkosauginiuose renginiuose ir akcijose);

5. Siekiant skatinti mėgėjiškos žūklės plėtrą, Aplinkos ministerija turi užtikrinti kitos informacijos viešą pasiekiamumą (turėtų būti talpinama meškeriojams skirtame informaciniame portale) apie:
 - a) mėgėjiškos žūklės leidimų įsigijimo būdus;
 - b) lėšų, surinktų už mėgėjiškus žūklės leidimus, panaudojimo mechanizmus ir rezultatus;
 - c) meškeriojams skirtus renginius;
 - d) Lietuvos meškeriojų klubus, kitas vienijančias organizacijas ir jų veiklas;
 - e) meškeriojimo galimybes turistams (vidaus ir tarptautiniams);
 - f) bendroji turizmo informacija (nakvynės vietos, maitinimo paslaugos ir t. t.).

6. Visi išvardinti darbai neturėtų būti įgyvendinami tik valstybės institucijų – būtina skatinti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę sprendžiant aktualius uždavinius. Kuriant mėgėjiškos žūklės plėtros strategiją, Aplinkos ministerija būtinai turi įtraukti suinteresuotuosius asmenis į identifikuotų problemų sprendimus ir mėgėjiškos žūklės valdymą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Aplinkos apsaugos įstatymas//Valstybės žinios. 1992, Nr. 5-75.
2. Aplinkos apsaugos rėmimo įstatymas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 92-2872.
3. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančioms sprendimams ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencija)// Valstybės žinios. 2001, Nr. 73-2572.
4. LR Administracinių teisės pažeidimų kodeksas//Žinios. 1985, Nr.1-1.
5. LR Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimas Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“// Valstybės žinios. 2003, Nr.89-4029.
6. LR Vyriausybės 2003 m. gruodžio 18 d. nutarimas Nr. 1637 „Dėl Nacionalinės turizmo plėtros 2003-2006 metų programos patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2003, Nr.121-5481.
7. LR Aplinkos ministro 2005 m. liepos 1 d. įsakymas Nr. D1-337 „Dėl mėgėjiškos žūklės taisyklių patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2005, Nr. 85-3189.
8. LR Aplinkos ministro 2009 m. balandžio 7 d. įsakymas Nr. D1-150 „Dėl mėgėjiškos žūklės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo//Valstybės žinios. 2009, Nr. 41-1596.
9. LR Aplinkos ministro 2005 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. D1-75 „Dėl licencinės žūklės organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2005, Nr. 24-784.
10. LR Aplinkos ministro 2009 m. balandžio 7 d. įsakymas Nr. D1-149 „Dėl licencinės žūklės organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo//Valstybės žinios. 2009, Nr. 41-1595.
11. LR Aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. D1-614 „Dėl mėgėjiškos žūklės leidimų išdavimo taisyklių ir mėgėjiškos žūklės leidimų valstybiniuose vandens telkiniuose naudojimo ir apskaitos tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2004, Nr. 180-6684.
12. LR Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimas Nr. 1458 „Dėl konkrečių valstybės rinkliavos dydžių ir šios rinkliavos mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo“. Punktas 4.84//Valstybės žinios. 2000, Nr. 108-3463.
13. LR Vyriausybės 2003 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1268 „Dėl valstybinės reikšmės vidaus vandens telkinių sąrašo ir jų ploto“//Valstybės žinios. 2003, Nr. 98-4394.
14. Mėgėjiškos žūklės įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 118-4395.

15. Mėgėjiškos žūklės įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, Nr. XIP-45(2)//Pateikė – Aplinkos apsaugos komitetas, Lietuvos Respublikos Seimas, 2010-05-17// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=372415&p_query=mproc.EBgproc.EBjproc.F8proc.20proc.FEvejyba&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2011-12-03.
16. Rinkliavų įstatymas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 52-1484.
17. Tarybos 2000/60/EB direktyva nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (Vandens direktyva).
18. Tarybos 2003/4/EB direktyva dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką.
19. Vandens įstatymo pakeitimo įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 36-1544.
20. Vandens įstatymas//Valstybės žinios. 1997, Nr. 104-2615.
21. Žemės įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 28-868.
22. Žuvininkystės įstatymo pakeitimo įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2527.

23. Ataskaita apie mėgėjiškos žūklės leidimų išdavimą už 2002-2010 metus. Aplinkos ministerija. Gamtos apsaugos departamentas. Gamtos išteklių skyrius, 2011.
24. Aplinkos būklė 2009. Tik faktai. – Vilnius: Aplinkos ministerija. Aplinkos apsaugos agentūra, 2010.
25. Aplinkos apsaugos politika ir teisė. Venckus Z. – Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2008.
26. Bacevičius E., Toliušis Š. Pramoginės jūrinės žūklės kūrimasis Lietuvos priekrantėje. – Vilnius: Lietuvos hidrobiologų draugija. Žemės ūkio ministerijos Žuvininkystės departamentas. Ekologijos institutas, 2006.
27. Bukelskis E. Ežerų ir tvenkinių (išskyrus Kauno marias) mėgėjiškos žūklės įrankiais sužvejojamų žuvų kiekio įvertinimas ir apskaitos metodikos parengimas. Mokslinė ataskaita. – Vilnius: Lietuvos hidrobiologų draugija, 2000.
28. De Stefano L. Facing the water framework directive challenges: A Baseline of Stakeholder Participation in the European Union. – Journal of Environmental Management (91), 2010.
29. Domarkas A., Vaitiekunas V., Radaitytė E., Kerosierius L., Radaitis V., Sabulienė L. Žvejybinio turizmo plėtros Lietuvos-Rusijos pasienio vandens telkiniuose galimybių studija ir rekreacinės žuvininkystės plėtojimo strategijos metmenys. – Vilnius: Lietuvos valstybinis žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centras, 2008.

30. Domarkas A. Žvejybinio ir mėgėjiškos žūklės turizmo plėtros perspektyvos. Žuvininkystė Lietuvoje VI. – Vilnius: Lietuvos hidrobiologų draugija. Žemės ūkio ministerijos Žuvininkystės departamentas. Ekologijos institutas, 2006.
31. Gailiušis B., Jablonskis J., Kovalenkoviėnė M. Lietuvos upės. Hidrografija ir nuotėkis. – Kaunas: Lietuvos hidroenergetikos institutas, 2011.
32. Goštautas V. Meškeriojimo sportas – Kaunas: Sakalas, 1939.
33. Kontautas A., Bukelskis E., Virbickas T., Matiukas K., Ruginis T., Samuilovienė A. Informacijos mėgėjiškos žūklės plėtros strategijai parengti surinkimas. – Klaipėda: Klaipėdos universitetas. Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo institutas, 2007.
34. Kesminas V. Žuvų ir vėžių išteklių atkūrimo valstybinės reikšmės vandens telkiniuose 2006-2010 metais programos parengimas. Ataskaita 2005. – Vilnius: Aplinkos ministerija, 2005.
35. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. – Šiauliai: Lucilijus, 2005.
36. Mierauskas P. Suinteresuotųjų asmenų dalyvavimas Lietuvos saugomų teritorijų valdyme. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. ISSN 2029–2236, ISSN 2029–2244.
37. Repečka R. Kauno marios ir Kaišiadorių HAE aukštutinis baseinas. Kuršių marios. Pažymos darbo grupei. – Vilnius, 2007.
38. Sporto terminų žodynas. Parengė S. Stonkus. T. 1. Aiškinamasis žodynas. Angliški, vokiški, rusiški terminų atitikmenys. – Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija, 2002.
39. Smalskys V. Viešasis valdymas. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2010.
40. Virbickas J. Lietuvos žuvis. – Vilnius: Ekologijos institutas, 2000.
41. Virbickas J. Rekreacinės žuvininkystės populiarinimo Lietuvoje patirtis ir problemos. Žuvininkystė Lietuvoje VI. – Vilnius: Lietuvos hidrobiologų draugija. Žemės ūkio ministerijos Žuvininkystės departamentas. Ekologijos institutas, 2006.
42. Virbickas T., Kesminas V., Virbickas J. Vidaus vandenų tinkamumas rekreacinei žuvininkystei, jų žuvų išteklių naudojimo apibendrinimas ir analizė. Pasiūlymų žvejybinio turizmo infrastuktūrai plėtoti pateikimas. – Vilnius: Ekologijos institutas 2004.
43. Virbickas T., Kesminas V. Lietuvos ežerų ir upių ištekliai rekreacinės žuvininkystės aspektu. Žuvininkystė Lietuvoje VI. – Vilnius: Lietuvos hidrobiologų draugija. Žemės ūkio ministerijos Žuvininkystės departamentas. Ekologijos institutas, 2006.

44. Virbickas T., Domarkas A. Vandens telkinių tinkamumas žuvininkystei, rekreacinės žūklės plėtra. Mokslinės praktinės konferencijos “Lietuvos vidaus vandenu žuvininkystės ir žuvivaisos plėtra” pranešimų santraukos. – Vilnius: Lietuvos valstybinis žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centras. Žuvininkystės departamentas prie Žemės ūkio ministerijos. Vilniaus universiteto Ekologijos institutas. 2006.
45. Vaikutis V. Jūrų ir vidaus vandenu žuvininkystė Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą. Žuvininkystė Lietuvoje VI. – Vilnius: Lietuvos hidrobiologų draugija. Žemės ūkio ministerijos Žuvininkystės departamentas. Ekologijos institutas, 2006.
46. Žiliukienė V. Mėgėjiškos žūklės poveikio žuvų ištekliams ir meškeriojimo efektyvumo įvertinimas. – Vilnius: Ekologijos institutas, 1994.
47. An Economic Engine and Conservation Powerhouse. Sportfishing in America. 2008. American Sportfishing Association // http://www.asafishing.org/images/statistics/reports/SIA_2008.pdf; prisijungimo laikas: 2011-11-21.
48. American Sportfishing Association // <http://www.asafishing.org/statistics/participation/>; prisijungimo laikas: 2011-11-21.
49. Aplinkos apsaugos agentūra. Gyvūnijos apsaugos kontrolės rezultatai// <http://gamta.lt/cms/index?rubricId=a50f2538-f69f-4b19-9e4e-aa89c0dcd060>; prisijungimo laikas: 2011-12-11.
50. Aplinkos ministerija. Aplinkosaugos leidimų išdavimo sistema (ALIS)// <http://alis.am.lt/>; prisijungimo laikas: 2011-12-10.
51. Aplinkos ministerija. Mėgėjiškos žūklės informacijos duomenų bazė// <http://mzvejyba.am.lt/Telkiniai.php>; prisijungimo laikas: 2011-12-17.
52. Aplinkos ministerija. Vandens telkinių, į kuriuos išduoti leidimai naudoti žūklės plotus ir privačių vandens telkinių, kuriuose organizuojama licencinė žūklė, sąrašas ir licencinės žūklės sąlygos//<http://www.am.lt/VI/index.php#a/6801>; prisijungimo laikas: 2011-12-14.
53. Aplinkos ministerija. Gamtos apsaugos departamento 2009 metų veiklos ataskaita ir 2010 metų prioritetai// <http://www.am.lt/VI/files/0.746676001233895923.pps>; prisijungimo laikas: 2011-12-11.
54. Aplinkos ministerija. Gamtos apsaugos departamento 2010 metų veiklos ataskaita ir 2011 metų prioritetai. //http://www.am.lt/VI/rubric.php3?rubric_id=787; prisijungimo laikas: 2011-12-11.

55. Aplinkos ministerija. Visuomenės informavimas ir viešieji ryšiai. Bendroji informacija, 2011-01-07// http://www.am.lt/VI/rubric.php3?rubric_id=1048; prisijungimo laikas: 2011-12-17.
56. Aplinkos ministerija. Informacija apie mėgėjišką žūklę// <http://www.am.lt/VI/index.php#r/965>; prisijungimo laikas: 2011-12-17.
57. Aplinkos ministerija. Informacija apie mėgėjišką žūklę// <http://www.am.lt/VI/index.php#a/11126>; prisijungimo laikas: 2011-12-17.
58. Aplinkos ministerija. Šiomet – rekordinis migravusių šlakių skaičius. Pranešimas spaudai, 2011-12-02 // <http://www.am.lt/VI/index.php#a/11283>; prisijungimo laikas: 2011-12-07.
59. European Commission Environment // http://ec.europa.eu/environment/index_en.htm; prisijungimo laikas: 2011-12-09.
60. Europos Sąjungos demografinė statistika // <http://www.verslobanga.lt/lt/leidinys.full/4058c9db5a379>; prisijungimo laikas: 2011-12-01.
61. Europos Komisijos leidinys. Žvejyba ir akvakultūra Europoje. 2008 m. vasaris Nr. 37. Žuvininkystės ir jūrinių reikalų generalinis direktoratas// http://ec.europa.eu/fisheries/documentation/magazine/mag37_lt.pdf; prisijungimo laikas: 2011-12-10.
62. Environment Agency/At home and leisure/Outdoor recreation/Fishing// <http://www.environment-agency.gov.uk/homeandleisure/recreation/fishing/default.aspx>; prisijungimo laikas: 2011-12-17.
63. Fisheries and Oceans Canada. Recreational Fishing//<http://www.dfo-mpo.gc.ca/fm-gp/peches-fisheries/rec/index-eng.htm>; prisijungimo laikas: 2011-12-02.
64. Fisheries and Oceans Canada. Survey of Recreational in Canada 2005. – Ottawa: 2007//http://www.dfo-mpo.gc.ca/stats/rec/can/2005/REC2005_EN_20070727.pdf; prisijungimo laikas: 2011-12-02.
65. Lietuvos Respublikos Seimas. Aplinkos apsaugos komitetas, 2011-11-29. Posėdžio protokolas (2011-11-16, 2011-11-17, 2011-11-23)// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=412689; prisijungimo laikas: 2011-12-08.
66. Lietuvos Respublikos Seimas. Pranešimas spaudai. Bus pristatyta leidimų mėgėjiškai žūklei išdavimo sistema. //

- http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=2443&p_d=118159&p_k=1; prisijungimo laikas: 2011-12-10.
67. Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugija//<http://www.lmzd.lt/lt/naujienos/>; prisijungimo laikas: 2011-12-16.
68. Plakamas žūklės ir verslo kokteilis// http://www.alfa.lt/straipsnis/13110162/Plakamas.zukles.ir.verslo.kokteilis=2011-11-28_10-47; prisijungimo laikas: 2011-12-10.
69. Statistikos departamentas. Lietuvos statistikos metraštis 2010// http://www.stat.gov.lt/uploads/metraštis/LSM_2010_En.pdf; prisijungimo laikas: 2011-12-11.
70. Transparency International Lietuvos skyrius. 2006-2010 metų LR ministerijų atlikti viešieji pirkimai. 1 dalis. Pirkimo numeris – 40845. Informacijos Mėgėjiškos žūklės plėtros strategijai parengti surinkimas. Supaprastintas atviro konkurso pirkimo būdas. 2006-06-22. Tiekėjas: Klaipėdos universitetas// http://www.transparency.lt/new/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=2&Itemid=9&limit=22&limitstart=0; prisijungimo laikas: 2011-12-10.
71. United States Senate, Committee of Budget, 109th Congress, 2nd Session: No. 12, 2006. Budget bulletin. // http://budget.senate.gov/republican/public/index.cfm/files/serve?File_id=cf4c091d-ecc0-4de4-9aec-86137e247335; prisijungimo laikas: 2011-11-20.
72. Valstybės išlaidų 2009 metais suvestinė// http://www.viesai.lt/biudzetai/biudzetu_lentele/; prisijungimo laikas: 2011-12-17.
73. „Žuvininkų rūmai“. Asociacijų sąjunga // <http://www.zuvininkurumai.lt/?pg=.000001130&kid=1>; prisijungimo laikas: 2011-11-29.
74. „Žuvininkų rūmai“. Vandens telkinių nuomininkų duomenų bazė// <http://www.zuvininkurumai.lt/nuom.php?kas=1>
75. Žvejo bilietai – elektroniniu būdu. Paškevičienė Z.// <http://www.lrt.lt/news.php?strid=5042&id=5898650>; prisijungimo laikas: 2011-12-10.
76. Žvejų bilietai – elektroniniu būdu, tačiau penkis kartus brangesni// <http://www.silutesetazinius.lt/15835/zveju-bilietai---elektroniniu-budu-taciau-penkis-kartus-brangesni/>; prisijungimo laikas: 2011-12-10.
77. Žūklės klubas „Merkys“//www.merkys.lt; prisijungimo laikas: 2011-12-14.
78. Žvejų klubas „Ant bangos“//www.ant-bangos.lt; prisijungimo laikas: 2011-12-14.

79. www.salmosalar.lt; prisijungimo laikas: 2011-12-17.

80. [http://www.biteplus.lt/lt/2forum.showPosts/714393.41-=\(323101133](http://www.biteplus.lt/lt/2forum.showPosts/714393.41-=(323101133)

SANTRAUKA

Mėgėjiškos žūklės valdymo optimizavimas Lietuvoje

Reikšminiai žodžiai: mėgėjiška žūklė, mėgėjiška žvejyba, mėgėjų žvejyba, rekreacinė žvejyba, rekreacinis turizmas, meškeriojimas, mėgėjiškos žūklės leidimai, žuvų ištekliai, žuvų išteklių apsauga, aplinkosauga, darnusis vystymasis.

Šiame darbe nagrinėjamas mėgėjiškos žūklės valstybinis valdymas Lietuvoje. Darbe aptariami mėgėjiškos žūklės valdymo pasiekimai kitose šalyse bei mėgėjiškos žūklės vaidmuo darniajame vystyme. Tyrimas taip pat atskleidžia esamas mėgėjiškos žūklės valdymo problemas Lietuvoje teisiniame, organizaciniame ir aplinkosauginiame lygmenyje. Valdymo trūkumams nustatyti pasitelktos suinteresuotų asmenų – meškeriotųjų nuomonės. Buvo atlikta jų apklausa, kurioje dalyvavo 825 žmonės.

Magistro darbą sudaro įvadas, dešimt skyrių, išvados ir rekomendacijos bei naudotų literatūros šaltinių sąrašas. Darbą sudaro dvi pagrindinės dalys. Pirmoji dalis supažindina su esama situacija mėgėjiškos žūklės sektoriuje Lietuvoje ir pasaulyje, aptaria meškeriojimo teisinį reglamentavimą, žuvų išteklių naudojimą. Antroji dalis supažindina su mėgėjiškos žūklės valdymo aspektais ir atskleidžia šio valdymo problemas ir trūkumus, supažindina su meškeriotųjų nuomonėmis valdymo klausimais bei įvertina ekonominį mėgėjiškos žūklės potencialą viešajame ir privačiame sektoriuje.

Tyrimo metu nustatyta, kad valstybinis mėgėjiškos žūklės valdymas yra neefektyvus ir kad esantis mėgėjiškos žūklės ekonominis, aplinkosauginis ir socialinis potencialas yra labai menkai naudojamas valstybės. Darbe pateikiamos rekomendacijos ir pasiūlymai identifikuotom problemom spręsti.

Darbas turėtų būti naudingas ir įdomus aplinkos apsaugos, ichtiologijos, gamtos išteklių valdymo, rekreacinio turizmo specialistams, meškeriotojams.

SUMMARY

The Optimization of Angling Management in Lithuania

Keywords: recreational fishing, recreational tourism, angling, fishing, recreational fishing permit, recreational fishing license, fish resources, conservation of fish resources, environmental protection, sustainable development.

This paper presents the research of angling management in Lithuania. There are some examples of successful management of angling in other countries as well as recreational fishing role in sustainable development. The research also reveals the current angling management problems in Lithuania in the legal, organizational and environmental levels.

To identify weaknesses in the angling management there was executed survey of really stakeholders. Totally the 825 anglers took part in it and their opinions are presented here.

The thesis consists of an introduction, ten chapters, conclusions and recommendations, and used references. Paper can be divided into two main parts. The first part presents the current situation of recreational fishing in Lithuania and the world, also discusses the angling legislation and stocks of fish resources in general.

The second part discusses the angling management and reveals aspects of the management problems and shortcomings, and introduces the anglers views on governance issues. Also there are evaluating the economic potential of the recreational fishing in the public and the private sector.

The study set out that recreational fishing management is ineffective in Lithuania. The governance is using only a small part of possible advantages and benefits from recreational fishing. After conclusions of research you can find the recommendations to solve identified problems of management.

This paper would be useful and interesting for ichtiologists, recreational fishing and tourism specialists, environmental protection and fishery specialists and also for anglers.

PRIEDAI

Su mėgėjiška žūkle susijusių teisės aktų (necituotų darbe) sąrašas

LR aplinkos ministro 2004 m. spalio 1 d. įsakymas Nr. D1-508 „Dėl mėgėjiškos žūklės plėtros tarybos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“//Valstybės Žinios. 2004, Nr.148-5378.

LR Vyriausybės 2004 m. spalio 28 d. nutarimas Nr. 1348 „Dėl Lietuvos Respublikos mėgėjiškos žūklės įstatymo įgyvendinimo“//Valstybės Žinios. 2004. Nr.159-5793.

LR aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. D1-614 „Dėl mėgėjiškos žūklės leidimų išdavimo taisyklių ir Mėgėjiškos žūklės leidimų valstybiniuose vandens telkiniuose naudojimo ir apskaitos tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės Žinios. 2004, Nr.180-6684.

LR aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 14 d. įsakymas Nr. D1-639 „Dėl žvejybos privačiuose vandens telkiniuose tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės Žinios. 2005, Nr.4-71.

LR aplinkos ministro 2005 m. sausio 18 d. įsakymas Nr. D1-35 „Dėl leidimų naudoti žūklės plotus išdavimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės Žinios. 2005, Nr.14-442.

LR Vyriausybės 2005 m. sausio 20 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl valstybės paramos, skirtos žuvų ištekliams atkurti ir apsaugoti, teikimo žūklės plotų naudotojams ir privačių vandens telkinių savininkams tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės Žinios. 2005, Nr.11-330.

LR Vyriausybės 2005 m. sausio 20 d. nutarimas Nr. 44 „Dėl aukcionų dėl leidimo naudoti žūklės plotus valstybiniuose vandens telkiniuose rengimo nuostatų patvirtinimo//Valstybės Žinios. 2005, Nr.11-331.

LR Vyriausybės 2005 m. vasario 21 d. nutarimas Nr. 199 „Dėl leidimų naudoti žūklės plotus valstybiniuose vandens telkiniuose tipinių sąlygų aprašo patvirtinimo“//Valstybės Žinios. 2005, Nr. 26-832; Valstybės Žinios, 2005, Nr.30.

LR aplinkos ministro 2005 m. vasario 28 d. įsakymas Nr. D1-117 „Dėl leidimo naudoti žūklės plotą tipinės formos patvirtinimo“//Valstybės Žinios. 2005, Nr.31-1014.

LR Vyriausybės 2005 m. kovo 14 d. nutarimas Nr. 265 „Dėl maksimalių mėgėjiškos žūklės leidimų kainų nustatymo ir nemokamos žvejybos teisės suteikimo“//Valstybės Žinios. 2005, Nr.35-1141.

LR Vyriausybės 2005 m. kovo 17 d. nutarimas Nr. 293 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gruodžio 15 d. nutarimo Nr. 1458 „Dėl valstybės rinkliavos objektų sąrašo, šios rinkliavos dydžių ir mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“//Valstybės Žinios. 2005, Nr.36-1183.

LR Vyriausybės 2005 m. kovo 30 d. nutarimas Nr. 335 „Dėl be aukciono išduodamų leidimų naudoti žūklės plotus valstybiniuose vandens telkiniuose mokesčio dydžio nustatymo ir mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės Žinios, 2005. Nr.43-1370.

LR Vyriausybės 2005 m. balandžio 7 d. nutarimas Nr. 382 „Dėl valstybinių vandens telkinių, į kuriuos neišduodami leidimai naudoti žūklės plotus, sąrašo patvirtinimo“//Valstybės Žinios. 2005, Nr.1568.

LR aplinkos ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. D1-216 „Dėl vandens telkinių pagal žuvininkystės vystymo kryptis sąrašų ir vandens telkinių tvarkymo tipinių planų patvirtinimo“//Valstybės Žinios. 2005, Nr.56-1933.

LR aplinkos ministro 2005 m. balandžio 25 d. įsakymas Nr. D1-218 „Dėl mėgėjiškos žūklės leidimų blankų formų patvirtinimo“//Valstybės Žinios. Nr.57-1978.

LR aplinkos ministro 2005 m. liepos 1 d. įsakymas Nr. D1-337 „Dėl mėgėjiškos žūklės taisyklių patvirtinimo“//Valstybės Žinios. 2005, Nr.85-3189; 2006, Nr. 95-3740.

LR aplinkos ministro 2006 m. rugsėjo 12 d. įsakymas Nr. D1-413 „Dėl valstybinių vandens telkinių nuomos verslinei žūklei sutarčių bei leidimų naudoti žūklės plotus reikalavimų vykdymo kontrolės“//Valstybės Žinios. 2006, Nr.100-3891.

Anketa

Gerbiamas Meškeriojau,

Kviečiame Jus dalyvauti apklausoje vertinant mėgėjų žvejybos būklę ir perspektyvas Lietuvoje. Savo atsakymais padėtumėte įvertinti Lietuvos meškeriojų lūkesčius aplinkosauginėje ir tiesiogiai su meškeriojimu susijusioje politikoje ir valdyme. Apibendrinti apklausos duomenys leis pateikti moksliskai pagrįstus pasiūlymus bendrajai mėgėjų žvejybos politikai formuoti ir vykdyti.

Maloniai prašau Jūsų užpildyti šią anketa. Anketa yra anoniminė. Iš anksto dėkoju.

Pagarbiai,

Vladimir Adelšis

Kilus klausimams ar neaiškumams rašykite arba skambinkite: vladimir@salmoturas.com, +370 614 23163

Apie apklausos vykdytoją. Esu Mėgėjiškos žūklės plėtros tarybos prie Aplinkos ministerijos narys, neetatiniis aplinkos apsaugos inspektorius, vadovauju žvejų klubui, taip pat studijuoju pagal dvi su gamtos mokslais susijusias magistratūros programas: hidrologiją ir meteorologiją Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete bei aplinkos apsaugos politiką ir administravimą Mykolo Romerio universitete.

Anketą sudarė 53 klausimai, kurių 28 analizuojami šiame darbe. Kadangi anketos daugumos klausimų atsakymų variantai buvo sudaryti matricų pavidalu, nėra galimybių jų pateikti *doc* formate. Su anketa ir respondentų atsakymais galima susipažinti iš prie šio darbo prisegto kompaktinio disko.

Vladimir Adelšin

2011 12 22

+ 370 614 23163

vladimir@salmoturas.com